

**József Attila Tudományegyetem
Természettudományi Kar**

***SZIGETVÁR FUNKCIÓI
ÉS VONZÁSKÖRZETE***

(doktori értekezés)

**készítette
KOLLER NÁNDORNÉ**

Szeged

1982

T a r t a l o m j e g y z é k

I. BEVEZETÉS	Oldal
II. SZIGETVÁR ÉS KÖRNYÉKÉNEK FŐBB FÖLDRAJZI JELLEMVONÁSAI	
1. Természeti földrajzi környezet	3
2. Történelmi áttekintés, a város funkcióinak alakulása a történelem folyamán.	7
3. A mezőgazdasági tevékenység alakulása	11
4. A településhálózat jellemvonásai, a város környékének demográfiai viszonyai	19
5. Közlekedésföldrajzi helyzet	20
III. SZIGETVÁR FUNKCIÓI ÉS AZOK TÉRBELI KITERJEDÉSE	
1. Az ipari tevékenység alakulása.	32
2. Az ipar vonzása	37
a./ munkaerővonzás	
b./ a kisipar szerepe	
3. Kereskedelmi élet:	44
a./ a kereskedelmi forgalom alakulása	
b./ Szabadpiaci vonzás	
4. Kultúrális, egészségügyi vonzás	52
a./ a város oktatási intézményeinek vonzása	
b./ a város egészségügyi vonzása	
5. Szigetvár igazgatási szerepköre	62
6. A város idegenforgalma	68
IV. SZIGETVÁR KOMPLEX VONZÁSKÖRZETE:	
1. A vonzásintenzitás övezetei	70
2. Regionális szerepköre	72

I. B E V E Z E T É S

A vonzáskörzeti vizsgálatok a földrajzi kutatásoknak egyik legváltozatosabb, és korunknak egyik legfontosabb területét képezik. Egy-egy település városias fejlődéséről a vonzásterületi kutatások adják a legmegbízhatóbb képet, feltárják a város és falvak főbb kapcsolatait, a városi alapfunkciók által kialakított térbeni kapcsolatokat: megmutatják, hogy egy település mekkora terület számára jelent központot, melynek optimális ellátására hivatott. A vonzáskörzeti kutatások gyakorlati fontosságát jelzi, hogy a vizsgálati eredmények a gazdasági körzetesítésben, a közigazgatási határok átszervezésénél, a gazdasági, kulturális, egészségügyi létesítmények tervezésénél is megbízható segítséget adnak.

Amikor Szigetvárt, ezt a Dunántúli, történelmi múltu, mezőgazdasági területen fekvő kisvárost választottam munkám témájául, a fenti szempontok vezéreltek - célom Szigetvár vonzáskörzetének feltárása, a város regionális szerepkörének meghatározása, a város további fejlődésének segítése. A vonzásterület feltárása nagyon sok tényező összhatását, területi megoszlását, ezeknek vizsgálatát feltételezi. Munkám során felmértem a természetföldrajzi tényezők hatását, a történelmi tényezőket, figyelembe vettem a közlekedésföldrajzi adottságokat, a településföldrajzi sajátosságokat, a gazdasági földrajz sokrétű tényezőit, a szűkebb értelemben vett termelésen kívül eső tevékenységeket: kereskedelmet, egészségügyet, oktatást, a közigazgatást - mindazon tényezőket, melyek a vonzáskörzet kiterjedését meghatározzák és amelyeknek vizsgálatához elegendő mennyiségű adatot sikerült gyűjtenem.

A város speciális funkcióját, az idegenforgalmát röviden érintem, bár az általa kialakított vonzásterület független a településhálózat tagjai közt kialakult munkamegosztástól.

II. SZIGETVÁR ÉS KÖRNYÉKÉNEK FŐBB FÖLDRAJZI JELLEMVONÁSAI.

1./ Természeti földrajzi környezet

A természeti földrajzi környezet kihat a településhálózatra, a közlekedési viszonyokra, így közvetve a vonzáskör alakításában is résztvesz.

Szigetvár az Északi sz. $45^{\circ}58'$ és $46^{\circ}04'$, valamint a Keleti h. $17^{\circ}44'$ és $17^{\circ}52'$ között fekszik, a tengerszint felett 110-113 m. magasan, a Zselici dombvidék déli peremén, ahol az Almás-patak völgye a Dráva síkjába olvas. A város tágabb környékének jelentékeny része a Zselic területére terjed ki, mely délen a Drávamenti-síkság fiatal tektonikus süllyedékével érintkezik. Környezetétől szerkezeti törések mentén különül el, Keleten a Mecsek és a Hegyhát, északon Külső-Somogy, Nyugaton Belső-Somogy, délen a Drávamenti-síkság határolja. Pannóniai Üledékekből álló löszborította dombсорai, dombháta, völgyei negyedidőszaki kéregmozgások emlékeit őrzik.

A tájat a pannon emeletben borította utóljára tenger, a pannon összlet vastagsága Szigetvár térségében mintegy 550-600 m., agyag, homokkő és pannon homokból áll. A felszínen pleisztocén lösz van, a völgyekben, patakmedrekben pleisztocén folyami homok és vörös agyag fordul elő. A Zselic pannon rétegeit az újpleisztocén kéregmozgások erősen feldarabolták, területe főképpen É-D-i törésirányok mentén differenciálódott, K-i részében azonban Ny-K-i irányú helyi jellegű törések is megjelentek. A Dunántúli domb-ságnak az egyik legaprólékosabban feldarabolt tája ez.

Az Észak-Zselic területére az É-D-i irányú mély völgyhálózat jellemző, a völgyek között keskeny dombháttakkal, amelyeket lösz borít. A meredek lejtőkön gyakori a csu-

szamlás - ez a terület a legkedvezőtlenebb a szántóföldi gabona és kapásnövények termesztése számára.

Dél-Zselicben a lösz a lejtőket vastagon borítja, a csuszamlás területi hatása alárendelt, a löszön képződött változatos minőségű barna erdőtalajok a gabonatermesztés számára már kedvezőbbek, a gyümölcs és szőlőtermesztés számára is teret nyitnak.

A Kelet-Zselic dombháta, völgyei Ny-K-i irányúak, a csuszamlások az É-i területhez hasonlóan itt is gyakoriak, ez erősen beszűkíti a mezőgazdálkodás lehetőségeit.

A tájegység területén a dombozati szintkülönbségek miatt a talajváltozatosság nagy. Északi részén a löszön kialakult agyagbemosódásos barna erdőtalajok az uralkodók, Ny-on a rozsdabarna erdőtalajok, a város környékén a mészlepedékes csernozjom a jellemző.

A Máté F. - Szücs L. féle X-es osztályú értékrendszert alapul véve, a terület talajainak termőképessége zömmel közepes - VI.oszt. Délen a mezőszégi talajok jó /III./ minőségűek. / 31./

D-DNY-on, a Belső-Somogy határos területen viszont gyenge /VII./ termőképességű talajok fordulnak elő.

A változatos térfelszín, sűrű völgyhálózat, meredek lejtők és csuszamlásos völgyek kedvezőtlen hatását bizonyos mértékig ellensúlyozza a felszíni lösz, és a rajta képződött barna erdőtalaj-típusok, valamint a táj éghajlati adottságai. A téregység sugárzási, hőmérsékleti és csapadék viszonyai, ezek tenyészidőszakon belüli eloszlása elsősorban a búza, kukorica, cukorrépa és lucerna számára kedvezőek.

A zöldségtermesztés növelésének feltételei is adóttak.
/ Klíma, termálviz/

A terület fontosabb éghajlati adatai:

Évi középhőmérséklet: $9,8^{\circ} - 10,7^{\circ}$
juli: $21,8^{\circ}$
január: $- 0,5^{\circ}$

A tenyészidőszak napsütése: 1350 - 1450 óra
/IV. - IX. hó/

Évi napsütés: 1920 - 1990 óra

Évi csapadékmennyiség: 650 - 750 mm
Nyári félév csapadéka: 350 - 450 mm
Hótakarós napok száma: 35 - 45

A légtömegek jégképződésre való hajlama nagymérvű,
/évi 25 nap/ - a járásban jégeső elhárító rakéta -
kilövő állomás üzemel.

A széles alluviális völgytalpak talajvizben gazdagok,
laza kőzetei jól vezetnek és tárolják a vizet, aszályos
periódusban is biztosítják a vízfolyások vizutánpótlá-
sát. A rétegvizek a város vízellátásában /ipari, ivóviz,/
fontosak, ezeket 180-240 cm mély szintből hozzák fel.

A talajviz szintje átlag 1,5 m mélyen van, évi átlagos
ingadozása 100 - 120 cm. A vidék kútjai ásott kutak.

A dombvidék aprólékos tagoltsága, fejlett völgyhálózat,
viszonylag nedves éghajlata miatt sűrű felszíni vízhá-
lózati jellemző.

A vízfolyások esése a dombságok lábánál lecsökken /domb-
vidéken átlagosan 1,5 m/km - völgyekben 30-40 cm/km./ az
erős hordaléklerakódás miatt a völgytalpak feltöltődnek.
A laza pannóniai üledékekre, lösztakarókra az erős ero-

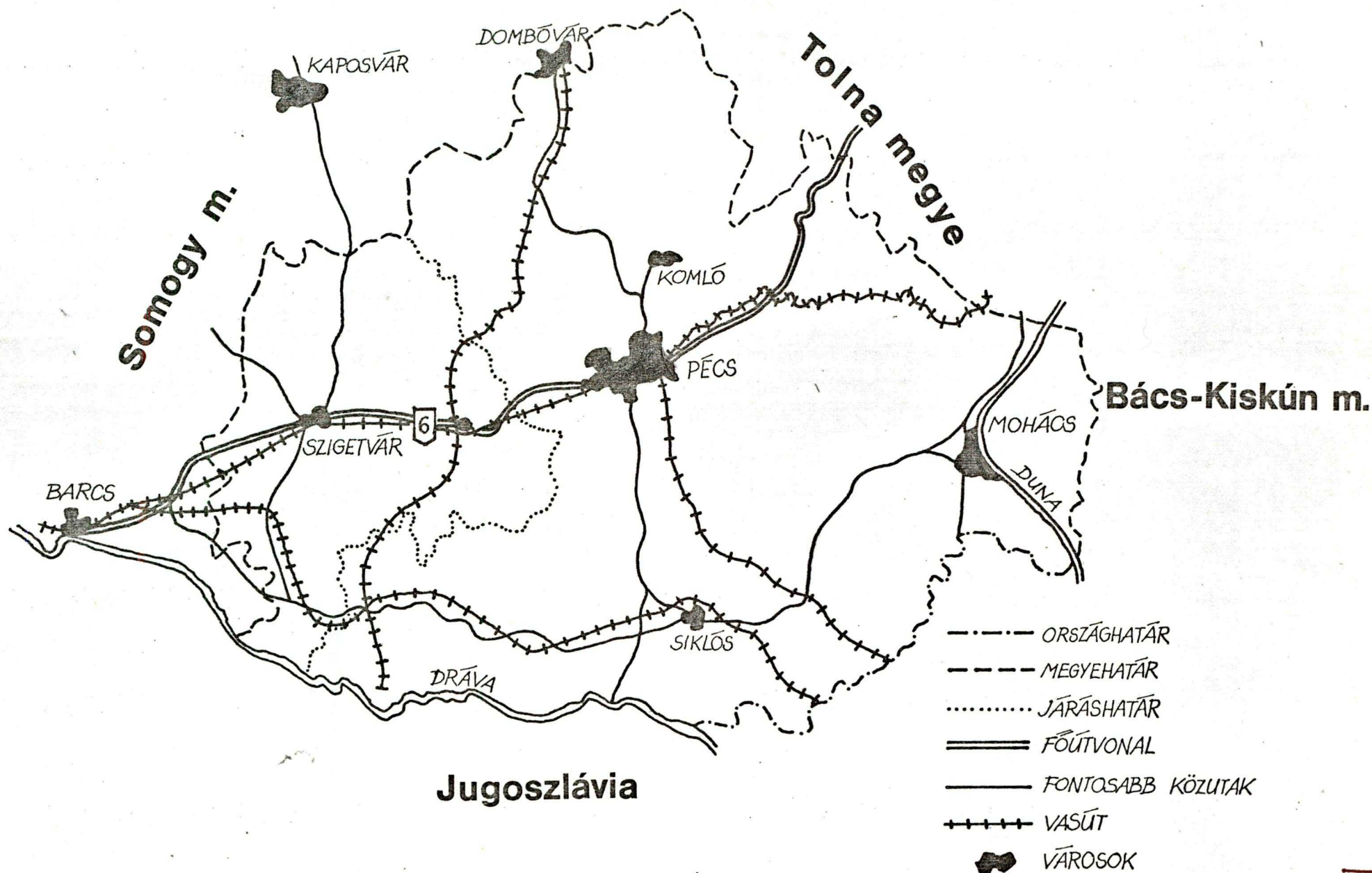
dálás jellemző, amit a lakosság erdőirtása, szántóföldi és szőlőművelése nagyban elősegített az elmúlt századokban.

Mindezen természeti földrajzi adottságok együttesét tekintve elmondható, hogy a mezőgazdaság fejlődését kevésbé szolgálták, inkább gátjait képezték.

Az ipar fejlődését sem támogatta a földrajzi környezet. Az iparfejlesztő energiahordozó a város közvetlen környékéről hiányzik, - Pécs energiahordozói inkább szivóhatással bírtak, bányászatuk fejlesztése során a távolabbi községek lakóinak is biztosítottak munkalehetőséget. A pannon homokot helyi építkezéseknél használják, az agyag jelenléte a téglagyáarak létesítését segítette elő. A terület ma is iparszegény, lakosságának 50 - 60 %-át a mezőgazdaság foglalkoztatja.

Az eltérő tájak közötti termékesere csak szerény mértékben segítette elő a város fejlődését. A változatos domborzat a közlekedési hálózat fejlődését is hátráltatta. Így a város számottevő támogatást városi szerepkörének kibontakoztatásához a természeti környezettől nem kapott.

SZIGETVÁR FEKVÉSE

2. Történelmi áttekintés, a város funkcióinak alakulása
a történelem folyamán

Szigetvár környéke a római időktől kezdve gyümölcsstermő terület. A rómaiak iu. 2. században erősítették meg hatalmukat. Pannóniára kiterjesztve birodalmukat, honosították meg a szőlőt, magas kultúrával, fejlett iparral is rendelkeztek. Pécsről induló 3 útjuk közül az egyik Szigetváron keresztül Fenékpusztán át vezetett Keszthely felé, a mai város helyén le is telepedtek, az agyagipar, a téglagyártás a helyi nyersanyagot hasznosította.

A rómaiakat követő avarok, szlávok iparára leletek hiányában nem tudunk következtetni. A IX.-X. századfordulón jelentek meg a magyarok ezen a területen, Géza fejedelem telepítette le őket, és ez a gazdálkodás a földművelés megindulását vonta maga után. Az ipari termelés ekkor még a mezőgazdálkodáson belül jelentkezett, az ipari munkát, mint mellékfoglalkozást űzték. Kezdetleges fokon állt a malom - sütőipar, ruhaipar / takács, szücs, szabó/ építőipar /ács, köműves, kőfaragó/. A város és környéke fejlődésének, a városi funkciók kiteljesedésének a premontrei szerzetesek letelepedése adott lendületet. A XIII. sz.-ban építették itt monostort, iskolát tartottak fenn, a környező területről emiatt sokan itt telepedtek le. A település nagybodásával iparosokra is mindinkább szükség volt, a mestereket a szerzetesek külföldről toborozták. A kolostor környéke mindinkább benépesült, és lassan megérett arra, hogy várossá alakuljon. Egy 1238. évi oklevél az alábbi iparos népet sorolja fel: esztergályosok, szücsök, molnárok, kerékgyártók, gölöncsérek, kőfaragók, kovácsok. A város virágzásának első időszaka a XIV. század - sokféle változatos iparral birt, mely elsősorban a mezőgazdaság

termékeit dolgozta fel. Az Almás-patak mellett vizimalmok álltak, molnárok dolgoztak.

A kádáripár kialakulását a környező tölgyerdők faanyaga segítette elő. A hárserdőkben való gazdagság a méhészet, a gyertyaöntő, mézes-bábos mesterségek kialakulását támogatta. A XV. században a település funkciója a védelemmel bővült. Az 1500-as évek elején a vár építésével egyidőben a várat és a települést is palánkfalal és vi-sesárokkal vették körül. A török támadás közeledésével Sziget városa a végvár szerepét töltötte be. A várat erősítették, biztonságát növelték. Védelmi helyzete vonz-erőt jelentett a letelepedésre, a veszélyeztetett terüle-tekről menekült emberek Baranya, Tolna, Dráva mellékéről érkeztek. A város lélekszámának növekedéséről pontos a-datokat tartalmazó forrás maradt fenn: 1551-ben összeir-ták a város lakosságát és a lakosság birtokában lévő készleteket, valószínűleg a török által okozott veszély-helyzet miatt. Az összeírás 100 házra, abban 371 család-ra terjedt ki, a felsorolt személyek száma 1344 fő. A városi fejlődés egyik jól érzékelhető jele az iparosok rétegének a jelenléte: molnárok, mészárosok, vargák, szű-csök, szabók, csiszárok, pajzs- és kopjagyártók. A XVI. század súlyos megpróbáltatásai kihatottak az ipar fej-lődésére. A legkeresettebb iparosok ekkor a háború miatt a hadiszerkesztők, ágyuöntők, golyóöntők. A városban lőpormalom épült. 1566. szeptember 6. - a vár eleste. A lakosság elmenekült, mindössze 9 cigánycsalád maradt a török adószedők népszámlálási adatai szerint. Az ipar így teljesen megszűnt. A török rácokat telepített ide, délről horvátok, tótok szivárogtak be. Új iparágak ala-kultak: szőnyegszövés, pipagyártás, ez utóbbi a dohány-termesztés meghonosodásának köszönhetette létét.

A várat 1688-ban foglalták vissza a magyarok, a török hódoltság megszűntével megindult a fejlődés, új lakók telepedtek le, főleg németajkuak, akiknek zöme iparos

mesterséget folytatott, az ács, kőműves, kályhás ipar fellendülését segítették elő.

Az iparosodás erősen fokozódott, amit a vár átépítése is támogatott. A töröktől továbbra is tartani kellett, a várban állomásozó nagylétszámú katonaság jelentős fogyasztót jelentett. A település fejlődését segítette a megye fontos főútvonala, amely Pécs - Szigetvár - Istvándi - Berzence - Nagykanizsa között biztosított jó összeköttetést és tette Szigetvárt forgalmi gócponttá. Ez, és egyéb utak lendületet adtak a kereskedelem fejlődésének is, de vonzerőként hatottak a letelepülni vágyókra is. A város katonai jellege és ezzel védelmi funkciója 1769-ben megszűnt, a városi funkciókat kézműipara, kereskedelme, vásártartási joga, így vásárai képviselték. A XIX. század közepe táján vette fel a település a Szigetvár nevet. Lakóinak száma ekkor 4017 fő /1848/ volt, a lakosság 60 %-a földműveléssel foglalkozott. Az iparosok száma 250, legtöbb a csizmadia, asztalos, cipész, a kereskedők száma 40 - 50 között mozgott. Iparában a gőzmalmok, timárműhelyek, téglagyárak, nyomdák foglalkoztatták a lakosság nagy részét. Közigazgatási funkciót, mint járási székhely töltött be. A kapitalizálódás folyamata, a nagyipari termelés megindulása nem kedvezett a város fejlődésének. A mecseki kőszénbányászat, az ipar fejlődése Pécs, a közeli nagyváros vonzóerejét növelte.

A XIX. század végén, XX. század elején Szigetváron is alakultak gyárak, létrejött a konzervgyár, cipőgyár elődje, gőzmalmok, téglagyárak üzemeltek. Évi 6 országos vására, heti 2 piacnapja a környező vidék lakosságának kiszolgálását célozta, vásárai élénkek voltak. 1867-ben megépült a vasútvonal, Pécs és Barcs között, 1902-ben elkészült Kaposvár - Szigetvár között. A közlekedés

fejlődése az áruforgalom növekedését, a város kereskedelmi és forgalmi pozíciót erősítette.

Az 1920-as években az iparosodás országosan is nehezen haladt előre, csak a nyersanyaglelőhelyek területén, vasuti csomópontokon volt jelentősebb.

Dél-Dunántúlon Pécs - Komló fejlődése kihatott a környező területekre, a gyengén iparosodott területekről a munkaerőfelesleget elvonta, azok fejlődését gátolta.

A második világháborút követően, a szocializmus építésének időszakában nyílt lehetőség a város gazdasági életének nagyobb arányú fejlődésére. A konzerv- és cipőgyár, rekonstrukciójukkal a város két legjelentősebb üzemévé váltak, mellettük a mezőgazdasági gépgyár, sütőüzem üzembehelyezése, a kisipari szövetkezetek létrehozása növelte az iparban dolgozók számát. Emelkedett a kereskedelemről élőknek a száma, kiépültek egészségügyi intézményei, járási székhely rangja közigazgatási feladatainak mennyiségét növelte. A lakosság megnövekedett igényei a város kulturális, egészségügyi, szolgáltatói funkcióinak további gyarapodását tették szükségessé. /Gimnázium, új kórház/ Szigetvár ma városi alapfunkciókat betöltő település, jelentős könnyűiparral, csökkenő mezőgazdasági szerepkörrel.

3. A mezőgazdasági tevékenység alakulása

Egy terület mezőgazdaságának történelmileg kialakult, örökölt sajátosságai, valamint a terület természeti adottságai tartósan befolyásolják a gazdálkodási, fejlesztési lehetőségeket, a termelés színvonalát.

A Szigetvári járás nagyrésze, a Zselici dombvidék tradicionálisan állattenyésztő jellegű terület, létrejöttét a természeti feltételek - erősen feldarabolt térszín, talajadottság, lejtőviszonyok - diktálták, melyek a növénytermesztés számára kedvezőtlennek bizonyultak. /ezért a mai szántóföldi nagyüzemi növénytermesztés lehetőségeit is erősen korlátozzák./ A II. világháború előtt a szarvasmarha-tartás volt a vezető ágazat. A háborút követően a német lakosság kitelepítése a belterjes szarvasmarhatenyésztés nagyarányú visszaesését eredményezte, mivel a betelepített lakosságnak korábban nem volt megfelelő termelési tapasztalata. / 31. / A termelőszövetkezetek szervezésekor elkövetett hibák a termelés további csökkenését eredményezték, a munkaerő kb. 25 %-a hagyta ott a mezőgazdaságot. A pozitív irányú változást, a mezőgazdaság fejlődését a 60-as évek intézkedései, az állami támogatás, a közös és háztáji gazdálkodás szerencsés összekapcsolása, a beruházások növekedése hozta meg. Ugyanakkor a termelőszövetkezetek összevonásával az üzemi koncentráció növekedését is elérték, mely a földterület ésszerűbb hasznosítását tette lehetővé.

A mezőgazdasági üzemek számának alakulása a járásban:

	1960	1970	1980
Állami gazdaság	2	2	1
Termelőszövetkezet	49	15	10

A járás mezőgazdasági területe 58 ezer ha. A mezőgazdasági termelés alapját képező szántó 37.240 ha, az összes területnek 64,1 %-a.

Baranya megye járásainak mezőgazdasági területe 1980-ban és megoszlása művelési ágak szerint:

Járások	Összes mg.ter.ha.	Szántó	%	Kert gyüm.	%
Komlói j.	42661	23260	54,5	995	2,3
Mohácsi j.	51071	38388	75,1	1312	2,5
Siklósi j.	73691	50451	68,4	1395	1,9
Szigetvári j.	58034	37242	64,1	1323	2,3
SZIGETVÁR	5994	4628	77,2	113	1,9
Megye összes	268361	177735	66,2	6023	2,2

Járások	Összes mg.ter.ha	Szőlő	%	rét legelő	%	erdő	%
Komlói j.	42661	333	0,8	8373	19,6	8255	19,3
Mohácsi j.	51071	748	1,5	3951	7,7	4784	9,3
Siklósi j.	73691	678	0,9	9339	13,5	7125	9,7
Szigetvári j.	58034	259	0,4	10917	18,8	6041	10,4
SZIGETVÁR	5994	83	1,4	701	11,7	295	4,9
Megye összes	268361	2660	1,0	39227	14,6	31307	11,6

A megye mezőgazdasági területének 66,2 %-a szántó, aránya a Szigetvári járásban ennél valamivel alacsonyabb /64,1 %/

A szántó területe az elmúlt 15 évben növekedett, ez a növekedés azonban csak a járás területének nagyobbodásával következett be. A déli, Dráva-menti síkságon fekvő települések idecsatolásával a művelési ágak aránya megváltozott a szántóterület javára.

A mezőgazdasági terület megoszlása a járásban művelési ágak szerint: /Az 1972-es adat a termelőszövetkezetek közös területének részletezését tüntetik fel, az 1965. és 1980-as adatokban a háztáji gazdaságok területe is benne foglaltatik./

Művelési ágak	1965		1972		1980	
	Ha	%	Ha	%	Ha	%
Szántó	29174	61,2	20331	61,3	37242	64,1
Kert, gyüm.	1031	2,1	597	1,8	1323	2,3
Szőlő	977	2,0	66	0,2	259	0,4
Rét, legelő	9973	20,9	8651	26,1	10917	18,8
Erdő	3334	7,0	2330	7,0	6041	10,4
Nádas, műv. alól kiv.ter.	3202	6,8	1194	3,6	2252	3,9
Összesen:	47691	100,0	33169	100,0	58034	100,0

A járás szántói közepes termőképességűek /1 ha mezőgazdasági terület aranykorona értéke 13-16/, ésszerű vetészerkezettel eredményesen hasznosíthatók. A kerteknek, gyümölcsösöknek 75 %-át, a szőlőterületnek 50 %-át a háztáji gazdaságokban találjuk, a szőlő és gyümölcstermelés nem árutermelő jellegű - az összterületnek az előbbi mindössze 0,4 %-át, az utóbbi 2,3 %-át teszi ki.

A rét és legelők aránya jelentős, az összes területnek közel 19 %-át adják. /a Komló járáshoz hasonlóan/ A domboságok lejtői és szélesebb völgytalpai nagyobb, összefüggő, legeltetésre alkalmas területet biztosítanak. A legelők

aránya az elmúlt évtizedekben a Zselic területén növekedett, ez azonban nem az állattartás erősödését jelenti, hanem a szántó elhagyását - ezt bizonyítja, hogy a legelők arányának a növekedése a fogyó népességű falvakban a nagyobb, ahol a mezőgazdasági termelés a lakosság csökkenésével visszaesett. /Csebény - legelők aránya 46 %/.
A járás területe jelentős állattenyésztéssel bír.

Az állatállomány alakulása a járásban:

Á l l a t	1965	1972	1980	1980-as állom. 1965 %-ában
Szarvasmarha	6.385	6.565	11.577	181,3 %
ló	1.373	547	355	25,8 %
Juh	5.234	6.806	11.410	218,0 %
Sertés	14.633	11.975	21.924	149,8 %
Baromfi 1000 db	-	120	47,4	-
100 ha-ra jutó számosállat	14	26	27	192,8 %

Az 1980-as állatállomány összehasonlítása a megye
többi járásával:

Járások	Sz.marha	Ló	Juh	Sertés	Baromfi 1000 db	100 ha-ra jutó szá- mosállat
Komlói j.	10.835	206	14.121	5.485	116,0	34
Mohácsi j.	13.451	409	6.419	41.818	630,7	40
Siklósi j.	9.687	363	5.438	43.924	222,3	23
Szigetvári j.	11.577	355	11.410	21.924	47,4	27
SZIGETVÁR	1.195	18	-	-	25,7	18
Megye összes:	53.258	1.507	50.817	124.852	1226,5	29

A megye szarvasmarha állományának 21,7 %-a, juhállományának 22,5 %-a, sertésállományának 17,5 %-a van a járás területén.

Az 1970-es évek elejéig az állattenyésztést sújtó alacsony felvásárlási árak miatt az állattenyésztés nem növekedett jelentősen, az állattenyésztés túlsúlya csökkent és a szántóföldi növénytermesztés vált főiránnyá.

A vetésszerkezet módosulását a sertéstartás növekedése idézte elő, a szalastakarmányok helyét részben a kukorica foglalta el. /vetésterülete az összes szántóterület 31 %-át, a szalastakarmányok vetésterülete az összesnek 15 %-át foglalja el./ Ugyanakkor nőtt a búza vetésterülete, /30 %/ ez nem mondható szerencsésnek, mert a termésátlag elmarad a megyeitől, és az országotól is.

/Búza: országos: 47,6 q/ha, megyei: 52,0 q/ha, járási: 47,0 q/ha termésátlag./

Az eredményesebb növénytermesztés gátját képezi a nehezen gépesíthető dombvidék, a gyengébb minőségű talajok előfordulása, így a termésátlagok alacsonyak.

Termésátlagok összehasonlítása: /q/ha /

	Országos		Megye		Járás	
	1970	1980	1970	1980	1970	1980
Búza	21,3	47,6	24,5	52,0	19,6	47,0
Kukorica	33,8	53,2	41,0	57,6	33,0	56,4
Cukorrépa	287,3	376,4	308,2	416,1	304,4	396,5
Silókukorica	184,5	200,7	200,9	263,3	179,3	231,0
Őszi és tavaszi árpa	19,5	37,7	22,5	42,1	19,5	41,7

A térség adottságainak jobban megfelelő állattenyésztés háttérbe szorulása a terület hátrányos helyzetét erősítheti,

a terület eltartó-képessége tovább gyengül, a mezőgazdasági munkaerő csökkenése és előregedése gyorsul.

/termelőszövetkezetek tagságának mindössze 55-60 %-a aktív dolgozó./

Szigetváron, az egykor agrárjellegű nagyközségben ma a mezőgazdaságot a Zrinyi Mezőgazdasági Termelőszövetkezet képviseli. A mai mezőgazdasági nagyüzem területén 1960-ban még 6 szövetkezet működött. /Szigetvári Új Élet, Zrinyi Tsz. Becefa, Zsibóti, Hoboli, Basali, - Patapoklosi/ valamennyi kisüzemi módszerekkel dolgozott, kevés géppel és vezetési tapasztalattal rendelkezett. 1964-ben 4 Tsz egyesülésével, nagyobb beruházási lehetőségekkel az új nagyüzem fejlődésnek indult. A beruházásokkal párhuzamosan / 400 férőhelyes szarvasmarha-istálló, 700 m² alapterületű baromfi-férőhely kialakítása, gépjavítóműhely / termelési szerkezetváltást is végrehajtottak /gazdaságatlan sertéstenyésztés felszámolása, kevesebb növényfélésegek termesztése./

1975-ben a gazdasággal egyesült a Hoboli és a Patapoklosi Tsz, ezzel megalakult a mai Zrinyi MGTSZ. A gazdaság ma 5753 ha területen gazdálkodik, ennek 80 %-a szántó.

Művelési ágak szerint:

Szántó	4583 ha	-	79,7 %	
rét	328 ha	-	5,7 %	12,1 %
legelő	368 ha	-	6,4 %	
szőlő	45 ha	-	0,8 %	
Gyümölcs	5 ha	-	0,1 %	
erdő	325 ha	-	5,6 %	
<u>művelés alól kiv.ter.</u>	<u>99 ha</u>	<u>-</u>	<u>1,7 %</u>	

Ö s s z e s e n : 5753 ha - 100,0 %

A szántók 70 %-án a kívánatosnál rosszabb a talaj szerkezete. Nehezen művelhető, levegő - víz- és tápanyag gazdálkodása kedvezőtlen.

A termésátlagok javítása nem a műtrágya növelésével, hanem a talaj szerkezetének javításával érhető el.

A növénytermesztés profiltisztítása az elmúlt éveknek is egyik feladata volt. A sokféle növény termesztése a gépi beruházási igényt növeli, sokféle technológiát kíván - ezért szükséges a vetésszerkezet módosítása. Az 1960-ban 24féle növénnyel szemben 1980-ban már csak 12 félért termelt a szövetkezet. A legnagyobb területet a kukorica foglalja el /a szántó 37 %-a/, majd az őszi buza, cukorrépa követi a sorban /16 % - 11 %/, jelentős a konzervgyár számára termelt cukorborsó, és uborka vetésterülete /a szántó 7 %-a/. A termesztett növények értékesítése céljából a Tsz a Gabonaforgalmi Vállalattal kötött termékértékesítési szerződést. A vetőmagot a Dombóvári, Szombathelyi, Orosházi Vetőmagtermesztő és Forgalmazó Vállalat biztosítja.

A Tsz fő üzemága a növénytermesztés, árbevétele az összesnek 36 %-a. Az állattenyésztés második helyen áll, ezen belül a szarvasmarha és a baromfitartás adja a jelentősebb jövedelmet.

<u>Állatállomány:</u>	<u>1975</u>	<u>1980</u>
Szarvasmarha	1.062	1.195
Baromfi	55.198	98.216

A Tsz segédüzemágai /gépműhely, kovácsműhely, géppark/ nyereséget nem termelnek, de a többi ágak nyereségét döntően befolyásolják.

A Mg.Tsz fontosabb adatainak alakulása:

	<u>1975</u>	<u>1980</u>
Foglalkoztatottak sz.	688	526
Fizikai dolgozó	614	464
Nem fizikai dolgozó	74	62
Nők aránya	30 %	28 %

	1975	1980
Termelési érték /1000,-Ft/	135.587,-	144.826,-
Állóeszköz érték/1000,-Ft/	119.637,-	147.870,-
Bejáró dolgozók száma	26	32

A Tsz tagok többségének lakhelye az említett 5 település /Szigetvár külterületei: Zsibót, Hobol, Becefa, valamint Basal, Patapoklosi/ ahonnan 2 saját üzemi busz hozza és viszi naponta az embereket. 32 bejáró dolgozójuk van /az összesnek 6 %-a,/ a következő településekről érkeznek munkahelyükre:

Endrőc	21 fő
Pécs	6 fő
Somogyviszló	2 fő
Szentlászló	1 fő
Gyöngyösmellék	1 fő
<u>Felsőszentmárton</u>	<u>1 fő</u>
Összesen:	32 fő

A Tsz alaptevékenységéhez tartozik még:

- 1./ Kereskedelmi tevékenység: a Tsz által termelt bort különböző kereskedelmi egységekben értékesítik, ezek telephelyei: Pécs, Harkány, Szigetvár, Barcs, Csokonavisonta. /bisztrók, borozók/
- 2./ Háztáji állatfelvásárlás: a Tsz a területéhez tartozó falvakból vásárolja fel, a tápot biztosítja a Gabonaforgalmi Vállalaton keresztül.
- 3./ A nyúl háztáji tenyésztését segíti: a Bikali Állami Gazdaságtól fehérgyöngy nyulakat vásárol, ezt 3 megye /Somogy, Tolna, Baranya/ háztáji gazdaságaiba helyezi ki, - 2,0 - 2,5 kilós állapotban visszavásárolja és a Baranya megyei Baromfifeldolgozó Vállalatnak adja át, mely feldolgozva, főleg nyugati exportra szállítja.

4. A településhálózat jellemvonásai, a város környékének demográfiai viszonyai.

Szigetvár környéke, mely a várostól É-ra fekvő Zselic nagyrészt és a délre elterülő Drávamenti-síkságra terjed ki, akárcsak Baranya megye egész területe, aprófalvas településszerkezettel bír. A települések térbeli elrendeződése a természeti viszonyokat tükrözi /domborzat, talaj/ és sajátos történelmi fejlődésre vezethető vissza. Baranya megye nyugati és déli területén fekvő agrárjellegű, kislélekszámú települések fejlődése már e század első felében megrekedt, a korán fellépő földhiány, kedvezőtlen birtokviszonyok kitermelték az agrárfelesleget, a népesség elvándorlása már több generációra kiterjedt. /29./

A terület iparosodottságának alacsony foka, a mezőgazdaságban tevékenykedők magas aránya az elvándorlás mértékét ma is növeli, a lakónépesség száma tovább csökken. /1970-80 között a vándorlási veszteség 13,8 %/. A csökkenés mértékét jól tükrözi a települések lakosság számának az alakulása.

A Szigetvári járás területéhez az 1980 évi közigazgatási határmódosítások óta 64 település tartozik, ezeknek az adatait vizsgáltam. 1960-ban még lakott volt Gyűrűfű /194 fő/ és Korpád /124 fő/.

A járáshoz tartozó települések lélekszámának alakulása:

Lakosságszám	1960		1980	
	Települések száma	Összesnek a %-a	Települések száma	Összesnek a %-a
- 100 alatt	-	-	1	1,6
101 - 200	9	13,6	12	18,7
201 - 400	13	19,7	18	28,1
401 - 600	15	22,7	16	25,0
0 - 600	37	56,0 %	47	73,4 %
601 - 800	13	19,7	8	12,5
801 -1000	5	7,6	2	3,2
-1001 felett	11	16,7	7	10,9
	22	44,0 %	17	26,6 %
Összesen	66	100,0 %	64	100,0 %

A két adat összehasonlításából kitűnik, hogy 1960-ban 600 főnél népesebb volt a településeknek közel 50 %-a /45,4 %/, 1980-ban már csak 26,6 %-ában, nem egészen 1/3-ában éltek 600-nál többen. 1960-ban 11 községnek a népességszáma meghaladta az 1000 főt és nem volt olyan falu, amelyikben 100 embernél kevesebben laktak - 1980-ban az előbbieik száma 7-re csökkent, és kihalt egy falu, Gyűrűfü, a másik falu, Korpád kihalását gyors közigazgatási összevonással előzték meg.

/II. térkép/

Amíg 1960-ban csak minden tizedik községben éltek 200-nál kevesebben, addig 1980-ban már minden ötödik falunak a lakosságszáma 200 alatt maradt. Ha a nagyobb népességű községeket nézzük, a helyzet ott sem kedvezőbb. A 64 település közül 7-nek a lakossága haladja meg az 1000 főt /1960-ban 11/ ezen belül 6 falu lakossága 1000 - 1500 között marad,

és lélekszámuk a kisebb falvakéval együtt állandóan csökken. / 1. 2. táblázat/

A települések népességcsökkenésének egyik oka a természetes szaporodás alacsony aránya, a másik és jelentősebb ok az elvándorlás. Az 1960-as évekig az elvándorlást a mezőgazdaság átszervezése, a megye iparának, kőszén és uránércbányászatának nagyarányu fejlesztése segítette elő.

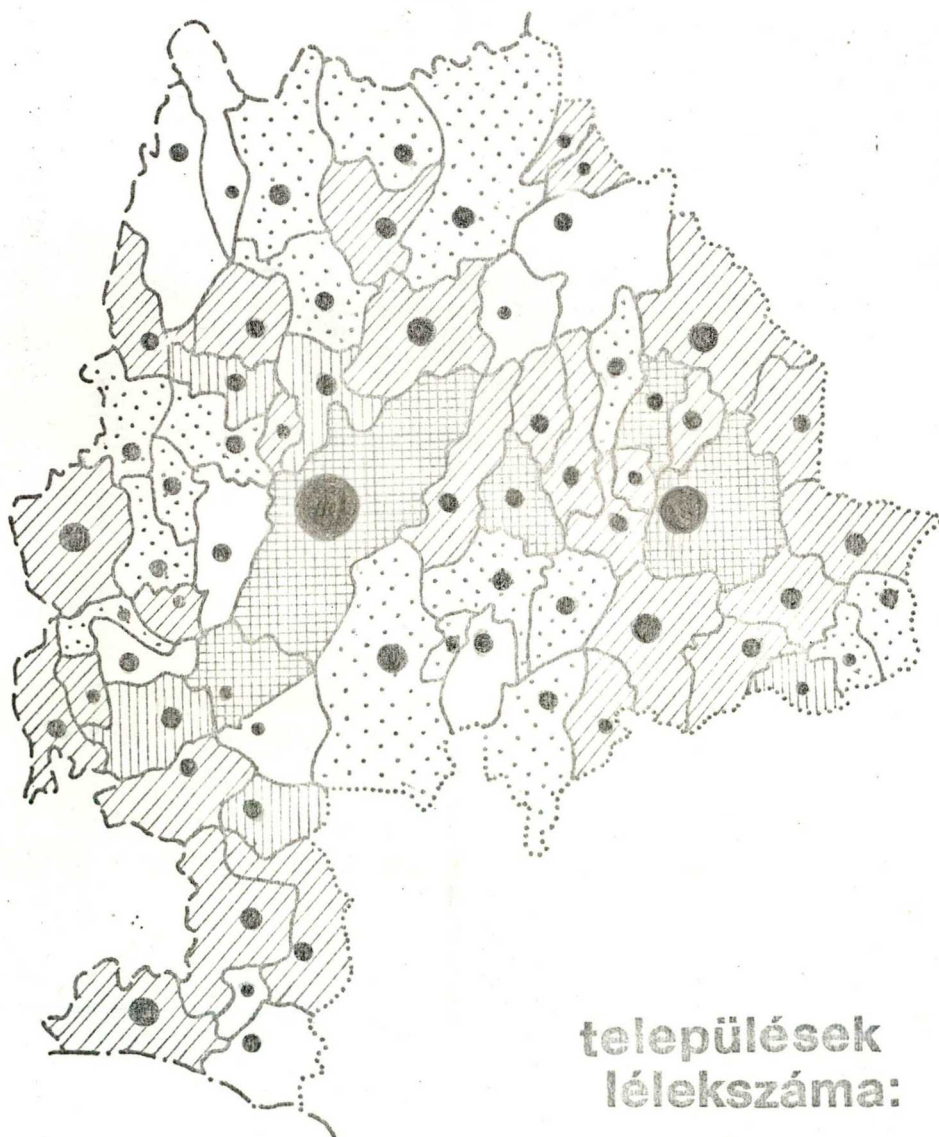
Az iparban biztosított munkalehetőség, a szabályozott munkaidő, rendszeres fizetés és több szabadidő megnövelte a megye két legintenzívebben fejlődő városának vonzerejét, főleg azokról a területekről, - mint Szigetvár és Sellye környéke - melyek legtávolabb vannak a két iparosodó várostól, amelyről az új munkahely ingázással, a lakóhely megváltoztatása nélkül nehezen közelíthető meg.

Az 1960-as évektől az elvándorlást kiváltó tényezők közül egyre inkább a kulturáltabb, tartalmasabb élet utáni vágy dominált. Az elvándorlás a városokon kívül azokba a városkörnyéki községekbe is irányult, melyek a lakosság magasabb igényeit is ki tudták elégíteni és a város minden előnyét elérhető közelségbe hozták.

A falvak gyorsuló ütemű népesség csökkenéséhez a kedvezőtlen közlekedésföldrajzi adottságok is hozzájárultak. /2.4. térkép./ A közlekedésföldrajzi vonzáskörzet és a népesség alakulása között szoros összefüggés figyelhető meg. Azokról a területekről, melyekről a centrumok nehezen, nagy idő- és költségráfordítással közelíthetők meg, így a városok szolgáltatásai csak ritkán vehetők igénybe - a lakosság elvándorlása, a népesség csökkenése nagyobb mérvű.

A térség területén belül a Szigetvártól D-re, DK-re fekvő településeknél, valamint a Zselic területén található falvaknál mutatkozik ez legszembetűnőbben.

A szigetvári járás településeinek lélekszáma és a népességszám alakulása 1960-1980 között.

növekvő népesség:
csökkenő ”
/mértéke/

1—5 %

5,1—25%

25,1—40%

40,1% FELETT

**települések
lélekszáma:**

- 50-200
- 201-600
- 601-1000
- 1001-1500
- 5 EZER (SZENTLŐRINC)
- 12 EZER (SZIGETVÁR)

A népesség tényleges szaporodása illetve fogyása településenként 1960-1980 között

Település	Lakónép 1960	Lakónép 1970	Lakónép 1980	Term.szap.ill.fogyás%	%	Vándorlási különb. 1970 - 1980	%	Ténysl.szap.ill.fogy.	%
Szigetvár	9316	10470	12114	+ 584	+ 5,6	+ 1060	+ 10,1	+ 1644	+ 15,7
Szentlőrinc	3412	4147	5512	282	6,8	1083	26,1	1365	32,9
Csmindszent	233	243	204	10	4,1	- 49	- 20,1	- 39	- 16,0
Kacsóta	417	388	321	- 9	- 2,3	- 58	- 15,0	- 67	- 17,3
Bicsérd	1124	1030	978	8	0,8	- 60	- 5,8	- 52	- 5,0
Boda	617	572	515	- 19	- 3,3	- 38	- 6,7	- 57	- 10,0
Zók	415	322	307	- 10	- 3,1	- 5	- 1,6	- 15	- 4,7
Királyegyháza	1264	1158	1065	- 78	- 6,7	- 15	- 1,3	- 93	- 8,0
Sumony	879	765	603	45	5,9	- 207	- 27,1	- 162	- 21,2
Gyöngyfa	198	182	167	6	3,3	- 21	- 11,5	- 15	- 8,2
Sz.szentkirály	854	800	766	8	1,0	- 52	- 6,4	- 44	- 5,4
Gerde	674	733	601	44	6,0	- 176	- 24,0	- 132	- 18,0
Velény	211	179	206	- 5	- 2,8	32	17,9	27	15,1
Pécsbagota	162	134	111	- 5	- 3,7	- 18	- 13,5	- 23	- 17,2
Bükkösd	1846	1809	1662	58	3,1	- 267	- 14,3	- 209	- 11,2
Cserdi	495	543	438	32	5,9	- 137	- 25,2	- 105	- 19,3
Helesfa	578	505	600	- 38	- 7,5	133	26,3	95	18,8
Dinnyeberki	312	245	214	- 3	- 1,2	- 28	- 11,5	- 31	- 12,7
Somogyapáti	535	468	514	21	4,5	25	5,3	46	9,8
Patapoklosi	622	512	463	14	2,7	- 63	- 12,3	- 49	- 9,6
Basal	233	231	200	- 2	- 0,9	- 29	- 12,5	- 31	- 13,4
Somogyhatvan	632	541	484	- 3	- 0,6	- 54	- 9,9	- 57	- 10,5
Somogyviszló	421	402	370	- 9	- 2,2	- 23	- 5,8	- 32	- 8,0
Dencsháza	1850	1519	1266	160	10,5	- 413	- 27,2	- 253	- 16,7
Mozsgó	1290	1172	1114	- 300	- 25,6	242	20,7	- 58	- 4,9
Almáskeresztur	362	281	173	- 3	- 1,1	- 105	- 37,3	- 108	- 38,4

népesség tényleges szaporodása illetve fogyása településenként 1960-1980 között

Település	Lakónép	Lakónép	Lakónép	Term.szap.ill.fogyás%			% Vándorlási különb.			% Ténysl.szap.ill.fogy.					
	1960	1970	1980				1970	-	1980	1970	-	1980			
Szulimán	552	465	390	-	17	-	3,7	-	58	-	12,4	-	75	-	16,1
Csertő	734	714	716		2		0,3	-	-		-	2		0,3	
Sentlászló	1035	911	913		75		8,2	-	73	-	8,0		2		0,2
B.asszonyfa	815	616	530		9		1,5	-	95	-	13,5	-	86	-	14,0
Almamellék	1231	1068	738		24		2,2	-	354	-	33,1	-	330	-	30,9
Ibafa	534	364	283		34		7,3	-	219	-	46,8	-	185	-	39,5
Hhertelend	142	143	112		6		4,2	-	37	-	25,9	-	31	-	21,7
Csebény	234	178	195		27		15,2	-	10	-	5,6		17		9,6
Somogyhárságy	1126	929	794		65		7,0	-	200	-	21,5	-	135	-	14,5
Magyarlukafa	280	189	132		14		7,4	-	71	-	37,6	-	57	-	30,2
Vásárosbéc	861	619	473	-	16	-	2,6	-	130	-	21,0	-	146	-	23,6
Nagypeterd	551	537	583		51		9,5	-	5	-	0,9		46		8,6
Botykapeterd	560	537	427		2		0,4	-	112	-	20,9	-	110	-	20,5
Nyugatszent- erzsébet	332	314	256	-	2	-	0,6	-	56	-	17,9	-	58	-	18,5
Nagyváty	524	483	397	-	2	-	0,4	-	84	-	17,4	-	86	-	17,8
Szentdénés	587	439	405	-	7	-	1,6	-	27	-	6,1	-	34	-	7,7
Bánfa	422	312	225	-	4	-	1,3	-	83	-	26,6	-	87	-	27,9
Katádfa	239	229	162	-	9	-	3,9	-	58	-	25,4	-	67	-	29,3
Rózsafa	649	610	460		1		0,2	-	151	-	24,8	-	150	-	24,6
Dobsza	1304	1134	1071	24			2,1	-	87	-	7,7	-	63	-	5,6
Merenye	640	497	457	27			5,4	-	67	-	13,4	-	40	-	8,0
Tótszengyörgy	380	309	277	-	1	-	0,3	-	31	-	10,1	-	32	-	10,4
Kistamási	194	163	162	8			4,9	-	9	-	5,5	-	1	-	0,6
Nemeske	486	505	350	29			5,7	-	184	-	36,4	-	155	-	30,7
Pettend	272	244	193	6			2,5	-	57	-	23,4	-	51	-	20,3
Molvány	608	422	361	-	17	-	4,0	-	44	-	10,5	-	61	-	14,5
Kétujfalu	826	771	751	18			2,3	-	38	-	4,9	-	20	-	2,6
Teklafalu	508	430	414	1			0,2	-	17	-	3,9	-	16	-	3,7

A népesség tényleges szaporodása illetve fogyása településenként 1960-1980 között

Település	Lakónép 1960	Lakónép 1970	Lakónép 1980	Term.szap.ill.fogyás%		%		Ténysl.szap.ill.fogyás%	
						Vándorlási	különb.		
						1970	- 1980		
Endrőc	569	528	549	44	8,3	- 23	- 4,3	21	4,0
Bűrös	240	163	134	9	5,5	- 38	- 23,3	- 29	- 17,8
Várad	151	206	184	30	14,6	- 52	- 25,3	- 22	- 10,7
Gyöngyösmellék	656	477	374	27	5,7	- 130	- 27,3	- 103	- 21,6
Szőrény	149	144	119	5	3,5	- 30	- 20,9	- 25	- 17,4
Zádor	617	529	491	4	0,8	- 42	+ 8,0	- 38	- 7,2
Drávafok	749	659	617	- 9	- 1,4	- 33	- 5,0	- 42	- 6,4
Markóc	184	128	74	- 7	- 5,5	- 47	- 36,7	- 54	- 42,2
Brávakeresztur	379	320	224	- 34	- 8,3	- 154	- 37,3	- 188	- 45,6
Bodása	543	545	415	- 9	- 1,7	- 121	- 22,2	- 130	- 23,9
Felsőszentmárton 1898	1752	1752	1468	- 10	- 0,6	- 274	- 15,6	- 284	- 16,2

A város környéki települések lakosságának
alakulása, a csökkenés mértéke 1960-1980
között

Település	Lakosságszám		Csökkenés mértéke	
	1960	1980	1960-80 között %	Évi átl. %
Markóc	184	74	59,8	3,0
Magyarlukafa	280	132	52,8	2,6
Almáskeresztur	362	173	52,2	2,6
Ibafa	534	283	47,0	2,3
Bánfa	422	225	46,7	2,3
Vásárosbéc	861	473	45,6	2,2
Bürös	240	134	44,1	2,2
Gyöngyösmellék	656	374	42,9	2,1
Drávakeresztur	379	224	40,8	2,0
Molvány	608	361	40,6	2,0
Almamellék	1231	738	40,0	2,0
Boldogasszonyfa	815	530	34,1	1,7
Katádfa	239	162	32,2	1,6
Darsháza	1850	1266	31,5	1,5
Dinnyeberki	312	214	31,4	1,5
Sumony	879	603	31,4	1,5
Pécsbagota	162	111	31,4	1,5
Szentdénes	587	405	31,0	1,5
Somogyhárságy	1126	794	29,5	1,4
Szulimán	552	390	29,3	1,4
Rózsafa	649	460	29,1	1,4
Petend	272	193	29,0	1,4
Merenye	640	457	28,5	1,4
Nemeske	486	350	27,9	1,3
Tótszentgyörgy	380	309	27,1	1,3
Zók	415	307	26,0	1,3
Patapoklosi	622	463	25,5	1,2
Királyegyháza	1264	1065	25,1	1,2

Ezeknek a falvaknak vasútjuk nincs, a főútvonaltól távol, bekötőutak mentén fekszenek, a buszjáratok sűrűsége alacsony /1-3/, menetidejük nem igazodik a tanácsi ügyfélfogadáshoz és a körzeti orvosi rendelésekhez sem. Munkaszüneti napokon ez a kevés számú járat is szünetel.

/A Baranya megyei Volán Vállalat VI. ötéves tervében a menetrend ilyen irányú módosítása szerepel, az egyes falvak közlekedési problémáin új járatok beállításával kíván segíteni a vállalat - talán még nem későn./ A várostól É-ra fekvő Magyarlukafa, Almamellék, Somogyhárságy népessége 1960-1980. között 25-30 %-kal csökkent, Városhéc, Ibafa, Almáskeresztúr falvaké több, mint 40 %-kal. Vándorlási veszteségük 1970-1980. között 30-40 % volt.! A várostól való távolságuk mindössze 18-25 km, a forgalomtól félreeső fekvésük miatt az utazási idő 45-90 perc, nem egy esetben ezt az időt is meghaladó mértékű.

Szigetvártól DK-re, mindössze 10-15 km-re fekszik Rózsa-fa, Bánfa, Katádfa - vasút nincs, napi egy autóbuszjárat, pár köti össze őket a várossal, az utazási idő 45-60 perc, 1970-1980. között 60-150 fővel csökkent lakosságuk /mai lakosságuk 2-400 fő/, vándorlási veszteségük 25 %. Hasonló a helyzet a szomszédos Sumony, Gyöngyfa, Szentdénese esetében is, akárcsak a D-i, országhatár menti falvaknál. Itt a legrosszabb a közlekedésföldrajzi helyzete Markóc és Drávakeresztúr falvaknak, igaz, hogy napi 2 járatpár köti össze őket a járási székhellyel, a menetidő azonban az egyik járatnál kb. 90 perc, a másiknál az átszállás, a hosszú várakozás miatt közel 4 óra, és a szomszédos járás székhelye, Siklós sem közelíthető meg előnyösebben. A lakosság csökkenésének mértéke itt a legnagyobb, az elmúlt 20 évben meghaladta a 40 %-ot. /Markóc esetében közel 60 %-os a csökkenés/. A vándorlási veszteségük 35-40 %-os. 1970. óta nem épült új ház Gyöngyfán, Markócon, Városhécen, Ibafán, Almáskeresztúron, Bánfán, Katádfán. A többi említett településen is mindössze 1 - 2.

A centrumközségek kijelölése és fejlesztése hivatott arra, hogy a kis településekből elköltözőket fogadja és megtartsa a körzet számára. Ezek a községek azonban ma még nem tudják betölteni nekik szánt szerepüket, az összefüggő övezetet alkotó kisfalvak sorából ezek sem emelkednek ki, hasonló életkörülményeket tudnak csak nyújtani, így az áttelepülők inkább vállalják a nagyobb távú költözést.

A kijelölt alsó és részleges alsófoku központokból a lakosság a remélt folyamattal szemben jelenleg is elvándorol.

Alsófoku központ:

Vándorlási kül. 1970-80.

Bükkösd	- 14,3 %
Mozsgó	- 4,9 %
Szentlászló	- 8,0 %
Nagypeterd	- 0,9 %
Dobsza	- 7,7 %
Kétujfalu	- 4,9 %

A városok közül Pécs szivóhatása továbbra is jelentős maradt, lakosságának tényleges szaporodása a bevándorlásból adódott. /1970-80. között 12,3 % növekedés - ebből 7,3 % a bevándorlásból származott./ Komló vonzereje a szénbányászat időleges visszafejlesztésével csökkent, ez megmutatkozik népességszám alakulásából, az 1970-80. közötti 6 %-os tényleges növekedés a 10 % természetes szaporodásból és a 4 %-os elvándorlásból alakult. A megye másik három - Mohács, Komló, Szigetvár - városát vizsgálva megállapítható, hogy mindegyiknek növekedett a lakosságszáma, mindháromnál a növekedés a bevándorlásból adódott.

Az össznépesség, a munkaképes korú népesség és az aktív keresők aránya településen-
ként a járásban - 1980.

Település	Munkaképes korúak száma			Alak-nak %-ában	Aktív keresők száma	Munkaképes korúaknak %-ában
	Férfi	Nő	Összes			
Molvány	85	158	243	67,0	173	71,2
Helesfa	226	173	399	65,9	200	50,1
Rózsafa	159	139	298	64,6	255	85,5
Almáskeresztur	65	41	106	61,3	90	84,9
Szentlőrinc	1765	1615	3380	61,1	2758	81,6
Horváthertelend	36	31	67	59,8	64	95,5
Szentlászló	293	251	544	59,4	464	85,3
Almamellék	234	200	434	59,2	366	84,3
Dencsháza	406	352	758	59,2	608	80,2
Drávafok	200	163	363	59,0	280	77,1
Ibafa	91	75	166	58,9	147	88,5
Endrőc	176	141	317	58,9	227	71,6
Nyugatszenterzsébet	77	73	150	58,8	114	76,0
Királyegyháza	350	272	622	58,7	452	72,6
Somogyapáti	166	135	301	58,6	227	75,4
Somogyhárság	257	209	466	58,5	386	82,8
Bükkösd	504	424	928	58,3	712	76,7
Botykapeterd	127	122	249	58,3	219	87,9
Nemeske	111	91	202	57,7	172	85,1
Bicsérd	292	274	566	57,6	473	83,5
Somogyviszló	109	103	212	57,6	160	75,4
Boldogasszonyfa	163	145	308	57,5	267	86,6
Gyöngyösmellék	112	102	214	57,1	167	78,0
Dinnyeberki	65	59	124	57,1	101	81,4
Zók	94	81	175	57,0	155	88,5
Somogyhatvan	153	123	276	57,0	210	76,1

Az össznépeség, a munkaképes koru népesség és az aktív keresők aránya településen-
ként a járásban- 1980.

Település	Munkaképes koruak száma			A lak.-nak	Aktív keresők	Munkaképes koruaknak
	Férfi	Nő	össz.	%-ában	száma	%-ában
Kacsóta	99	84	183	56,8	140	76,5
Csonkamindszent	73	39	112	56,8	98	87,5
Nagypeterd	171	162	333	56,8	280	84,0
Szőrény	39	28	67	56,3	52	77,6
Kétujfalu	207	213	420	56,3	353	84,0
Szentdénes	127	101	228	56,2	182	79,8
Gerde	187	153	340	56,2	248	72,9
Csebény	65	45	110	56,2	101	91,8
Boda	153	136	289	56,1	233	80,6
Merenye	144	113	257	56,1	186	72,3
Basal	62	49	111	56,0	85	76,5
Szobsza	308	286	594	55,9	461	77,6
Szabadszentkirály	224	205	429	55,6	345	80,4
Pécsbagota	33	29	62	55,3	41	66,1
Pettend	54	53	107	55,1	72	67,3
Szulimán	115	96	211	54,4	170	80,5
Sumony	176	150	326	54,1	240	73,6
Felsőszentmárton	436	360	796	54,1	736	92,4
Bogdása	116	106	222	54,0	171	77,0
Várad	53	46	99	53,8	69	69,7
Tótszentgyörgy	78	70	148	53,4	112	75,6
Nagyváty	113	99	212	53,4	173	81,6
Bánfa	65	56	121	53,3	86	71,1
Gyöngyfa	52	36	88	53,0	67	76,1

Az össznépesség, a munkaképes korú népesség és az aktív keresők aránya településen-
ként a járásban - 1980.

Település	Munkaképes koruak száma			A lak.-nak %-ában	Aktív keresők száma	Munkaképes koruaknak %-ában
	Férfi	Nő	össz.			
Cserdi	127	105	232	52,8	165	71,1
Teklafalu	119	95	214	52,7	173	80,8
Zádor	137	121	258	52,6	208	80,6
Drávakeresztur	60	58	118	52,4	96	81,3
Patajkölosi	133	111	244	52,1	169	69,2
Mozsgó	309	268	577	51,6	486	84,2
Katádfa	50	34	84	51,8	64	76,2
Velény	70	34	104	51,5	65	62,5
Vásárosbéc	135	108	243	51,4	216	88,8
Markóc	18	20	38	51,3	29	76,3
Bürüs	35	36	60	49,6	49	75,4
Magyarlukafa	37	27	64	48,1	49	76,5
Csertő	168	157	325	45,1	277	85,2
Kistamási	37	32	69	42,9	45	65,2

A népesség kor szerinti megoszlása településen.-
ként 1980-ban.

	Fiatalkorú 0-14 év %		Munkaképeskorú Ffi 15-59 Nő 15-54 %		Nyugdíjaskorú Ffi 60 - x Nő 55 - x %	
Drávakersz-						
tur	28	12,4	118	52,4	79	35,2
Markóc	11	14,9	38	51,3	25	33,8
Bánfa	37	16,3	121	53,3	69	30,4
Pécsbagota	17	15,2	62	55,3	33	29,5
Mozsgó	211	18,9	577	51,6	330	29,5
Katádfa	31	19,1	84	51,8	47	29,1
Zádor	91	18,6	258	52,6	141	28,8
Felsőszentm.	272	18,6	796	54,1	402	27,3
Teklafalu	83	20,4	214	52,7	109	26,9
Bűrös	31	23,6	65	49,6	35	26,8
Kistamási	49	30,4	69	42,9	43	26,7
Magyarlukafa	34	25,6	64	48,1	35	26,3
Nagyvát	81	20,4	212	53,4	104	26,2
Szőrény	21	17,6	67	56,3	31	26,1
Bogdása	82	19,9	222	54,0	107	26,1
Kocsóta	57	17,7	183	56,8	82	25,5
Vásárosbéc	110	23,2	243	51,4	120	25,4
Gyöngyfa	36	21,7	88	53,0	42	25,3
Szulimán	80	20,6	211	54,4	97	25,0
Csonkamindszent	36	18,3	112	56,8	49	24,9
Almáskeresztur	25	14,4	106	61,3	42	24,3
Tótszentgyörgy	62	22,4	148	53,4	67	24,2
Szabadszentk.	159	20,6	429	55,6	184	23,8
Zók	60	19,5	71	57,0	175	23,5
Horváthertelend	19	17,0	67	59,8	26	23,2
Botykapeterd	79	18,5	249	58,3	99	23,2
Somogyviszló	71	19,3	212	57,6	85	23,1
Kétujfalu	154	20,6	420	56,3	172	23,1
Almamellék	135	18,4	434	59,2	164	22,4
Bicsérd	197	20,0	566	57,6	219	22,4
Boda	111	21,5	115	56,1	289	22,4
Királyegyháza	201	19,0	622	58,7	237	22,3
Velény	53	26,2	104	51,5	45	22,3
Somogyhatvan	101	20,9	276	57,0	107	22,1
Basal	44	22,0	111	56,0	44	22,0
Boldogasszonyfaló	20	20,5	308	57,5	118	22,0
Dinnyeberki	46	21,2	124	57,1	47	21,7
Cserdi	114	26,0	232	52,8	93	21,2
Drávafok	125	20,3	363	59,0	127	20,7
Dobsza	252	23,7	594	55,9	217	20,4
Szigetvár	2713	22,4	7134	58,8	2289	18,8
Szentlőrinc	1312	23,7	3380	61,1	840	15,2

5. TÁBLÁZAT

A népesség foglalkoztatottsági strukturájának alakulása -
Az iparban és a mezőgazdaságban dolgozók aránya az aktív kere-
sők %-ban / A mezőgazdasági lakosság %-os aránya adja a sorren-
det.

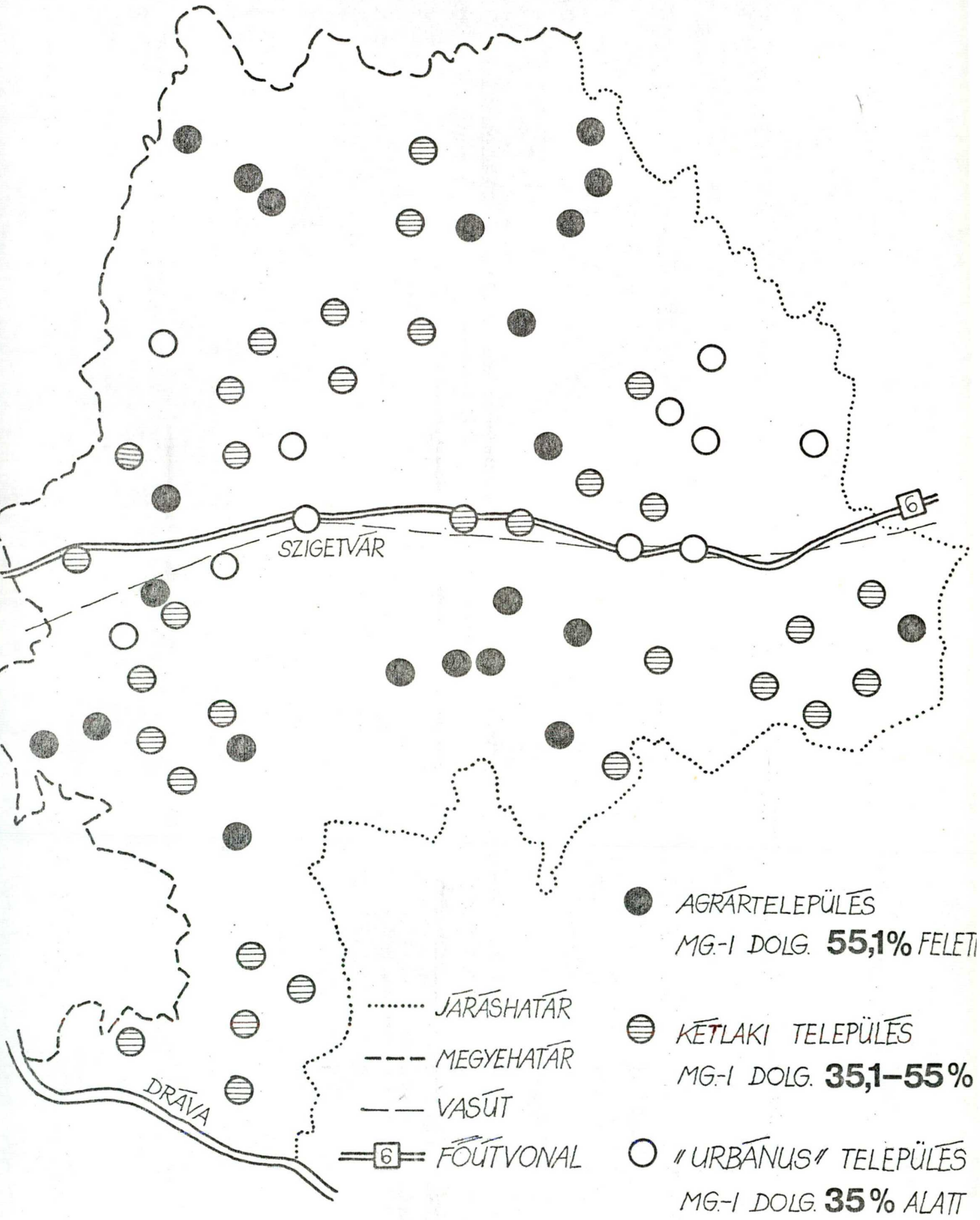
Település	Aktív Ipar		Ép.i. Mezőg. közl. Ker. Vízg. Egyéb		Mezőg.		Ip. + I.			
	kere- sők sz.				%-os aránya		%-os aránya			
Csebény	101	4	14	77	2	1	-	3	76,2	17,8
Szentdénese	182	8	9	137	10	4	-	14	75,3	9,3
Bürös	49	3	-	36	1	-	1	8	73,5	6,1
Magyarlukafa	49	8	1	36	1	2	-	1	73,5	18,4
Dencsháza	603	57	21	444	18	13	6	49	73,0	12,8
Somogyhárság	386	29	12	274	21	11	-	39	71,0	10,6
Vásárosbéc	216	29	5	146	16	8	1	11	67,6	15,7
Zádor	208	16	8	140	16	6	2	20	67,3	11,5
Katádfa	64	3	6	43	3	1	6	2	67,2	14,1
Rózsafa	255	30	2	171	9	8	-	35	67,1	12,5
Nemeske	172	20	6	115	6	4	-	21	66,9	15,1
Nyugatszenter.	114	18	6	75	1	7	2	5	65,8	21,0
Tótszentgy.	112	24	1	73	1	1	-	12	65,2	22,3
Hhertelend	64	10	8	41	-	2	-	3	64,0	28,1
Bánfa	86	8	6	54	3	2	9	11	62,8	8,1
Zók	155	25	3	96	12	7	1	11	61,9	18,0
Almáskereszt.	90	8	4	55	11	6	-	6	61,0	13,3
Almamellék	366	36	18	222	25	14	17	34	60,6	14,7
Ibafa	147	21	18	89	3	2	-	14	60,5	26,5
Endrőc	227	22	14	133	13	5	24	16	58,6	14,8
Sumony	240	51	4	135	19	16	1	14	56,2	22,9
Szőrény	52	10	3	29	2	2	1	5	55,8	25,0
Dinnyberki	101	12	6	55	3	4	-	21	54,4	17,8
Merenye	186	46	7	101	6	9	-	17	54,3	28,5
Somogyviszló	160	33	-	86	8	11	1	21	53,7	20,6
Kistamási	45	6	4	24	4	2	-	5	53,3	22,2
Patapoklosó	169	47	8	89	4	5	3	13	52,6	32,5
Velény	65	21	1	34	5	2	-	2	52,3	33,8
Várad	69	9	8	36	2	2	4	8	52,2	24,6
Szentlászló	464	58	53	242	21	17	8	65	52,1	23,9
Markóc	29	4	1	15	1	-	5	3	51,7	17,2
Nagyváty	173	31	8	89	10	9	2	14	51,4	22,5
Felsőszentm.	736	102	86	341	40	36	56	75	46,3	25,5
Szulimán	170	27	19	78	16	6	2	22	45,9	27,0
Kétujfalu	353	76	26	162	14	16	5	54	45,9	28,9
Somogyapáti	227	34	9	104	12	12	2	54	45,8	18,9
Gerde	248	61	25	113	15	14	-	20	45,6	34,7
Nagypeterd	280	40	11	127	17	12	5	68	45,3	18,2
Mozsgó	486	51	28	217	19	54	4	113	44,6	16,2
Basszonyfa	267	78	38	119	10	11	-	11	44,6	43,4
Csonkamindsz.	98	13	7	43	3	8	1	23	43,9	20,4
Botykapetered	219	39	10	96	33	16	2	23	43,8	22,4
Drávakeresztur	96	13	17	39	4	4	11	2	43,3	33,3
Királyegyháza	452	56	29	195	36	34	5	97	43,1	18,8

A népesség foglalkoztatottsági strukturájának alakulása -
Az iparban és a mezőgazdaságban dolgozók aránya az aktív
keresők %-ában / A mezőgazdasági lakosság %-os aránya ad-
ja a sorrendet./

Település	Aktív kere- sők	Ipar	Épí.	Mezőg.	Közl.	Ker.	Vizg.	Egyéb	Mezőg. %-os aránya	Ip.+Épí. %-os aránya
Drávafok	280	23	27	120	20	24	22	44	42,8	17,8
Csertő	277	45	11	117	15	7	3	79	42,2	20,2
Gyöngyösménfő	167	49	10	69	15	5	9	10	41,3	35,3
Teklafalu	173	34	14	71	17	9	13	15	41,0	27,2
Bicsérd	473	118	16	189	23	31	15	81	39,9	28,3
Dobsza	461	96	32	184	51	20	5	73	39,9	27,8
Szabadszent- király	345	98	10	128	26	29	-	54	37,1	31,3
Bogdása	171	46	11	63	12	12	16	11	36,8	33,3
Gyöngyfa	67	9	13	23	6	6	2	8	34,3	32,8
Pécsbagota	41	9	-	14	5	4	2	7	34,1	21,9
Somogyhatvan	210	66	31	71	15	5	5	17	33,8	46,2
Molvány	173	67	11	56	15	6	1	17	32,4	45,1
Boda	233	85	10	75	20	8	3	32	32,2	40,7
Kacsóta	140	46	3	41	18	16	-	24	29,3	35,0
Pettend	72	29	5	20	8	3	-	7	27,7	47,2
Basal	85	33	6	22	6	-	2	16	25,9	45,9
Bükküsd	712	175	68	154	85	45	18	167	21,9	34,1
Helesfa	200	46	18	40	35	12	6	43	20,0	32,0
Cserdi	165	42	13	31	30	13	3	33	18,8	33,3
Szentlőrinc	2758	797	127	401	251	451	31	700	14,5	33,5

A mezőgazdaságban dolgozók aránya és a járás településtípusai / Dr. Lettrich Edit nyomán /

1970-80. között:

	<u>Term.szap.</u>	<u>Bevánd.</u>	<u>Tényl.szap.</u>
Mohács	2,3 %	6,6 %	8,9 %
Siklós	4,1 %	29,9 %	34,0 %
Szigetvár	5,6 %	10,1 %	15,7 %

Legjelentősebb Siklós lakosságának ugrásszerű növekedése, ez a várossá nyilvánítással együttjáró nagyobb arányú fejlesztéssel, a városi funkciók megnövekedett számával, valamint erőteljesen emelkedő idegenforgalmával magyarázható.

Szigetvár lakosságának a növekedése közepes mértékű:

1949-1960 között	13,0 %-kal
1960-1970 között	12,4 %-kal
1970-1980 között	15,7 %-kal

növekedett, ezt a növekedést minden esetben nagyobb arányban a bevándorlás idézte elő:

	1960	1970	1980
Lakosságszám	9.356	10.470	12.114
	1960-69 között	1970-79 között	
Természetes szaporodás	306 - 3,3 %	584 - 5,6 %	
Vándorlási különbség	845 - 9,1 %	1060 - 10,1 %	
Tényleges szaporodás	1154 - 12,4 %	1644 - 15,7 %	

Mindössze 4 települése van a járásnak, ahol tényleges szaporodás mutatkozik, ezeknél a növekedés mértéke:

	1960-80 között %	Évi átlagban %
Szentlőrinc	61,5	3,0
Várad	21,8	1,1
Nagypeterd	5,8	0,3
Helesfa	3,8	0,2

Számottevő a növekedés az első két településnél, Várad lakosságának növekedését egy helyben létesített kis üzem, a Költségvetési üzem létrehozása, valamint a cigánylakosság betelepülése idézte elő. Ez utóbbi folyamat a járás egész területén megindult.

Szentlőrinc a járás legnagyobb települése Szigetvár után. Lakosságszámának növekedése a bevándorlásból származik. Dinamikusan fejlődő, városiasodó, iparral rendelkező község. Pécs vonzása erősen érvényesül, nemcsak munkaerőt ad a megyeszékhelynek, de gyors megközelíthetősége, jó úthálózata az ellenkező irányú kapcsolatot is biztosítja. Évtizedek múlva Pécs elővárosává válhat, már ma is sok pécsi itt építkezik és innen jár be dolgozni a megyeszékhelyre.

Nagypeterd népességének növekedését kedvező közlekedés-földrajzi helyzete magyarázza - Szigetvár és Szentlőrinc között, főutvonal és vasút mellett fekszik.

Helesfa lakosságszámát a faluba telepített Szociális beteggondozó intézet ápoltságainak száma növeli, erre utal a lakosság korcsoport szerinti megoszlása:

0 - 14 év közötti	14,0 %
munkaképes korú	65,9 %
ezen belül aktív kereső	50,1 %
nyugdíjaskorú	20,1 %

A csökkenő népességű települések sok sajátos problémával küzdenek, ami kihat nemcsak a lakosságszám alakulására, de a falu meglétére, jövőjére is. Ipar hiányában lakosságuk

zöme /52 %/ ma is a mezőgazdaságban dolgozik, fekvésük forgalmilag kedvezőtlen, helyi iparosodásra nem alkalmasak, infrastruktúrájuk elmaradott, népességük elöregedett. / 3. 4. 5. táblázat - III. térkép /.

Az elhalás stádiumában van Markóc, Magyarlukafa, Horvát-hertelend, Bűrös, a kedvezőtlen fekvés, rossz útviszonyok miatt elnéptelenedésük hamarosan bekövetkezik.

Ma, amikor a kulturáltabb, tartalmasabb élet utáni vágy mindenkiben él, a kis települések életbenmaradását az határozza meg, hogy ezt mennyire tudják számukra biztosítani. És mivel az apró települések nagyobb mérvű fejlesztésével számolni nem lehet a magas költségigények miatt, a lakosság a fejlett községekbe vagy városokba vándorolva igyekszik igényeinek kielégítését biztosítani. A települések népességszámát csökkenteni lehet infrastrukturális fejlesztéssel, közlekedési úthálózat javításával, kis körzeti központok kijelölésével, melyek az alapellátáson túlterjedő szükségletek kielégítéséhez adnának segítséget. Az utóbbi években ezek megvalósítására nagyarányú erőfeszítéseket tett a járás és a város vezetősége.

A járás falvainak többsége a lokális funkciókat sem biztosítja lakói számára. Az alapvető ellátó funkciókat Boros F. nyomán vizsgáltam a járás területén. A falvak ellátottságát 14 területen néztem meg. / 6. táblázat /

A járás 64 faluja közül teljes alapvető ellátást mindössze 12 / 18,7 %/ falu biztosít lakóinak, további 20 / 31,2 % / már hiányosan látja el a lakosságot helyi funkciókkal, de még kielégítően, a települések 50 %-a / 32 falu/ csak 1 - 2 alapvető ellátási intézménnyel rendelkezik.

Intézményekkel való ellátottság a járásban:

Intézmény:	Települések száma	Települések %-ában
Körzeti orvos	16	25,0
Állatorvos	14	21,9
Gyógyszertár	4	6,2
Kisiparos /legalább 5/	26	40,6
- Mozi	1	1,5
Posta	32	50,0
Vendéglátóhely /legalább 2/	22	34,4
Ovoda	16	25,0
Felsőtagozatos iskola	15	23,4
- Művelődési otthon	18	28,1
Vasutállomás	20	31,2
- Ruházati és iparcikk szaküzl.	7	10,9
- Kisker-i boltok / 3 /	14	21,8
- Vízhálózat	20	31,2
- Pénzintézet	10	15,6

Az aprófalvas településhálózat nem teszi lehetővé a városi funkciók szóródását, a lokális funkciók egy része is a központban van. A nem mindennapi szükségleteket kielégítő funkciók kizárólag a terület vonzási központjában, Szigetváron találhatóak. Ez a településszerkezet kedvez Szigetvár vonzásterületének kiterjesztésében, a vonzás intenzitásának növelésében. Hozzájárul még ehhez a települések egyöntetű mezőgazdasági jellege is.

A Szigetvár környéki települések intézményekkel
való ellátottsága

[illegible]

A Szigetvár környéki települések intézmények -
kel való ellátottsága

Település	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Kétujfalu	10	H	5	4	H	H	H	H	H	H	-	H	H	H
Teklafalu	2	-	1	-	-	-	H	H	-	-	-	-	-	-
Endrőc	-	-	1	1	-	-	H	-	-	-	-	H	H	-
Bürös	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Várad	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Gyöngyösm.	4	H	2	1	-	-	-	H	-	-	H	H	H	-
Szőrény	1	H	1	1	-	-	H	-	-	-	-	-	-	-
Zádor	-	H	1	-	-	-	H	H	-	-	-	-	-	-
Drávafok	8	-	3	3	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H
Markóc	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Drávakereszt.	1	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bogdása	3	-	2	1	-	-	H	H	-	-	-	-	-	-
Felsőszentm.	23	H	4	2	H	H	-	H	H	H	-	H	H	H

Jelmagyarázat:

- H községben van
- 1 magánkisiparosok száma
- 2 vízhálózat
- 3 kiskereskedelmi boltok száma
- 4 vendéglátóhelyek száma
- 5 óvoda
- 6 felsőtagozatos iskola
- 7 vasútállomás
- 8 postahivatal
- 9 pénzüintézet /fiók/
- 10 körzeti orvos
- 11 gyógyszerár
- 12 mozi
- 13 művelődési ház
- 14 állatorvos

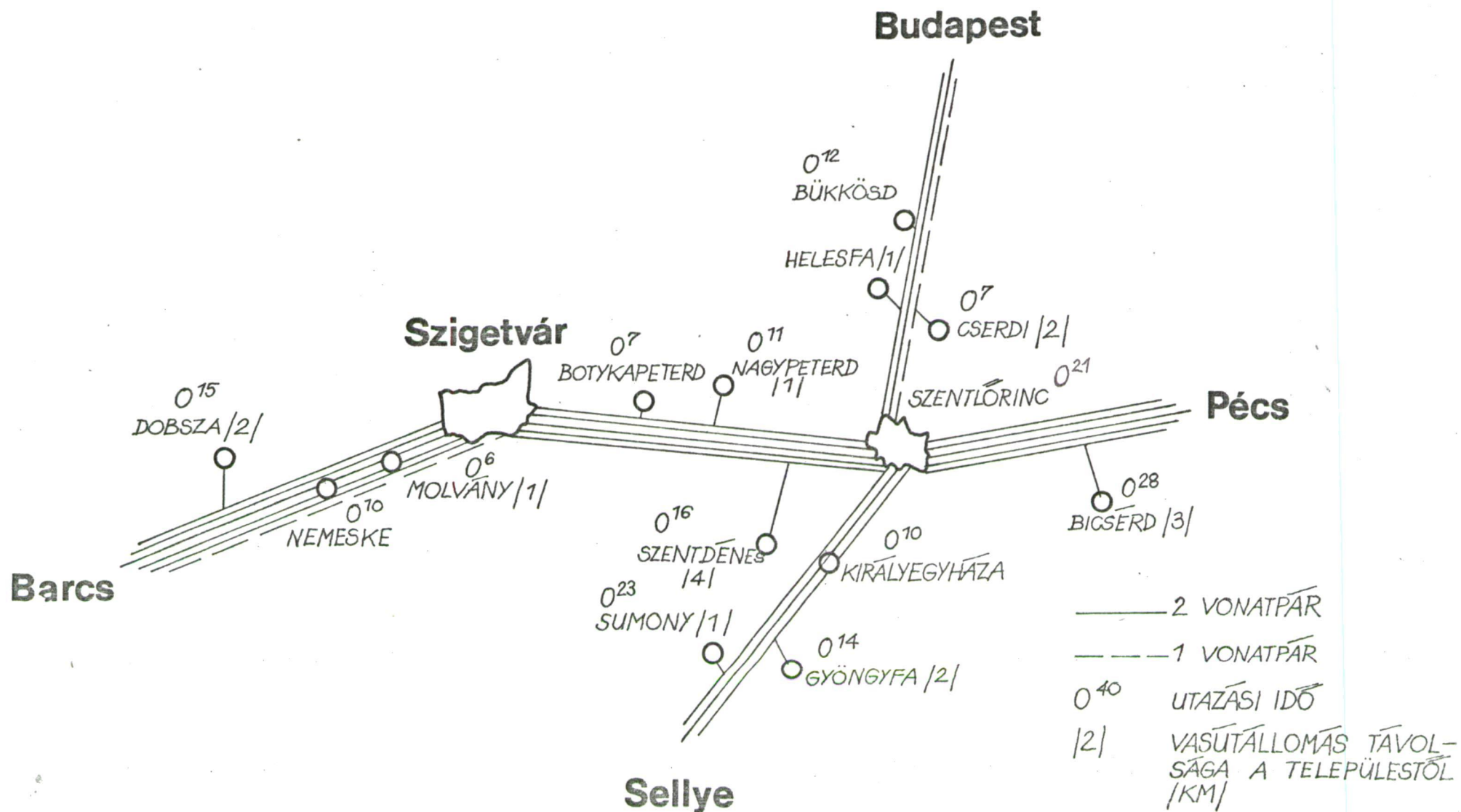
Moziépület csak Szigetváron és Szentlőrincen van, a heti 1-2 filmvetítést a kultúrotthonban tartják.

5. Közlekedésföldrajzi helyzet

A város vasúti közlekedése kedvezőtlen, a Pécs-Barcs közötti vonal csupán a megyeszékhellyel és Dél-Somoggyal biztosít gyors összeköttetést, és csak a Ny-K-i irányban fekvő településeket kapcsolja a városhoz. A Kaposvár-Szigetvár közötti vasútvonal kihasználatlansága miatt megszűnt, így a várostól É-ra fekvő községek régen kedvezőbb közlekedésföldrajzi helyzete is romlott. A környező települések közül csak Botykapeterd, Nagypeterd, Szentdénés, Szentlőrinc, Molvány, Nemeske, Dobsza fekszik a Pécs-Barcs közötti vasútvonal mellett, ezek egy részénél is a falu 2-3 km. távolságra van a vasúti megállótól. /Bicsérd 3 km., Dobsza 2 km., Szentdénés 4 km.,/ A járás 64 községe közül 20-nak van vasúti megállója, közülük csak 8-ból érhető el Szigetvár közvetlenül, ez a járás lakosságának 27,1 %-át jelenti. / IV. térkép/

Még kedvezőtlenebbé teszi a helyzetet, hogy a 8 község között van a körzet egyetlen nagyobb települése, az 5500 lakosú Szentlőrinc, amelyről Pécs ugyanolyan gyorsan elérhető, mint Szigetvár /20' - 25' menetidő/, és Pécs vonzása erősebben érvényesül Szigetvárénál. Így érthető, hogy a bejáró dolgozóknak is csak 12 %-a veszi igénybe a vonatot munkahelyének megközelítésére. A többi vasutállomással rendelkező községből Szigetvár közvetlenül nem érhető el, Szentlőrincen kell átszállni a Bükkösd, Cserdi, Helesfa, Királyegyháza, Gyöngyfa, Sumony lakóinak - a két vonat közötti várakozási idő, valamint a falvak 2-3 km-es távolsága a vasúti megállótól, tetemesen megnöveli az utazási időt. Még rosszabb a helyzet Drávafok, Bogdása, Kétujfalu, Zádor, Szörény esetében, ezek a települések a Sellye-Barcs vasútvonal mellett fekszenek, Barcsi átszállással érhetik el a járási székhelyet, csak az utazási idő 100-120', amit szintén növel az átszállási idő, valamint a falutól az állomásig megtett út ideje.

ÁTMENŐ VONATPÁROK SZÁMA ÉS AZ UTAZÁSHOZ SZÜKSÉGES IDŐ

Végeredményben a vasút Szigetvár és a környező települések közti forgalomban alig játszik szerepet.

A közúti közlekedés lényegesen kedvezőbbé teszi Szigetvár közlekedési helyzetét. A kedvezőtlen domborzati adottságok, az aprófalvas településhálózat, az iparszegény terület nem kedvezett a vasúthálózat kiépülésének, de szükségessé tette a közutak kiépítését, és megnövelte mind a személy, mind az áruforgalomban a közúti szállítások szerepét.

Az elmúlt évtizedekben folyó bekötőútépítések, útkorszerűsítések révén a járás valamennyi községe bekapcsolódott a tömegközlekedési hálózatba. /Nem volt bekötőútja Gyűrűfünek és buszjárata Korpádnak - mindkettő megszűnt, kihalt, illetve Korpádot közigazgatásilag Ibafához csatolták./

A közúti közlekedés jelentőségének növelését tapasztaljuk, ha a járás Szigetvárra bejáró dolgozóinak járműigénybevételét vizsgáljuk.

Bejárók száma: 2226 fő, közülük

vonattal	267 fő,	12,0 %	
saját járművel	46 fő,	2,1 %	
volánbusszal	1276 fő,	57,3 %	88,0 %
Vállalati busszal	637 fő,	28,6 %	

jár munkahelyére.

A Budapest - Pécs - Barcs közötti 6. sz. főközlekedési útvonal a K - Ny-i irányú forgalmat bonyolítja le. Ennek az útnak az átmenő forgalma is jelentős, és gyors összeköttetést biztosít a vele majdnem párhuzamosan futó vasútvonal mellett fekvő községek lakóinak. Ezek a települések vannak a legkedvezőbb helyzetben a járás területén.

A város környéki települések izokrón adatai:

A félórás izokrónon belüli települések:

Település	utazási idő	táv./km	közl.eszköz	lakosság
Botykapeterd	8 perc	5,2	autóbusz+vonat	427
Molvány	8 perc	5,2	autóbusz+vonat	361
Nagypeterd	11 perc	7,4	autóbusz+vonat	583
Somogyapáti	11 perc	6,4	autóbusz	514
Csertő	15 perc	7,5	autóbusz	716
Dobsza	15 perc	11,0	autóbusz+vonat	1071
Patapoklosi	15 perc	6,7	autóbusz	463
Tótszentgyörgy	15 perc	8,2	autóbusz	277
Dencsháza	16 perc	8,3	autóbusz	1266
Somogyhatvan	18 perc	10,2	autóbusz	484
Somogyviszló	18 perc	9,9	autóbusz	370
Kacsóta	18 perc	12,0	autóbusz	321
Várad	20 perc	10,0	autóbusz	184
Ny.szenterzs.	20 perc	11,8	autóbusz	256
Szentlőrinc	21 perc	14,7	autóbusz+vonat	5512
Patosfa	22 perc	14,3	autóbusz	430
Nemeske	23 perc	8,8	autóbusz+vonat	350
Mozsgó	24 perc	7,7	autóbusz	1114
Kétújfalu	24 perc	12,4	autóbusz	751
Basal	24 perc	5,7	autóbusz	200
Gyöngyösmell.	26 perc	13,5	autóbusz	374
Bürös	27 perc	13,0	autóbusz	134
Darány	27 perc	20,4	autóbusz+vonat	1124
Bicsérd	28 perc	21,2	vonat	978
Lad	28 perc	16,8	autóbusz	867
Somogyhárság	30 perc	16,5	autóbusz	794

26 település

19921

A 1 $\frac{1}{2}$ - 1 órás izokrónon belüli települések:

Almáskeresztur	34 perc	13,3	autóbusz	173
Pettend	34 perc	13,1	autóbusz	193
Teklafalu	34 perc	14,2	autóbusz	414
Csmindszent	35 perc	14,6	autóbusz	204
Kastélyosd.	35 perc	21,8	autóbusz	323
Szőrény	37 perc	15,7	autóbusz	119
Drávafok	37 perc	20,7	autóbusz	617
Szulimán	39 perc	11,3	autóbusz	390
Polony	40 perc	25,1	autóbusz	453
Zádor	41 perc	17,2	autóbusz	491
Rózsafa	42 perc	10,9	autóbusz	460
Endrőc	44 perc	19,6	autóbusz	549
Szentlászló	45 perc	12,0	autóbusz	913
Vásárosbéc	46 perc	23,3	autóbusz	473
Barcs	46 perc	30,1	autóbusz	11464
Nagyváty	47 perc	12,7	autóbusz	397
Tótújfalu	47 perc	28,6	autóbusz	405
Királyegyháza	47 perc	20,4	autóbusz+vonat	1065

A város környéki települések izokróon adatai:

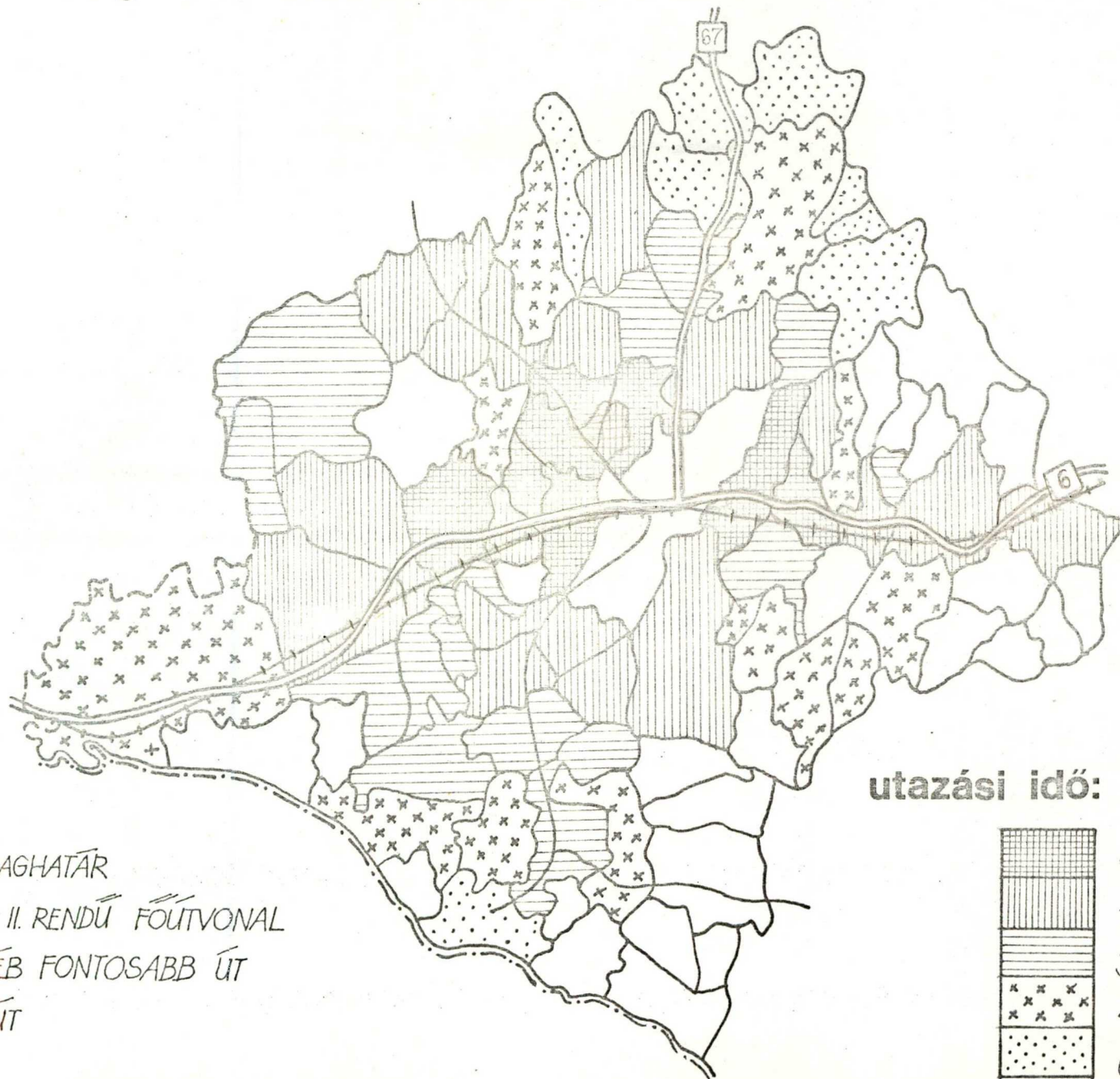
A félórás izokrónon belüli települések:

Település	utazási idő	táv./km	közl.eszköz	lakosság
Gyöngyfa	48 perc	25,2	autóbusz+vonat	167
Katádfa	49 perc	14,4	autóbusz	162
Almamellék	52 perc	16,7	autóbusz	738
Merenye	53 perc	12,1	autóbusz	457
Bogdása	54 perc	24,0	autóbusz	415
Lakócsa	55 perc	24,1	autóbusz	719
Bánfa	55 perc	14,4	autóbusz	225
Magyarlukafa	58 perc	18,9	autóbusz	132

30 település

22118

Szigetvár közlekedésföldrajzi helyzete; vonzáskörzetek

- ORSZAGHATÁR
- ==== I. ES II. RENDŰ FŐÚTVONAL
- EGYÉB FONTOSABB ÚT
- +—+— VASÚT

Problémát jelent viszont, hogy a 6.sz. főútvonal Szigetvár belvárosán halad keresztül, és ez a forgalmat erősen lassítja.

Ennek az útvonalnak a kitelepítése a város peremére, folyamatban van.

A járás É-i településeit a jóminőségű, Szigetvár-Kaposvári út kapcsolja a városhoz. Ez a Pécs-Balatonnal összekötő egyik útvonal szintén nagy átmenő forgalommal bír. A járási székhelytől D-re fekvő településekkel az összeköttetés nem ilyen egyértelmű, a Szentlőrinc-Sellye, valamint Szigetvár-Sellye 3. rendű utvonallal kapcsolja ezeket a falvakat Szigetvárhoz.

A tömegközlekedésbe bekapcsolt községek egy részének közlekedési helyzete megoldatlan. Ezek egy-egy bekötőút végén helyezkednek el, átmenő forgalmuk nincs, lélekszámuk kevés, így a járatsűrűség is alacsony, - intézményellátásuk hiányos, érthető az elvándorlás magas aránya. Ilyen például Csebény, Horváthertelend, Vásárosbéc, Ibafa, Magyarlukafa, Katádfa, Bánfa, Markóc, Drávakeresztur helyzete. A közlekedési lehetőségekről az izokrón adatok tájékoztatnak a legteljesebben. / 7. táblázat - V.térkép/

Az elméletileg fél órán belül megközelíthető területen 26 község helyezkedik el, ezek lakosság száma közel 20 ezer fő, ide tartozik a járás lakosságának 55 %-a. Egy órán belül érhető el Szigetvár 26 településről, ez 11 ezer lakót jelent, a lakosság 30 %-a. 1 órán túl 12 községből érhető el a járási székhely, 5500 fő, a járás lakosságának 15,0 %-a.

Somogy megye K-i települései közül a félórás izokrónon belül van Darány, autóbussszal 25', vonattal 31' alatt lehet Szigetvárra jutni. Az egyórás izokrónon belül fekszik

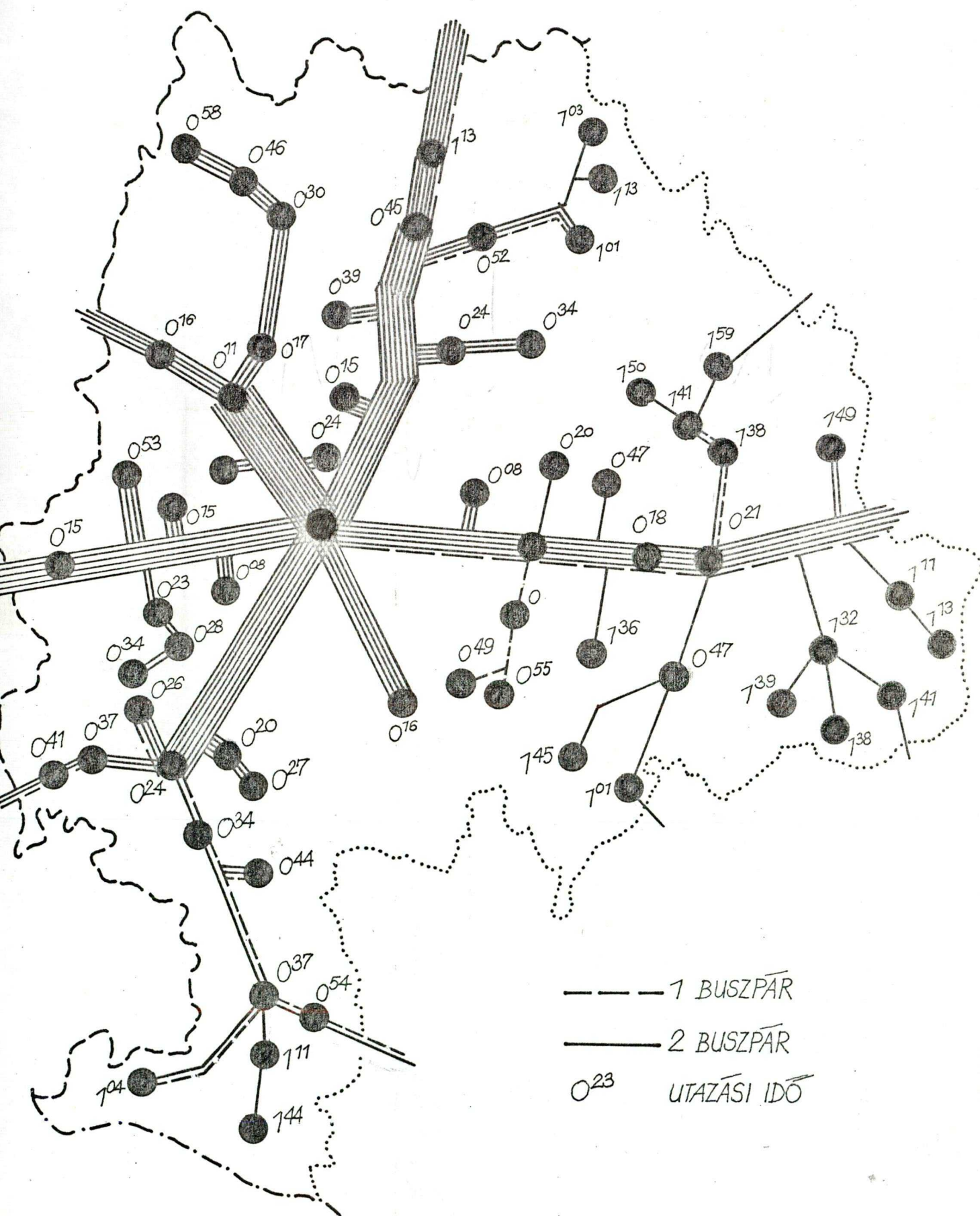
Lakócsa, Lad, Pátosfa, Kadarkut, és Barcs; az első három település Daránnyal együtt Szigetvár munkaerővonzáskörzetéhez is tartozik.

A vasúttal nem rendelkező és bekötőúttal csatlakozó községeket napi 1 - 2 járatpár kapcsolja a városhoz. Ezek a járatok a munkások, iskolások szállítását szolgálják elsősorban, kora reggel indulnak, késő délután érnek vissza. Más időpontokban az elágazásnál áll meg a buszjárat, ez 2 - 3 km-es gyaloglással érhető el. Az útvonalak mellett fekvő községeket érintő buszjáratok száma átlagosan 8 - 14 között van./VI. térkép./

A várostól legtávolabbra fekvő település is 30 km-en belül van a járás területén. Néhány községből mégis csak 1 órát meghaladó utazással érhető el Szigetvár. Ennek oka, hogy a járatok egy része a bekötőutakkal rendelkező falvakat is érinti - ez a menetidőt tetemesen növeli. Pl. Szentdénes Szigetvárról való távolsága mindössze 13,8 km, az autóbusz menetideje viszont 1 ó. - 1. ó. 30' a járatától függően, mert előtte egy, a forgalomból hasonlóan kieső községet /Nagyváty/ érinti az autóbusz. Ez esetben még szerencsének mondható a település helyzete, mert vasúttal is rendelkezik. /Igaz viszont, hogy a falu a vasúti megállótól 4 km-re fekszik! /

átmenő buszpárok naponta, és az utazáshoz szükséges idő a járás területén

VI.

III. SZIGETVÁR FUNKCIÓI ÉS AZOK TÉRBELI KITERJEDÉSE

1. Az ipari tevékenység alakulása

Szigetvár ipara régebbi eredetű, már 1945. előtt több malma, téglagyára volt, a konzerv és cipőgyár elődje is üzemelt. Iparának nagyobb arányú fejlesztésére csak a felszabadulás után nyílt lehetőség. A meglévő üzemek korszerűsítése, az iparának alapját képező két legfontosabb gyár /konzerv - cipő/ rekonstrukciója, bővítése, valamint új üzemek telepítése /Mezőgép, Sütőüzem, Faipari Szöv. stb./ fejlődő ipari jellegű településsé alakította Szigetvárt, és biztosította nemcsak a város lakosságának foglalkoztatottságát, hanem a környező településeken, a mezőgazdaságban felszabaduló és elvándorló munkaerő lekötését is.

Az ipar fejlődését illusztrálják a város lakosságának és ipari népességének összehasonlító adatai is.:

	1960.	1970.	1980.
Összlakosság	9,316	10,470	12,114
Ipari dolgozók	1.782	2.672	3.907
Ipari dolgozók az össz.lak. %-ában	19,1 %	25,5 %	32,2 %

A város lakosságának foglalkozási struktúrája az elmúlt 20 évben a következőképpen alakult:

	1960		1970		1980	
	fő	%	fő	%	fő	%
Ipar	1502	30,7	2345	45,2	3575	48,3
Építőipar	280	5,7	327	6,3	332	4,6
Mezőgazd.	1476	30,5	946	18,2	890	12,1
Közlekedés	232	4,7	281	5,4	469	6,3
Keresked.	345	7,0	387	7,4	662	8,9
Egyéb	1046	21,4	907	17,5	1467	19,8
Összesen:	4881	100,0	5193	100,0	7395	100,0

Az ipar koncentrálódására jellemző, hogy a város népessége a megye népességének 2,6 %-át teszi ki, ugyanakkor ipara a megye iparában foglalkoztatottak 5,1 %-át adja. A megye városaival összehasonlítva: a városok népességének 5,2 %-a él Szigetváron, és a városok iparában foglalkoztatottaknak 6,3 %-át adja.

Szigetvár Péccsel és Kaposvárral együtt Dél-Dunántúlnak az átlagosnál lényegesen fejlettebb ipari színvonalú városai közé tartozik. Az ipar fejlettsége szerint a megye városainak sorrendje: Pécs - Szigetvár - Mohács - Komló - Siklós. / 31./

Ugyanakkor Szigetvár környéke Dél-Dunántúl átlagosnál jóval kisebb mértékben iparosodott területéhez tartozik.

A város iparszerkezetére a könnyű- és élelmiszeripar kiemelkedően magas aránya /kb. 80 %/ jellemző, amelyek a következő időszakban is megtartják vezető helyüket, bár a szolgáltató és gépipar fejlesztésével kisebb arányeltolódás bekövetkezik.

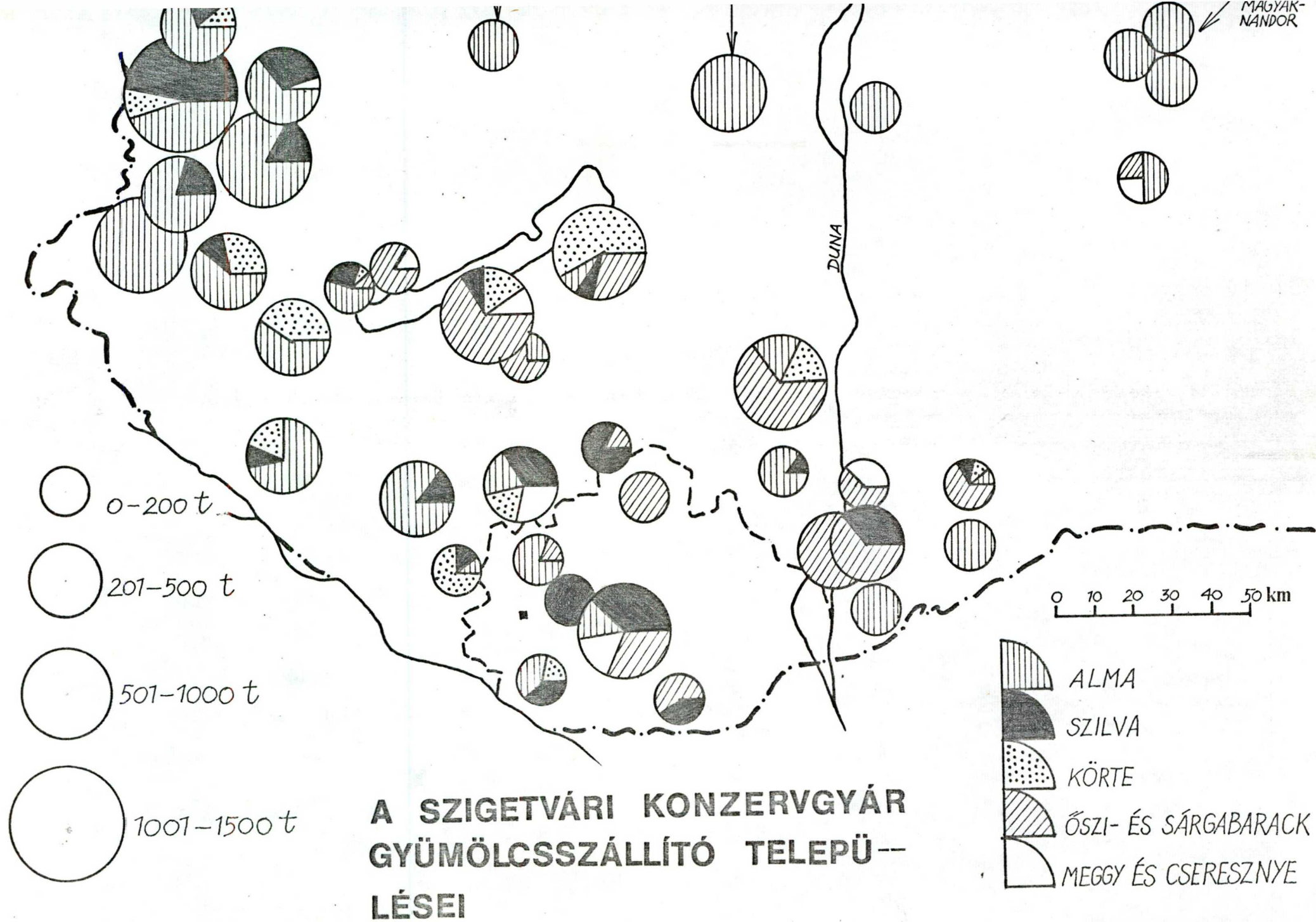
A város nagyobb üzeminek adatai /1980/:

	Foglalkoztatottak száma:			Állóeszköz érték	Termelési érték
	Ffi:	Nő:	Összes:	1.000,-Ft	1.000,-Ft
Konzervgyár	113	1147	1260	280.071	730.008
Cipőgyár	372	760	1132	106.180	494.242
Mezőgép	276	39	315	150.000	96.000
Dédász	186	39	225	355.000	217.000
Gabonafelv.V.	90	36	126	25.220	172.433
Faipari Szöv.	44	10	54	2.910	15.270
Téglagyár	27	16	43	8.391	9.326
Sütőüzem	53	13	66	92.000	31.550
Zöldségghajtató és Palántaszap. Vállalat	21	29	50	98.000	8.500

8. TÁBLÁZAT

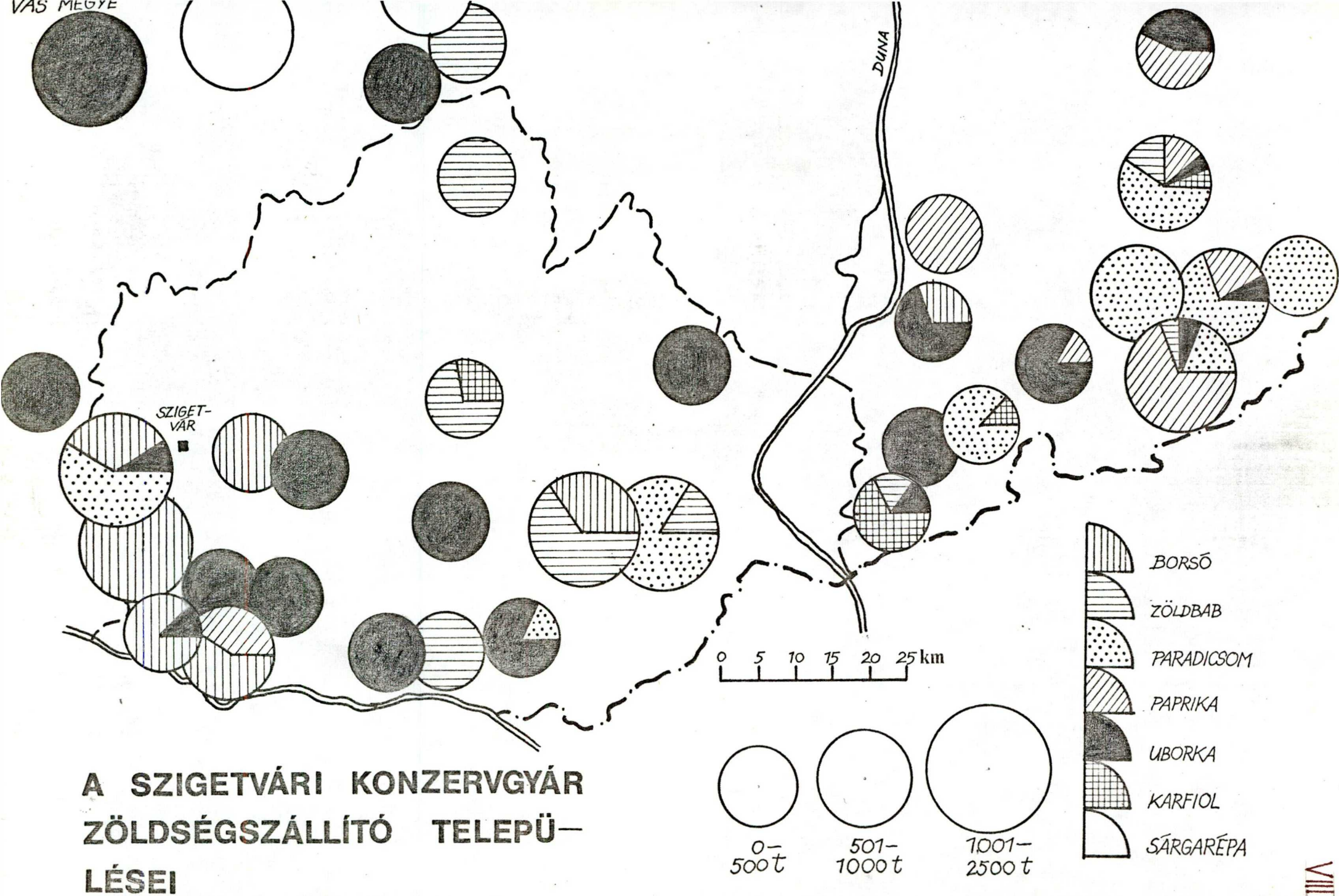
A Szigetvári Konzervgyár gyümölcsfelvásárlása1980-ban /tonnában/

Települések	Alma	Szilva	Körte	Sárga- barack	Őszi- barack	Meggy	Cseresz- nye	Összes
Pécs	53	327	103	65	174	83	6	811
Sellye	144	196	84				6	430
Mozsgó	40				12			52
Villány		75		42	27			144
Szentlőrinc		99						99
Bikal				82	9			91
Nagykanizsa	282	34	74					390
Szombathely	585	550	125	10			20	1290
Zalaegerszeg	265	72	134					471
Siófok	21	19	304	14	194			552
Kaposvár	43	81	32			76		232
Szekszárd	175	7						182
Kecskemét	75			36		33		144
Keszthely	124	70	10	23				227
Pácsa	161		131					292
Alag	273							273
Jánoshalma	25	40	57		304			426
Kutas	294	39						333
Csepreg	291	70	35					396
S. babod	48				150		4	202
Homokszentgy.	17	34	160				2	213
Dávod	107							107
Kenézlő	120							120
Tengelic	78		95	28	340			541
Sárvár	195	85					6	286
Kisbér	123							123
Füzesabony	127							127
Magyarnándor	312							312
Szentgotthárd	420							420
Vasvár	452	110		10			10	582
Körmend	226	62					4	292
Balatonbogl.		51	94	157	216	11	17	546
Baja		119		176				295
Dombóvár		88		13		4		105
Kiskunlacháza	80							80
Bácsbokod		59						59
Bikal				82	9			91
Balatonederics				9	117	35		161
Báta				76	296			372
Érsekcsanak				55		21	10	86
Összesen	5156	2287	1438	796	1839	263	85	11864

A Szigetvári Konzervgyár zöldségfelvásárlása1980-ban /tonnában/

Települések:	Zöld- borsó	Zöldbab	Para- dicsom	Pap- rika	Ubór- ka	Kar- fiol	Sárga- répa	Összes
Pécs		120	4			37		161
Sellye					210			210
Belvárdgyula	707	1011						1718
Siklós			6		21			27
Szentlőrinc					19			19
Bóly		378	2038					2416
Bikal		98						98
Drávasztára	303			250				553
Drávaszabolcs		200						200
Dobsza	637		800		54			1491
Felsőszentm.	311				58			369
Kétujfalu	1923							1923
Nagypeterd	527							527
Szalánta					16			16
Csányoszló					38			38
Kémes					77			77
Véménd					20			20
Sombathely					71			71
Siófok							728	728
Kaposvár		104	86		10			200
Kecskemét				58	49			107
Jánosalmá		214	560	152	5	21		952
Csepreg					68			68
Homokszentgy.					51			51
Dávod		54		7	44	173		278
Sárvár					300			300
Vasvár					85			85
Körmend					282			282
Baja	20				50			70
Dombóvár					45			45
Bácsalmás		27	398	1224	156			1805
Celldömök					202			202
Bácsbokod				17	84			101
Csátalja					65			65
Érsekcsanak				389				389
Tompa			304					304
Mélykút			592	249	66			907
Kocsola			275	20	67		383	745
Dalmand		236						236
Gara			275			32		307
Tataháza			750			8		758
Bordány			105					105
Répcelak					303			303
Szőce					111			111
Szany					475			475
Monor magyaróvár							2276	
Összesen:	4428	2442	6193	2366	3102	271	3387	22189

A város jelentősebb üzemei elsősorban nőket foglalkoztatnak. A nőknél a képzettséget igénylő munkát végzők aránya alacsonyabb, sok a betanított és segédmunkás, kevés a szakmunkás.

Az iparban foglalkoztatottak megoszlása nemek és munkatípus szerint:

	Férfi:	Nő:	Összes:
Fizikai	41,3	58,7	100 %
Nem fizikai	48,4	51,6	100 %

Az iparon belüli nőtöbbség a könnyű- és élelmiszeripar túlsúlyát is igazolja.

Szigetvár legdinamikusabban fejlődő, legtöbb munkást foglalkoztató önálló iparvállalata a Konzervgyár.

Elődjét 1930-ban Andrassy Mihály gróf hozta létre, meggy-lé, pótkávé gyártásával indította a mezőgazdasági bázison nyugvó üzem termelését. Az 1945 utáni fejlesztését a közeli felvásárlóhelyek, a helyi és környéki munkaerő, valamint saját bő hozamú kútjai által biztosított víz indokolta. 1966-1970 a rekonstrukció időszaka - új gyártócsarnok építése, korszerű technológia tette lehetővé a termelés növelését, amit az alábbi adatok is bizonyítanak:

	1960.	1970.	1980.
1. A foglalkoztatottak száma:			
fizikai	377	1.343	1.164
nem fizikai	60	228	138
Összesen:	437	1.571	1.302

	1960.	1970.	1980.
2. Árutermelés /vagon/	429	2.878	5.601
3. Export /vagon/			
szocialista	114	1.989	3.856
tőkés	20	83	149
Ö s s z e s :	134	2.072	4.005
4. Belföldi értékesítés/vagon/	283	737	1.352
5. Termelési érték /1000,-Ft/	37.196	267.814	730.008
6. Állóeszköz érték/1000,-Ft/	27.868	259.362	280.071

A foglalkoztatottak létszámának csökkenését egyrészt a korszerűbb géppark indokolja, de a demográfiai mélyhullám is okát képezi. A gyár vezetői szerint a csökkenés mértéke évi 4-5 %, a munkáshiányt belső átszervezéssel próbálják pótolni.

Az Üzem nyersanyagellátását több - szám szerint 100 - szállítóvállalat biztosítja, ezeknek 45 %-a Tsz, 25 %-a állami gazdaság, 20 %-a ÁFÉSZ, 10 %-a társas vállalat és háztáji gazdaság. / 8. 9. táblázat /

A gyár nyersanyagbeszerző helyi között feltűnően magas arányban szerepel Ny-Dunántúl területe. Ezt egyrészt a két déli, a szigetvári és a nagyatádi konzervgyár közelsége indokolja, - a két gyár nyersanyagbeszerzése területi átfedéssel jár, így nyersanyagigényüknek csak kisebb hányadát tudják helyi forrásból szerezni. Másik okát abban látom, hogy Ny-Dunántúl területe növényi nyersanyagot feldolgozó konzervgyárban nem bővelkedik, így zöldség és gyümölcsfeleslegét távolabb kénytelen értékesíteni. A felvásárolt nyersanyag egy kisebb hányadát Bács-Kiskun megye adja.

Baranya megyéből kerül ki jelenleg a felvásárolt termék kb. 50 %-a - egy évtizede a megye csak 30 %-át biztosította a gyár nyersanyagszükségletének - újabban előnyös

szerződéskötésekkel igyekeznek a gyár vezetői a közeli beszerzőhelyek számát, és az e területről felvásárolt nyersanyag mennyiségét növelni.

A gyár dolgozóinak 47 %-a ingázó, 55-58 településről érkeznek naponta a munkahelyükre.

Az ingázók lakóhely szerinti megoszlása:

Szigetvári járás területéről	467	85,4 %
Baranya megyéből	15	2,8 %
Somogy megyéből	65	11,8 %
Ö s s z e s e n :	547	100,0 %

A város iparának élelmiszer-könnyűipari profilját a konzervgyár mellett a cipőgyár adja. Elődjét még a múlt század végén 1885-ben Neumann Lipót alapította, kezdetben tornacipőt, bakancsot, később vegyesárut - női, - férfi - és gyermekcipőt - gyártottak.

1935-ben már 200 munkást foglalkoztatott az üzem.

Az államosítás után egy profilú lett a gyár, női cipők gyártását folytatták. A hatvanas évek derekán a Minőségi Cipőgyár gyáregysége lett, ez tette lehetővé a nagy rekonstrukciót, és jó minőségű termékeikkel a tőkés piacon való megjelenést. A termelési érték növekedését példázzák a következő adatok:

	1960.	1970.	1980.
1. Foglalk.száma:			
fizikai	513	732	1.014
nem fizikai	63	89	118
összesen:	576	821	1.132
2. Árutermelés			
1000 cipő/pár	440	1.084	1.650
3. Export /1000 cipő/pár/			
Szocialista	273	624	536
Kapitalista	-	1	75

	1960.	1970.	1980.
4. Termelési érték 1000,- Ft	47.521	136.894	494.242
5. Állóeszköz érték 1000,- Ft	-	-	106.180

Termékeinek hazai reklámozását a mintaboltok segítik, van ilyen Pécsen, Szigetváron, tervezik Kaposváron, Tatabányán és Budapesten.

A gyár dolgozóinak 2/3-a helybeli lakos, 1/3-a ingázó. 1977-ben 337 bejáró dolgozót tartottak nyilván, megoszlásuk lakóhely szerint: /összes dolgozó 1977-ben 1203./

Járási	265 fő	22,0 %	
Baranya megyei	23 fő	2,0 %	28,1 %
Somogy megyei	49 fő	4,1 %	

A községek száma, ahonnan bejárnak a dolgozók 47, ebből
járási: 34
Baranya megyei: 7
Somogy megyei: 6

Az ingázók nagy részét 3 vállalati busz és egy bérautóbusz hozza-viszi munkahelyükre és lakóhelyükre, a többiek a Volán járatokkal ingáznak naponta. A Cipőgyár küld naponta buszt munkásaiért Teklafalu, Lad, Csebény, Ibafa és Szabadzsenteskirály községekbe. A gyárnak kihelyezett 400 főt, foglalkoztató felsőrészvarró üzeme Szentlőrincen működik.

2. Az ipar vonzása:

A mezőgazdasági jellegű terület központjában fekvő Szigetvár hosszú időn keresztül inkább csak szolgáltató jellege révén /kiskereskedelem, kisipar, közigazgatás/ birt központi szerepkörrel.

A II. világháború utáni évtizedek gazdaságának fejlődése központi szerepkörének bővülését hozta magával, az ipari termelés növekedése révén sokoldalú kapcsolatba került a környező településekkel.

a./ Munkaerő vonzás:

A város munkaerővonzásterülete nagy, intenzitása jelentős. / IX. X. térkép /

Kialakulása nem mai keletű. A járás területén Szigetvár és az utóbbi évtizedben erősebben fejlődő Szentlőrinc kivételével nincs, és a múltban sem volt ipari telephely.

A mezőgazdaság átszervezésekor a környező falvakból a biztosabb megélhetés reményében tömegesen áramlottak az emberek a városba munkát vállalni. A két legjelentősebb szigetvári üzem fejlesztésére is ebben az időszakban került sor, számítva a körzetben meglévő munkaerőtartalék felhasználhatóságára. A kétlaki életmód sok családban megszokottá vált, és folytatták akkor is, amikor a mezőgazdaság megerősödése, fejlődése már biztosította volna a lakóhelyi munkaalkalmat, a Tsz-ek, állami gazdaságok már ipari tevékenységre is tudtak volna lehetőséget adni. Ezt bizonyítja, hogy az ingázók száma az elmúlt évtizedekben nem csökkent, hanem növekedett.

	Összes foglalkoztatott	Ingavándorló
1972.	5.193	1.614
1977.	6.373	2.226

A növekvő ingázószám Szigetvár iparának extenzív fejlődési szakaszát jelzi. A következő években az ingázók számának növekedése nem várható.

A környező települések népességszámának csökkenése az elvándorlás révén tovább tart, a helybenmaradó lakosság korösszetétele a munkaerőforrás szempontjából kedvezőt-

lenül alakul. A másik ok, amiért a városnak a saját munkaképes koru népességére kell támaszkodni a közeljövőben az, hogy a távolabbról ingázók, kiknek napi munkaidejét az utazás 3-4 órával meghosszabbítja, előbb-utóbb közeli munkahelyet keresnek, ami ezt a nagy megterhelést megszünteti. Pl: Lakócsáról, Ladról, Felsőszentmártonból Szigetvárra járó dolgozók utazási ideje 4 óra - nem a nagy távolság miatt ilyen hosszú az utazási idő, / Lad - 16,8 km., Lakócsa - 24,1 km. Felsőszentmárton - 27,9 km/ hanem a vállalati buszok több faluból gyűjtik össze a munkásokat és ezek a kitérők növelik meg ilyen tetemesen az utazásra fordított időt.

Az ingázók számára vonatkozóan 1977-es adatok állnak rendelkezésemre. 1977-ben a város foglalkoztatottjainak a száma 6373, ebből 2226 a bejáró dolgozó, az összesnek több mint 1/3-a.

A bejáró dolgozók foglalkoztatottsága:

	Ffi:	Nő:	Összes	%
Szakmunkás	591	177	768	34,5
Bet. és segédm.	520	723	1.243	55,8
Szellemi dolg.	114	101	215	9,7
Ö s s z e s e n :	1225	1.001	2.226	100,0 %

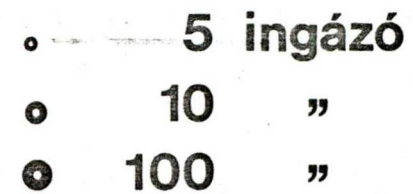
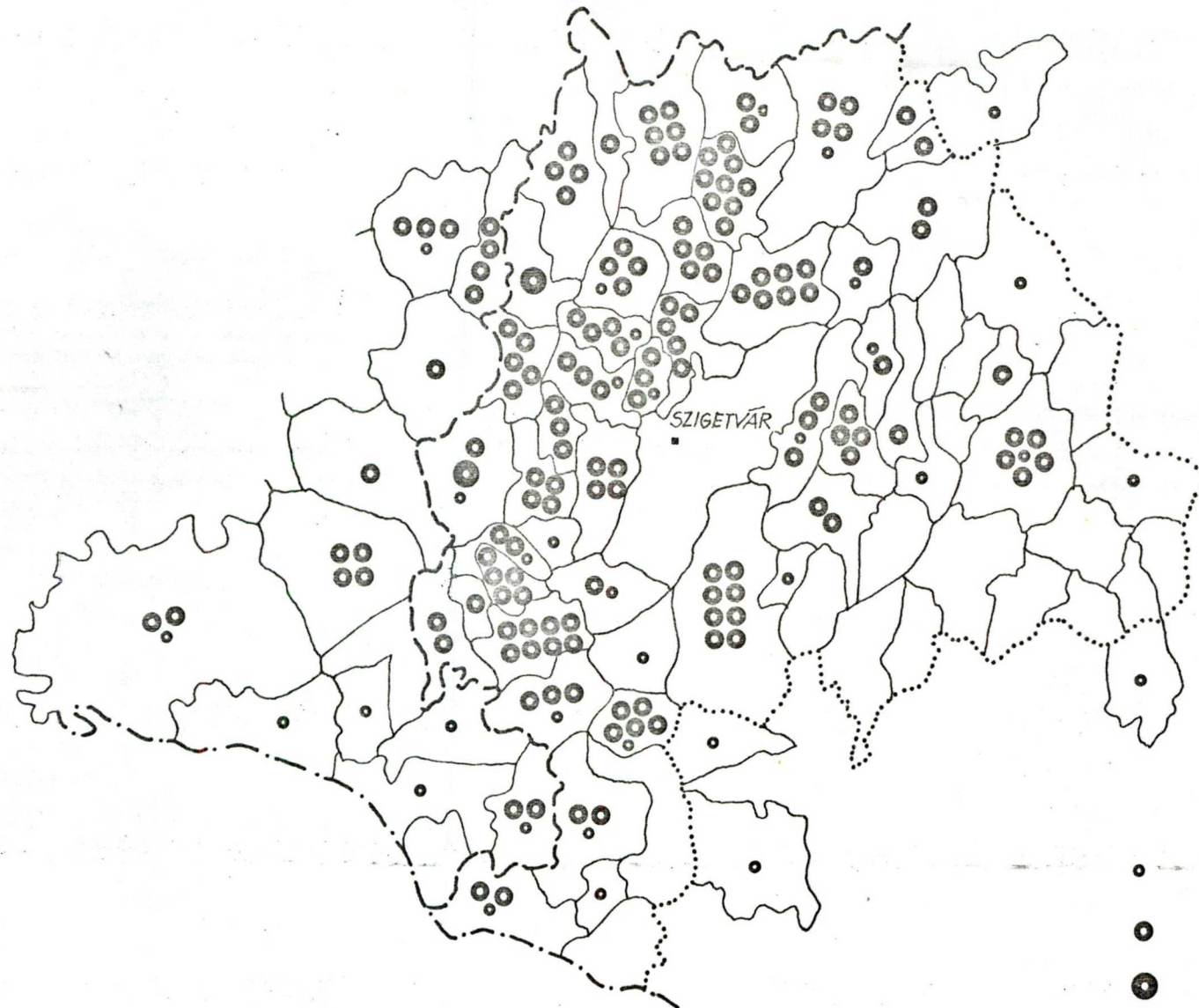
Feltűnően magas - 55,8 % - a betanított és segédmunkások aránya.

A város munkahelyeire 111 településről érkeznek a napi ingázók, 82 %-a a járás területéről érkezik. /10. táblázat/

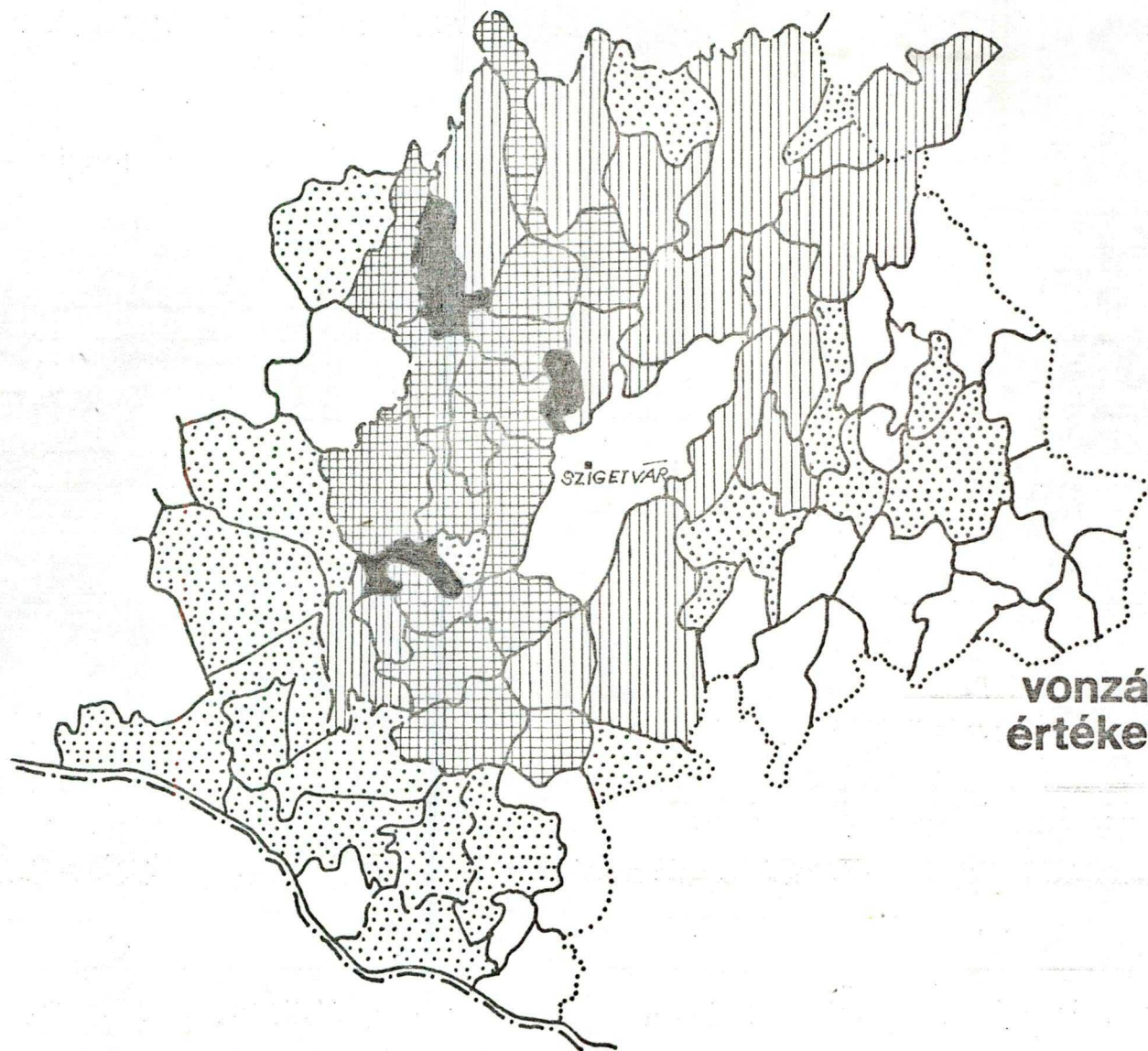
A bejárók megoszlása:

Szigetvári járásból:	1.827 fő	82 %
Baranya megyéből:	178 fő	8 %
Somogy megyéből:	221 fő	10 %

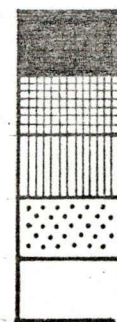
SZIGETVÁRRRA NAPONKÉNT BEJÁRÓ INGÁZÓK SZÁMA TELEPÜLÉSENKÉNT

Szigetvár munkaerő vonzásterülete

**vonzásintenzitás
értéke:**

> 30 FŐ/100 AKTÍV KERESŐ
20,1–30 FŐ/100 AKTÍV KERESŐ
10,1–20 FŐ/100 " "
1,1–10 FŐ/100 " "
< 1 FŐ/100 AKTÍV KERESŐ

A Szigetvárra bejáró dolgozók megoszlása település
és nem szerint /vonzásintenzitás: fő/10 aktív kereső/

Település	Férfi	Nő	Össz.	Vonz. int.	Település	Férfi	Nő	Össz.	Vonz. int.
Szigetvári járás					Bükkösd	2	3	5	0,7
Somogyhatvan 63	31	94	44,7		Bicsérd	2	1	3	0,6
Basal 20	17	37	43,5		Baranya megye:				
Pettend 9	18	27	37,5		Bakóca	1	3	4	11,7
Gyöngyösmellék 18	31	49	29,3		Marócsa	1	3	4	4,9
Szulimán 37	11	48	28,2		Sósvertike	1	0	1	-
Somogyviszló 28	17	45	28,1		Okorág	1	0	1	-
Merenye 26	23	49	26,3		Sellye	3	0	3	-
Endrőc 26	32	58	25,5		Baksa	1	0	1	-
Tótszengy. 15	13	28	25,0		Bogád	1	0	1	-
Várad 6	11	17	24,6		Hetvéghely	1	0	1	-
Dobsza 38	75	113	24,5		Liptód	1	0	1	-
Nagyarlukafa 3	9	12	24,5		Dunacsekcső 1	0	0	1	-
Molvány 17	25	42	24,2		Pécs	51	7	58	-
Kétujfalu 37	44	81	22,9		Somogy megye:				
Nemeske 20	19	39	22,6		Patosfa	20	22	42	22,0
Teklafalu 17	20	37	21,4		K. dombó	5	7	12	9,0
Patapoklosi 28	8	36	21,3		Lad	15	18	33	8,5
Somogyapáti 29	17	46	20,2		Darány	17	23	40	8,2
Szentlászló 57	34	91	19,6		Lakócsa	6	17	23	1,69
Szőrénny 7	3	10	19,2		Drávatamási 1	6	7	13	4,5
Vásárosbéc 31	9	40	18,5		Drávagárdony 2	1	3	4	3,9
Csertő 39	12	51	18,4		Polony	7	0	7	3,8
H. hertelend 3	8	11	17,2		Istvándi	7	4	11	3,8
Somogyhárságy 39	23	62	16,1		Bélavár	6	0	6	2,0
Botykapeberd 18	17	35	16,0		Tótujfali 2	1	1	2	1,5
Almáskereszt. 10	4	14	15,5		Bares	11	12	23	0,4
Mozsgó 55	19	74	15,2						
Nagypeterd 19	20	39	13,9						
Ny. szenterzs. 5	10	15	13,1						
Ibafa 10	9	19	12,9						
Dencsháza 38	40	78	12,8						
Almamellék 25	22	47	12,8						
Zádor 12	10	22	10,5						
Markóc 0	3	3	10,3						
Bürös 2	3	5	10,2						
Csebény 4	6	10	9,9						
Katádfa 5	1	6	9,3						
B. asszonyfa 12	11	23	8,6						
Drávafok 13	10	23	8,2						
Rózsafa 8	10	18	7,0						
Kistamási 1	2	3	6,6						
Nagyváty 5	6	11	6,3						
Kacsóta 3	4	7	5,0						
Cserdi 5	3	8	4,8						
Felsőszentm. 19	5	24	3,2						
Szentlőrinc 28	26	54	1,9						
Sumony 0	2	2	0,8						

A várostól DNy-i, Ny-i irányban fekvő Somogyi községek - Darány, Lad, Patosfa - jó közlekedéssel rendelkeznek Szigetvár irányába, a járáson kívül erről a területről jelentősebb az ingázás.

A Pécsről kijárók nagyrésze hivatalnoki, vagy értelmiségi beosztásban dolgoznak, a megyeszékhely túltelítettsége miatt választják ezt a megoldást, melyet a jó közlekedési adottság is támogat.

A szigetvárra ingázók átlagos utazási távolsága mindössze 15 km, a napi ingázók 79,5 %-a 20 km-nél kisebb távolságról érkezik.

A 2226 bejáróval szemben az eljárók száma 520 - ebből Pécsre 168-an járnak dolgozni - a város ingavándorforgalmát jelentős pozitív ingázási egyenleg jellemzi.

A bejárók megoszlása nemek és ágazatok szerint:

Ágazat	1 9 7 2			1 9 7 7			1 9 7 2 %-ában
	Férfi	Nő	Együtt	Férfi	Nő	Együtt	
Ipar	463	637	1100	550	839	1389	126,3
Építőipar	121	10	131	287	7	294	224,4
Mezőgazdaság	63	14	77	40	13	53	68,8
Közlekedés	113	9	122	211	17	228	186,9
Kereskedelem	30	36	66	33	71	104	157,6
Egyéb	68	50	118	104	54	158	133,9
Összesen:	858	756	1614	1225	1001	2226	137,9 %

Az ipar foglalkoztatja a bejáró szakmunkások 64,3 %-át, a segéd- és betanított munkások 88 %-át.

A legtöbb bejárót adó települések és vonzásintenzitásuk:

		Vonzásintenzitás Fő/100 aktív kereső
Dobsza	113 fő	24,5
Somogyhatvan	94 fő	44,7
Szentlászló	91 fő	19,6
Kétujfalu	81 fő	22,9
Mozsgó	74 fő	15,2

A bejárók mintegy felét a Cipő és Konzervgyár alkalmazza, foglalkoztatásukban jelentős szerepe van a VOLÁN, Mezőgép és az Építőipari Vállalatnak.

Bejárás módja: A vállalatok üzemeltetésében naponta 30 járatpár közlekedik, ezek megoszlása a következő: 4 - 4 járatot indít a Konzervgyár, a Cipőgyár, Mezőgép, Meliorációs Vállalat, Építőipari Szövetkezet, Tanácsi Magas és Mélyépítő Vállalat, Állami Építőipari Vállalat, 2 járatpárt közlekedtet a Baranya megyei Vízmu.

A 8. Vállalat az ingázók 27,2 %-át szállítja, hogy nem többet, annak oka az egyes vállalatok párhuzamos járatindítása, emiatt egyes esetekben a járműkihasználtság alacsony.

A bejárók szállítási eszközök szerinti megoszlása:

	Bejárók száma	%
Vonat	267	12,0
Saját jármű	46	2,1
Autóbusz	1.276	57,3
Váll. és szerz.busz	637	28,6
Összesen:	2.226	100,0

A viszonylag legkényelmesebb utazást biztosító szerződéses járaton vagy saját vállalati buszon utazók aránya emelkedő tendenciát mutat.

6./ A kisipar szerepe

A gyáripar fejlődése Szigetváron is megváltoztatta a kisipar szerkezetét: egyes iparágak jelentősége csökkent, sőt megszűnt, a kisipar feladata mindinkább a javítás és karbantartás területére korlátozódott. Egységes vonzásterületről a kisiparral kapcsolatban nem lehet beszélni, valamennyi iparág különböző intenzitású vonzásterületre tett szert, a vonzásterületek sokban fedik egymást. /3./

Az elmúlt évtizedekben sok hagyományos, a múltban nagy vonzásterülettel rendelkező ipar szűnt meg a városban, így: a bognár, késes-kösszörűs, kovács, fazekas, szappankészítő, köteles, szijgyártó, gépi hurkoló, cukrász, mézeskalácsos, cirokseprőkészítő, vattacukor, nád-szövet készítő. Helyettük a rövidebb múltu, általában szolgáltatásokat végző kisipari szakmák jelentek meg, ezek: rádió- és televízió szerelő, központi fűtésszerelő, parkettacsizoló, fényező- és mázoló, cimpfestő, fényképész, rovar- és rágcsálóirtó, vízvezetékszerelő, tetőfedő, gépjármű-villamossági műszerész, gépi himző, drótsővénykészítő, szerszám-nyél készítő, kézimunka-előnyomó. E szakipari munkák iránt az igény növekszik.

A kisiparosok, a kisipari szervezetek tevékenysége a lakosság igényeinek optimális kielégítését hivatottak betölteni, mind a város, mind a járás területén.

Szigetvár szolgáltató ágazatának viszonylag nagy körzet ellátásáról kell gondoskodnia a városon kívül, és ez ma még nem megoldott.

A szolgáltatóhálózat meglévő egységei a foglalkoztatottak létszámával:

1. Gépjárműjavító	14 fő
2. Háztartási gépjavító	
Bm. villgép.	3 fő
Gelka	9 fő
Megyeszer	9 fő
3. Patyolat	1 fő
4. Bm. Cipész Szövetkezet	12 fő
5. Fodrász Szövetkezet	34 fő
6. Fényszöv	3 fő

A vonzaskörzet ellátásának biztosítására épül a VI. öt-
éves tervben egy gépkocsijavító üzem, Fodrász Szalon,
Patyolat, Villamosgép javító- és karbantartó üzem.

3. Kereskedelmi élet

a. A kereskedelmi forgalom alakulása

A városok és a környező települések közötti személyes kapcsolatok zömét a kereskedelem hozza létre, a komplex vonzáskörzet alakításában meghatározó szerepet tölt be, ezért a vonzáskörzet hálózat feltárásakor különösen fontos szerep jut a kiskereskedelem vonzásvizsgálatának. A vonzáskörzet alakulását, a vonzás irányát a vásárlók szubjektív döntése szabja meg, így alakításában a földrajzi tényezőknek, a közlekedési lehetőségeknek, a központtól való távolságnak van szerepe.

Ugyanakkor nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy a közigazgatási határok, ha áttételesen is, de módosítják a kereskedelmi vonzást. /Pl: az emberek vásárlásaikat összeköti a központ egyéb intézményeinek a felkeresésével./

Szigetvár szerepét a járás településeinek ellátásában a kiskereskedelmi forgalom adatai bizonyítják. /11. táblázat/

Baranya megye 1980. évi kereskedelmi forgalmát vizsgálva, kitűnik, hogy a megyében igen erős a kereskedelmi tevékenység centralizáltsága, a falusi kereskedelmi tevékenység alacsony szintje.

A megye kiskereskedelmi forgalmának 74,6 %-át /9687,4 millió Ft/ a megye 5 városa bonyolítja le, ezek a települések a megye lakosságának 56 %-át tömörítik.

A városok részesedése a megye forgalmából és népességéből:

	Kereskedelmi forgalom	Népesség
Pécs	54,1 %	38,9 %
Komló	6,5 %	7,0 %
Mohács	6,0 %	4,9 %
Szigetvár	4,2 %	2,8 %
Siklós	3,8 %	2,4 %
Községek	25,4 %	44,0 %

A kiskereskedelem eladási forgalma Baranya megyében, területi bontásban 1980.

Megnevezés	Élelmiszer		Ruházat		Vegyesiparok		Vendéglátás		Összesen	
	MillióR	1979%-a	MillióR	79%-a	MillióR	1979%-a	MillióR	1979%-a	MillióR	1979%-a
Pécs	1996,6	112,3	1246,9	103,7	3139,5	112,5	635,5	107,1	7018,5	110,3
Komló	329,7	115,4	121,5	119,4	270,3	113,9	129,2	105,5	850,7	113,8
Mohács	246,7	113,1	115,0	103,0	352,7	106,4	68,6	103,5	783,0	107,6
Szigetvár	146,1	112,5	78,3	101,7	263,2	111,7	56,0	104,9	543,6	109,6
Siklós	131,4	117,0	69,3	107,3	248,2	110,3	42,7	104,9	491,6	111,1
Városok együtt	2850,5	114,0	1631,0	107,0	4273,9	932,0	932,0	105,2	9687,4	110,5
Pécs város- környék	103,3	109,2	3,3	97,4	58,0	103,8	79,8	107,3	244,4	107,0
Komlói jár.	329,6	109,5	65,0	102,2	365,0	108,3	117,9	106,6	877,5	108,0
Mohácsi jár.	220,6	109,6	37,8	106,8	251,9	110,6	110,9	105,5	621,2	109,1
Szigetvári j.	208,2	110,4	21,5	101,9	136,6	99,9	96,4	105,2	462,7	105,6
Siklósi jár.	391,2	110,3	78,5	103,3	376,3	114,4	244,0	103,9	1090,0	108,7
Vidék együtt	1252,9	109,8	206,1	102,3	1187,8	649,0	649,0	105,7	3295,8	107,7
Megye össz.	4103,4	111,9	1898,5	104,6	5461,7	1581,0	1581,0	105,4	12983,2	109,1

Pécs részesedése a kereskedelmi forgalomból messze kiemelkedik a megye városai közül - ez egyrészt a megyeszékhely bolthálózatának differenciáltságát, mennyiségi fejlettségét - másrészt a megye többi városa üzlethálózatának viszonylagos fejletlenségét jelzi. A kereskedelmi forgalom még nagyobb mérvű koncentrációját mutatja a ruházati és vegyesiparcikkforgalom vizsgálata - e két árucsoportból adódik elsősorban a városi szaküzletek forgalma, az e csoportba tartozó termékek beszerzéséért a távoli falvak lakossága is rákényszerül a központok felkeresésére.

Az 1980. évi megyei vegyesiparcikkforgalom 84,9 %-a /6673,9 millió Ft/ a megyei városokra jutott, a ruházati forgalomnak 88,7 %-át /1631 millió Ft/ szintén a megye városai adták. Szigetvár 1980-ban 543,6 millió Ft-os forgalmat bonyolított le, ebből a ruházat és vegyesiparcikk forgalom 341,5 millió Ft-ot tett ki. Ezzel az értékkel a megye városai között a negyedik helyet foglalja el.

Az egy főre jutó forgalom értéke a kereskedelmi tevékenység egyik legkifejezőbb mutatója - ennek területi különbségei mutatják a forgalom koncentrálódását, a vevőáramlás mértékét, a városok kereskedelmi szerepkörének jelentőségét. / 12. táblázat/

Szigetvár 1 lakosra jutó kiskereskedelmi forgalma 1960-ban megközelítette a 45.000 Ft-ot /44.872,-Ft/! Ez magasabb Pécs, Mohács, Komló 1 főre jutó forgalmánál és több, mint háromszorosa a Szigetvári járás 1 főre jutó forgalmának. A szigetvári járás 462,7 millió Ft-os forgalmával a megye járásai között az utolsó helyet foglalja el, de 12.944 Ft-os 1 főre jutó forgalma is elmarad a többi járásétól.

Baranya megye városainak és járásainak egy lakosra jutó

kiskereskedelmi forgalma 1980-ban / Ft /

Megnevezés	1 lakosra jutó élelmisz.forg. Ft.	1 lakosra jutó ruházati forg.	1 lakosra jutó vegyesiparicikk forg.	1 lakosra jutó vendéglátó f.	1 lakosra jutó összes forg.-a	1 lakosra jut. forg.a megye %-ában
Pécs	11829	7387	18600	3765	41581	139,0 %
Komló	10880	4010	8920	4264	28074	93,9
Mohács	11536	5377	16493	3208	36614	122,4
Szigetvár	12060	6463	21727	4622	44872	150,0
Siklós	12436	6558	23488	4040	46523	155,2
Városok átl. forg.	11748	5959	17845	3980	39532	132,2
Pécs városkörny.	5930	189	3329	4581	14029	46,9
Komlói járás	7378	1454	8168	2638	19638	65,6
Mohácsi járás	5468	937	6244	2749	15398	51,5
Szigetvári jár.	5821	602	3823	2698	12944	43,3
Siklósi járás	7942	1593	7639	4953	22127	74,0
Járások össz.	6507	956	5840	3524	16827	56,3
MEGYE ÖSSZESEN	9453	4232	12582	3642	29909	-

Baranya megye középvárosai kereskedelmi szerepkörének változása

1964-1980 között

Központ	Az ellátott összes lakos száma			Az ellátott vidéki lakosság száma			Az egy főre jutó iparcikk-forg.a megyei átlag %-ában		
	1964	1975	1980	1964	1975	1980	1964	1975	1980
Komló	34630	24100	28451	7738	- 5370	- 1850	129	82	71
Mohács	31087	28248	26187	12959	7532	4802	170	136	131
Szigetvár	18709	18750	18180	10368	7153	6066	231	162	172
Siklós	14340	14740	16441	8006	5604	5874	226	161	186

Ezek az adatok bizonyítják a járasszékhely felé irányuló vevőáramlást, a kereskedelem koncentráltságát, Szigetvár szerepét a járás kereskedelmi ellátásában.

Az elméletileg ellátott lakosság számot Beluszky Pál módszerével ^x vizsgáltam a megye négy középvárosában.

A megye középvárosai által ellátott lakosság száma 1980-ban:

	Kiskereskedelmi forgalom /millió Ft/	Ellátott lakosság száma	Ellátott vidéki lakosság száma	Ellátott vidéki lakosság a helybeli %-ában.
Komló	850,7	28.451	-1.850	-
Mohács	783,0	26.187	4.802	22,4 %
Szigetvár	543,6	18.180	6.066	50,1 %
Siklós	491,6	16.441	5.874	55,8 %

Az ellátott vidéki lakosság száma tekintetében a megye középvárosai között Szigetvár első helyen áll, az ellátott vidéki lakosság a helyi lakosságnak 50 %-a - itt csak Siklós előzi meg. Az, hogy ezeknek a városoknak a kereskedelmi szerepköre nem jelentősebb, Pécs közelségére és bolthálózatának fejlettségére vezethető vissza.

/ 13. táblázat/

Az elméletileg ellátott lakosság szám Szigetvár esetében az elmúlt 15 év alatt stagnált, az ellátott vidéki lakosság szám csökkent - a vonzáskörzet szűkülését a város népességszámának növelése ellensúlyozta.

$$^x \text{ Ellátott lakosság} = \frac{F_k}{F_m : L_m}$$

Ellátott vidéki lakosság = Ellátott lakosság - L_k
F = forgalom Ft-ban K = központokra vonatkozó adatok
L = lakosság szám m = megyei értékek

Szigetvár szerepét a járás ellátásában az alábbi táblázat szemlélteti:

Szigetvár részesedése a járás népességéből és áruforgalmából:

	1960	1970	1980
Népesség	23,2 %	29,9 %	25,3 %
Élelmiszer	35,3	55,1	41,2
Ruházat	43,8	86,6	78,4
Vegyesiparcikk	43,6	76,4	65,8
Vendéglátás	33,2	48,0	36,7
Együtt:	38,9 %	66,5 %	55,5 %

/1960-70 között Szigetvár lakossága 1154 fővel növekedett, a járás lakossága 6297 fővel csökkent - népszámlálási adatok.

1970-80 között a járás területe megváltozott. 1979-ben a közigazgatási határmódosításokkal növekedett a települések száma a járás területén, köztük az 5000 lélekszámú Szentlőrincel - így a járás területe 11.000 fővel gyarapodott. A mindenkori járás adatai szerepelnek a táblázatokban./

A kereskedelmi vonzás elemzését még jobban segíti az egy főre jutó forgalom mutatószáma és ennek alakulása az elmúlt 20 évben. / 14. táblázat/

Az egy főre jutó kereskedelmi forgalom értéke Szigetváron 44.872,- Ft, a járás falvaiban ennek egyharmada 12.944,-Ft. Az iparcikkforgalomnál a különbség még nagyobb, Szigetváron 1 főre 21.727,- Ft jut, a járás területén 3.823,- Ft, tehát a város forgalma ötszöröse a vidékinek. A ruházati forgalomnál a különbség 10-szeres /város: 6.463,- Ft - vidék: 602,- Ft/. A nagyobb választékot kívánó cikkeknel, a

magasabb színvonalú kereskedelmi hálózat vonzása erősebben érvényesül, a tartós szükségleteket fedező termékeknél a vevőáramlás mértéke erőteljesebb.

A járás kereskedelmi forgalmának valamivel több, mint felét, 54 %-át Szigetvár adja. Az iparcikk forgalomból a város részesedése 65,8 %-os /263,2 millió Ft/ a ruházati termékek forgalmából 78,4 %-os /78,3 millió Ft./.

Az elmúlt 20 évi kereskedelmi forgalma az egyes árucsoportokban különbözőképpen alakult. A ruházat területén csökkenés tapasztalható, a vegyesiparcikk forgalom aránya nőtt ugyan a városban, de kisebb mértékben, mint lakosságszáma. Ez a jelenlegi kereskedelempolitikával magyarázható - a nagylélekszámú településekben fokozni az iparcikkforgalmat a nagy áruházak, szaküzletek építésével, széles áruválaszték nyújtásával. Ennek ellenére Szigetvár kereskedelmi tevékenysége, vonzása jelentős: aprófalvas területet lát el, a kislélekszámú falvak kereskedelmi forgalma alacsony, az árumennyiség kevés, a választék szegényes. Az apró vegyesboltok áru kínálatának növelésére a falusi bolthálózat fejlesztésére még lehetőség sincs, a kedvezőtlen helyzeten csak az alsófoku központok üzlethálózatának fejlesztése változtathatna.

A Szigetvári járás 64 faluja közül mindössze egy, Szentlőrinc rendelkezik szaküzletekkel, boltjainak száma 24 - ezzel az üzlethálózattal messze kimagaslik a járás települései közül, kisközpont szerepkört tölt be, a közeli falvak ellátását is biztosítja. A kereskedelmi vonzáskörzetek alakításában az idő- és költség tényező meghatározó módon közrejátszik. / 4. /

A járás keleti területéről Szentlőrinc rövidebb idő alatt elérhető, mint Szigetvár, és az utazási költség is kevesebb. A két település autóbusszal való megközelítése egy-két Szentlőrinc körüli faluból:

TELEPÜLÉS	Távolság km-ben		Utazási idő		Utazási költség	
	Szentl.	Szigetv.	Szentl.	Szigetv.	Szentl.	Szigetv.
Bükkösd	6,6 km	21,3	22'	1 ó 59'	8,- Ft	20,-Ft
Cserdi	2,7 km	17,4	10'	1 ó 38'	4,- Ft	16,-Ft
Csonkamindszent	4,1 km	10,6	7'	35'	4,- Ft	12,-Ft
Kacsóta	2,7 km	12 km	5'	18'	4,- Ft	12,-Ft
Dinnyeberki	5,3 km	20 km	20'	1 ó 50'	8,- Ft	16,-Ft
Királyegyháza	5 km	19,7	9'	47'	8,- Ft	16,-Ft

Ezekről a településekről Pécs is gyorsabban, olcsóbban közelíthető meg, mint Szigetvár, és a két város áruválasztéka, árubősége között óriási a különbség.

A járás kereskedelmi ellátottságát és a járási székhely kereskedelmi szerepkörének jelentőségét jelzi a falvak boltjainak száma és minősége. A 64 település közül nincs boltja Bűrüsnek és Váradnak, ezt a két települést egy mozgó ABC busz látja el, bővebb áruválasztékkal, mint amivel a megszűnt kis bolt rendelkezett - de csak hetente 2-szer nyújt alkalmat a bevásárlásra. 35 település mindössze 1-1 vegyesbolttal rendelkezik /az összes település 54,7 %-a !/, kétő boltja van 13 falunak /20,3 %/ 3 és 7 üzlettel bír 13 település /20,3 %/.

A bolti eladótér és az áruforgalom aránya településkategóriánként: /1980./

Település	Áruforgalom	Bolti eladótér alapterülete
Szigetvár	55 %	35 %
Járási falvai	45 %	65 %
Összesen:	100,0 %	100,0 %

Az egy főre jutó forgalom alakulása a Szigetvári járásban / R /

	Szigetvár	Falvak	Szigetvári járás	Az egy főre jutó forgalom Szigetvár forg-a a járási átlag %-ában a községek		
				Szigetvár	Falvakban	%-ában
<u>1960</u>						
Élelmiszer	2256	1247	1481	152,3	84,2	180,9
Ruházat	2594	1007	1375	188,6	73,1	257,6
Vegyesiparcikk	3269	1277	1739	188,0	73,4	256,0
Vendéglátás	1135	689	792	143,3	87,0	164,7
EGYÜTT	9254	4220	5387	168,0	79,4	214,8
<u>1970</u>						
Élelmiszer	4912	1915	2854	172,8	67,1	256,5
Ruházat	4069	299	1503	270,7	19,9	1360,8
Vegyesiparcikk	6841	1008	2865	238,7	35,2	678,6
Vendéglátás	1932	1000	1288	150,0	77,6	193,2
EGYÜTT	17754	4222	8510	208,0	49,9	622,3
<u>1980</u>						
Élelmiszer	12060	5821	7405	162,8	78,6	207,1
Ruházat	6463	602	3944	163,8	15,2	1073,5
Vegyesiparcikk	21727	3823	8356	260,0	45,7	568,3
Vendéglátás	4622	2698	3185	145,1	84,7	171,3
EGYÜTT	44872	12944	22890	182,9	56,0	505,0

A kereskedelmi hálózat alapterületének megoszlása Baranya megyében

1980-ban

Megnevezés

Boltok

Vendéglátó egységek

Száma	összalap- term.m ²	Eladótér	Eladótér %-os ará- nya	Száma	össz.alpter. m ²	Fogyasztótér	Fogy.tér aránya %
-------	----------------------------------	----------	------------------------------	-------	--------------------------------	--------------	----------------------

Pécs	522	86171	36615	42,5	256	44985	19921	44,3
Komló	92	14113	6126	43,4	66	9423	4092	43,4
Mohács	91	10878	4848	44,6	40	4315	2302	53,3
Szigetvár	57	6648	3113	46,8	31	3219	1791	55,6
Siklós	52	5888	2678	45,5	19	2983	1658	55,6
Pécs városkörnyék	63	5305	2408	45,4	43	8400	3744	44,6
Komló-i járás	180	17302	8368	48,4	92	10970	5874	53,5
Mohácsi járás	139	13414	6362	47,4	82	9920	5587	56,3
Szigetvári járás	141	12325	6338	51,4	83	8671	4932	56,9
Siklósi járás	217	21355	10514	49,2	166	18875	9425	49,9

Szigetvár a forgalomnak több, mint a felét bonyolítja le az összes alapterület alig több, mint egyharmadán. Az egy m²-re jutó eladási forgalom Szigetváron 1980-ban 82.000,- Ft, a járás településein 32.500,- Ft.
/ 15. táblázat/

b. Piaci vonzás

A kiskereskedelmi forgalom túlnyomó részét ma már az üzletek bonyolítják le; a piac jelentősége csak annyiban maradt meg, hogy a helyi és közeli települések lakói gyümölcs - és zöldségtöbbletüket itt értékesítik - az igényesebb vevők pedig válogathatnak a felhozott termékekben.

Szigetvárnak nincs jelentős piaca, vonzáskörzete kis kiterjedésű, az eladók száma kevés. Az 1981. áprilisában és szeptemberében végzett felmérések szerint a keddi és pénteki piacnapokon 50-60 eladó érkezett a piacra, ősszel valamivel többen árultak, mint tavasszal, és a pénteki piacnap is nagyobb forgalmú volt, mint a keddi. Az eladóknak mintegy 75-80 %-a helybeli, és csak 20-25 %-a hozta áruját a környező településekről. A kisebb arányú vidéki felhozatal, a kis vonzáskörzet a környezőtelepülések termelési szerkezetéből adódik, jórészt azt termelik, amit a város. A helybeli eladók magas arányát a Szigetvárhoz csatolt 3 külterületi település képezi - Hobol, Zsibót, Becefa mezőgazdasággal foglalkozó lakossága háztáji gazdaságának termékfeleslegét a város piacán értékesíti.

A piac forgalmát, a felhozatal mértékét az utóbbi tíz évben a városi lakók kiskert-gazdálkodása csökkentette. A városi munkás, értelmiség és alkalmazott kertművelése nemcsak a saját szükségleteinek kielégítésére biztosítja a zöldséget, gyümölcsöt, hanem a rokonság, a barátok számára is.

16. Táblázat

A Szigetvári piacra felhozott termények származási
területe /1981. őszén/

Községek	IX.15.			IX.18.			IX.22.		
	E	R.	v.Id.Áru	E	R.	v.Id.Áru	E	R.	v.Id.Áru
Almamellék	2	R	Baromfi	3	1 Id. 2R	Baromfi	2	R	Baromfi
Basal	1	R	tojás	2	R	tojás	1	R	tojás
Botykapeterd	1		gomba tojás hagyma	2	R	gomba gyümölcs zöldség, tojás	2	R	hagyma, tojás, szőlő
Csertő	2	R	paprika mák	4	R	zöldség gyümölcs	2	Id.	hagyma gyümölcs tojás
Dencsháza	2	R	zöldség gyümölcs	2	R	zöldség	1	R	zöldség gyümölcs
Felsőszent- márton	1	Id.	gomba gyümölcs	1	Id.	gomba	-	-	-
Kétujfalu	1	R	tojás	1	R	tojás	1	R	tojás
Mezsgó	-	-	-	3	1 Id. 2 R	zöldség tojás hagyma zöldség	2	R	tojás burgonya
Molvány	1	R	tojás mák hagyma	2	R	tojás zöldség	3	R	tojás
Nagypeterd	-	-	-	2	R	bab, tojás hagyma	3	R	tojás hagyma
Nagyváty	2	R	tojás, alma hagyma	1	R	tojás	3	R	tojás hagyma
Nemeske	2	R	tojás bab	3	R	zöldség tojás baromfi zöldség gyümölcs	2	R	tojás baromfi zöldség gyümölcs
Pécs	1	R	divatáru	1	R	divatáru	1	R	divatáru
Patapoklosi	1	R	tojás	2	R	tojás	-	-	-
Somogyapáti	1	R	baromfi zöldség gyümölcs	2	R	baromfi tojás	1	R	baromfi
Somogyviszló	1	R	baromfi	1	R	baromfi	-	-	-
Szőrény	-	-	-	2	1 Id. R	gyümölcs zöldség	-	-	-
Szulimán	2	R	hagyma	2	R	zöldség tojás	2	R	hagyma tojás

Községek	IX.15.			IX.18.			IX.22.		
	E	R.	v.Id.Áru	E	R.	v.Id.Áru	E	R.	v.Id.Áru
Tótszentgyörgy	1		Id. tojás	2	R	baromfi tojás	3	R	baromfi tojás
Zádor	1	R	baromfi tojás zöldség	3	R	paprika gomba gyümölcs	2	R	tojás zöldség gyümölcs
Szigetvár	16	R	burgonya alma zöldség virág	28	R	zöldség baromfi virág	21	R	virág zöldség gyümölcs
Becefa	5	R	zöldség alma hagyma	9	R	barack szőlő zöldség	5	R	zöldség szilva virág körte
Hobol	4	R	zöldség gyümölcs	5	R	zöldség tojás	4	R	tojás zöldség gyümölcs
Zsibót	3	R	zöldség tojás	7	R	zöldség virág gyümölcs	5	R	zöldség gyümölcs

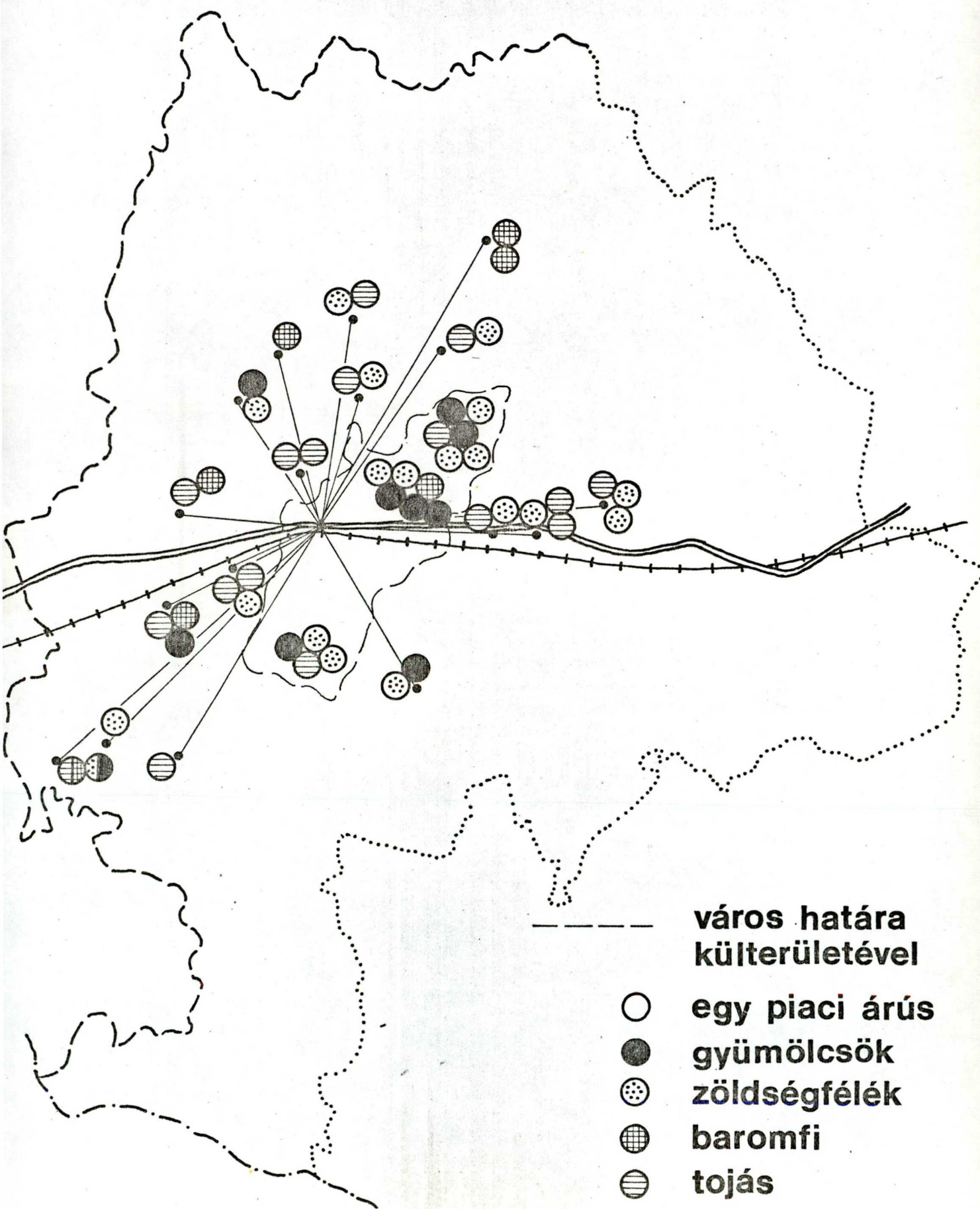
E = eladók száma

R = rendszeres árus

Id. = időszakos árus

A SZIGETVÁRI PIACRA FELHOZOTT TERMÉNYEK SZÁRMAZÁSI TERÜLETE

XI.

Ez, az amúgy is kis kiterjedésű piaci vonzáskörzet további zsugorodását eredményezi - nem utaznak a városba termékeikkel, ha az gyengén kel el, esetleg visszamarad.

A megkérdezett eladók 75 %-a rendszeresen, az év minden szakában árul a piacon, 25 %-a csak ritkán, alkalomszerűen hozza be többlettermését.

A piacozók 70 %-a nagyobb mennyiségű árut hoz / 20 kg-nál többet/ és többféle terméket, zöldséget, gyümölcsöt, gombát, tojást, baromfit értékesít.

A vidéki eladók lakóhelyének átlagos távolsága 9-10 km, átlagos utazási idejük 23 perc. Legtöbb eladó Botykápe-terd, Somogyapáti, Csertő, Nemeske faluból kerül ki.

/16. táblázat - XI. térkép /

4. Kulturális, egészségügyi vonzás

a./ A város oktatási intézményeinek vonzása.

A települések központi szerepkörének kutatásakor a városi alapfunkciók mértékét és jellegét kell feltárnunk /4/. - ezen alapfunkciók közé tartozik a város oktatási, kulturális szerepköre, oktatási intézményeinek vonzása a város környékére. Az oktatási intézmények erősen differenciálódtak hazánkban, a városokban gazdasági jellegüknek megfelelően eltérő iskolatípusok jöttek létre, így vonzásterületük is nagyon különböző. Baranya megyében a legtöbb oktatási intézménnyel a megyeszékhely rendelkezik, a megye területén, Pécsen kívül, felsőfoku intézmény nincs. Pécs egyetemei, főiskolái vonzásukat nemcsak a megye, hanem egész Dunántúl területére kiterjesztik. Középfoku oktatási intézmények a járási székhelyeken találhatók, ezek a gimnáziumok, szakközépiskolák, utóbbiak legtöbbször a gimnázium egy "tagozata"-ként működnek - valamint szakmunkásképző iskolák. Ezek vonzáskörzetének kialakításában elsősorban a bejárási lehetőségeknek, a távolságnak, a kollégiumi elhelyezkedés lehetőségének van elsődleges szerepe, és vonzáskörzetük legtöbbször nem terjed túl a járás határán.

Felsőfoku oktatási intézménnyel Szigetvár nem rendelkezik, a kistáji oktatási szerepkört a gimnázium, ezen belül az egészségügyi szakközépiskolai képzés, valamint a szakmunkásképző intézet képviseli.

A gimnázium tanulóinak létszáma az 1980/81-es tanévben 263, az egészségügyi szakközépiskoláé 102 volt, ez utóbbi iskolatípusban a képzést 1978-ban kezdték, így az 1980-81-es tanévben még csak három osztályában folyt oktatás.

A gimnáziumi tanulók megoszlása lakóhely szerint:

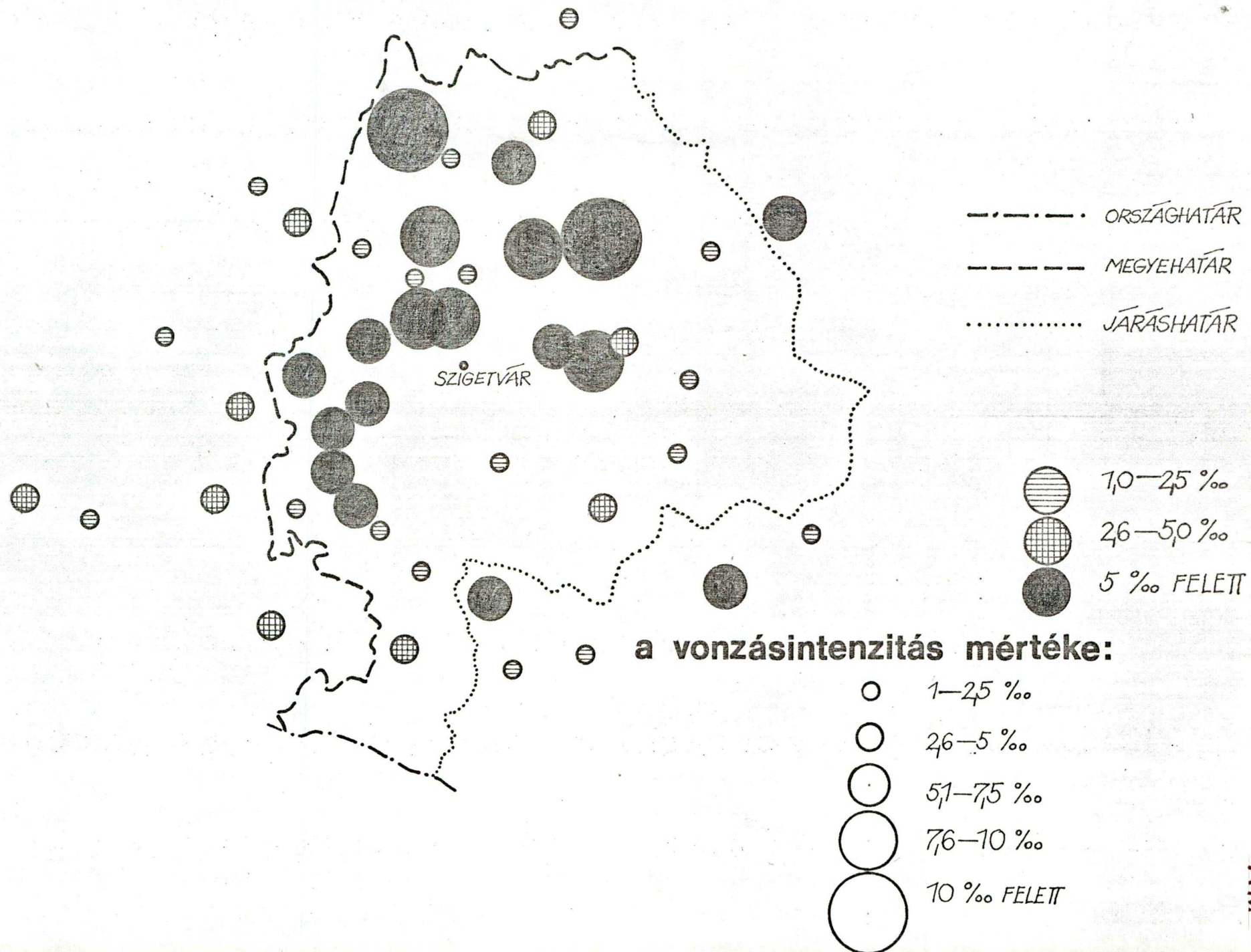
Szigetvári:	117 tanuló	/az összes tanuló 44,5 %-a/
Vidéki:	146 tanuló	/az összes tanuló 55,5 %-a/
<u>Ebből:</u>		
Járási:	92 tanuló	34,9 %
Baranya m-i.	17 tanuló	6,5 %
Somogy m-i.	37 tanuló	14,1 %

A fenti adatokból megállapítható, hogy a gimnázium vonzáskörzete nem nagy, de meghaladja a Szigetvári járás területét. Baranya megye DNy-i községeiből megoszlók a tanulók beiskolázása - Sellye és szomszéd községei /Csányoszró, Gilvánfa/ közel azonos távolságra vannak Szigetvártól, Siklóstól, sőt Pécestől is, itt az utazási idő, a kedvezőbb közlekedési lehetőség, valamint a környezet hatása, az iskolák befogadóképessége dönti el az iskolaválasztást. A gimnáziumi tanulók létszámának 14,1 %-a Somogy megyei. Ezek a tanulók a megye D-i községeiből érkeznek - Barcsnak nincs gimnáziuma, Szigetvár egyszerűbben, gyorsabban megközelíthető, mint Nagyatád vagy Kaposvár. Barcsról 16 tanuló jár a gimnáziumba, a környező községekből /Darány, Tótújfalu, Drávatamási/ még ugyanennyi.
/ XII. térkép/

A vidéki tanulók 26 %-a /38 fő/ kollégista, a többiek naponta ingáznak.

A város középiskolai új kollégiuma 1980. decemberében készült el és került átadásra. A régi kollégium életveszélyes állapota miatt lebontásra került. Az új diákothron a lányok számára ad bentlakási lehetőséget, 100 férőhelyes, ebből 24-et a szakmunkásképző intézet tanulói kapnak, a többit a gimnázium és szakközépiskola tanulói foglalják el.

A szigetvári gimnázium vonzásterülete

Az egészségügyi szakközépiskola létrehozását a szigeti-
vári kórház ellátatlansága és az új kórház szakember-
igénye tette szükségessé.

A működő 3 osztály 102 tanulójának megoszlása lakóhely
szerint:

Szigetvári:	35 tanuló	/az összes tanuló 34,4 %-a/
Vidéki:	67 tanuló	/az összes tanuló 65,6 %-a/
<u>Ebből:</u>		
Járási:	49 tanuló	48,0 %
Baranya m-i	15 tanuló	14,7 %
Somogy m-i	3 tanuló	2,9 %

Az iskola vonzáskörzete, akárcsak a gimnáziumé, a járást
alig meghaladó területre terjed ki.

A vidékiek közül viszonylag magasabb a Somogy megyeiek
aránya /14,1 %/ a gimnáziumban, és a Baranya megyeiek
aránya /14,7 %/ a szakközépiskolában. A szakközépiskola
megyei tanulói a D-i településekről kerültek ki, a Sik-
lósi, Mohácsi járás területéről - ezeken a járási székhelyeken ilyen jellegű képzés nincsen. A szakközépisko-
lások közül 31 tanuló kollégista, az összes vidékinek
30,4 %-a.

A szakmunkásképző intézetnek az 1980/81-es tanévben 360
tanulója volt, az elsajátítható szakmák sora:

gépkezelő-karbantartó, gépi forgácsoló, autószerelő, esz-
tergályos, mezőgazdasági gépszerelő, villanyszerelő, kő-
műves, konzervipari szakmunkás és cipőfelsőrészkészítő.
A konzervipari tanulók a Nagykőrösi konzervgyár kihelye-
zett osztályában tanulnak, a Szigetvári konzervgyár és
a Mohácsi tartósítóüzem számára képeznek szakembereket.

A konzervipari tanulók lakóhely szerinti összetétele igazolja ezt:

Szigetvári:	-	
Vidéki:	40 tanuló	100 %
<u>Ebből:</u>		
Járási:	31 tanuló	77,5 %
Baranya m-i.	8 tanuló	20,0 %
Somogy m-i.	1 tanuló	2,5 %

Külön figyelmet érdemel, hogy a helyi konzervgyár számára csak a járás területéről sikerült szakmunkásutánpótlást biztosítani.

A 360 szakmunkástanulóból 40 konzervipari /11,1 %/ és 99 tanuló cipőfelsőrészkesztő /27,5 %/ szakmát tanul. E két típusú szakmai képzés a város ipari jellegét meghatározó könnyű- és élelmiszeripar számára biztosítja az utánpótlást. A cipőfelsőrészkesztő tanulók megoszlása lakóhely szerint:

Szigetvári:	22 tanuló	22,2 %
Vidéki:	77 tanuló	77,8 %
<u>Ebből:</u>		
Járási:	65 tanuló	65,7 %
Baranya m-i.	11 tanuló	11,1 %
Somogy m-i.	1 tanuló	1,0 %

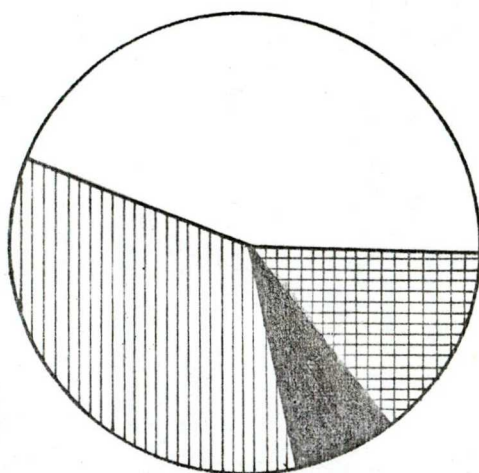
Ha az intézet összes tanulójának lakóhelyével vetjük a fentieket össze, hasonló helyzetet találunk. A 360 tanuló közül:

Szigetvári	124 tanuló	34,5 %
Vidéki:	236 tanuló	65,5 %
<u>Ebből:</u>		
Járási:	215 tanuló	59,7 %
Baranya m-i.	17 tanuló	4,7 %
Somogy m-i.	4 tanuló	1,1 %

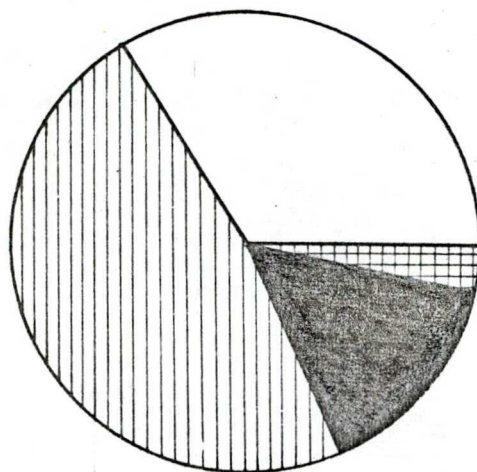
A középfokú iskolák tanulóinak százalékos aránya lakóhelyük szerint (1980)

XIII.

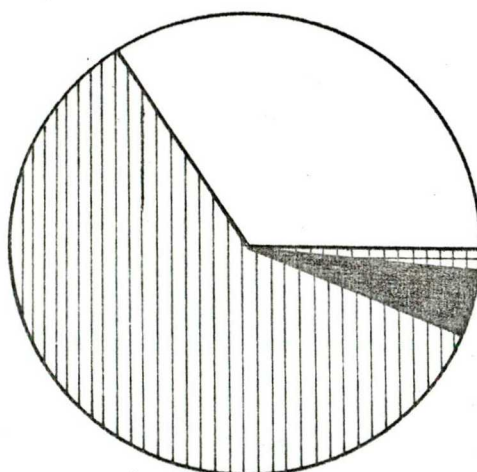
gimnázium:

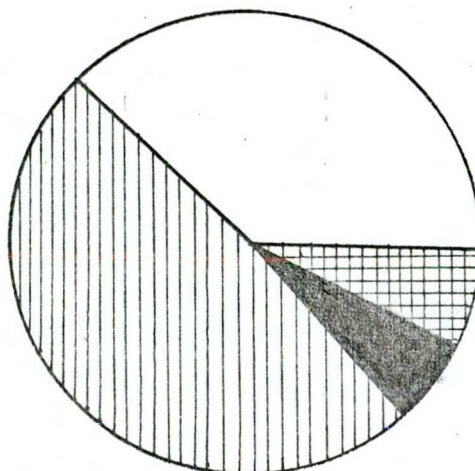
egészségügyi szki.:

szakmunkásképző intézet:

összes középfokú intézet:

SZIGETVÁR

SZIGETVÁRI JÁRÁS

BARANYA MEGYE

SOMOGY MEGYE

szki. SZAKKÖZÉPISKOLA

A szakmunkásképző intézet vonzáskörzete csak a járás területére terjed ki, kisebb mint a gimnázium vonzáskörzete. /XIII. ábra/

Összehasonlítva a gimnáziummal: a vidéki tanulók aránya a szakmunkásképzőben magasabb /65,5 %/ mint a gimnáziumban /55,4 %/.

Összesítve: a város középfoku iskoláiban tanulók száma:
=====

	725 tanuló	100 %
<u>Közülük:</u> Szigetvári	276 tanuló	38,1 %
Vidéki:	449 tanuló	61,9 %
<u>Ebből:</u>		
Járási	356 tanuló	49,1 %
Baranya m-i.	49 tanuló	6,7 %
Somogy m-i.	44 tanuló	6,1 %

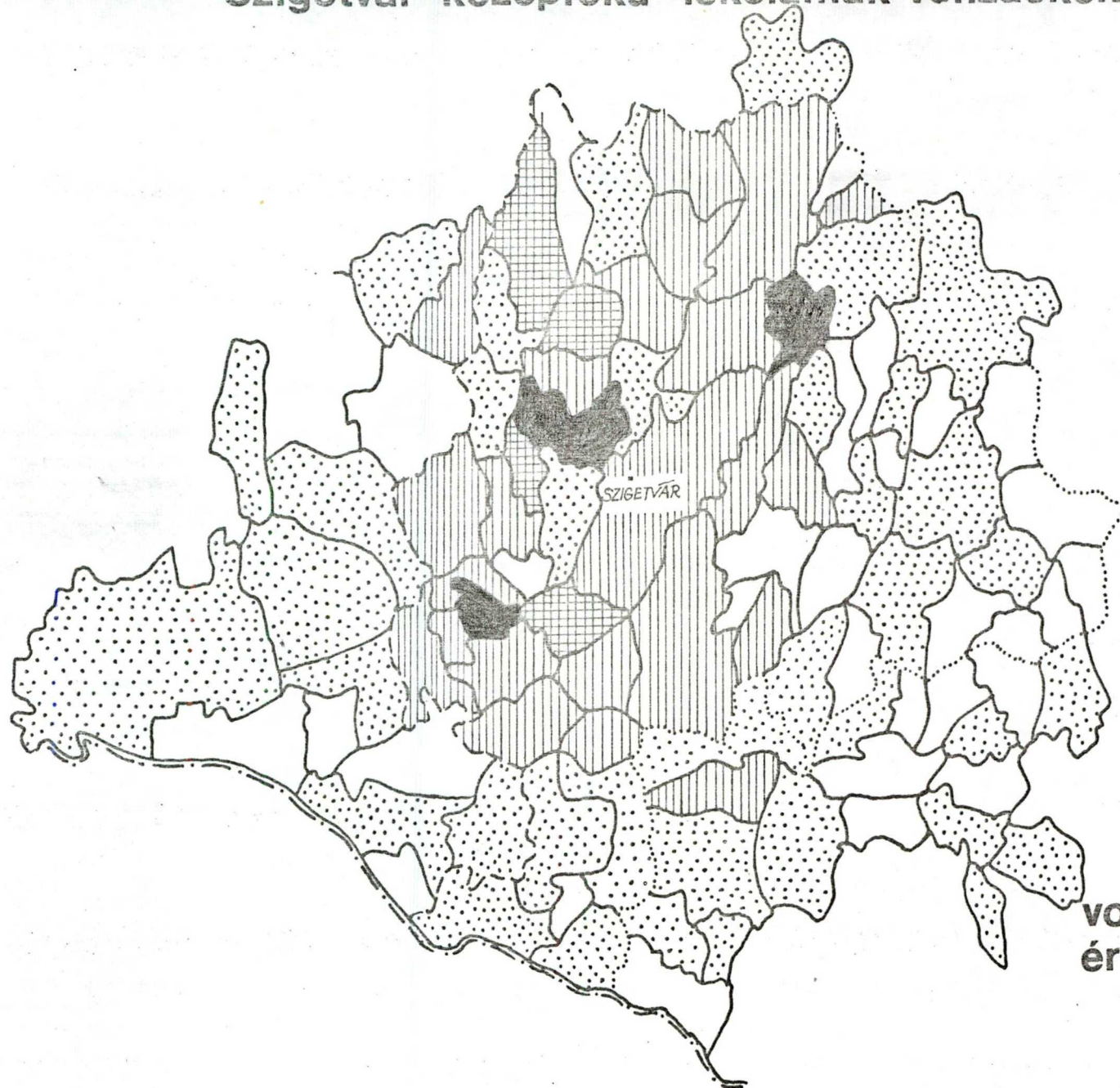
A vidékiek közül 93 tanuló kollégista, az összes vidékieknek mindössze 20,7 %-a, a többi tanuló bejáró.

A naponta bejárók a tanulók összlétszámának 49,1 %-át adják, a vidéki tanulóknak 79,3 %-át.

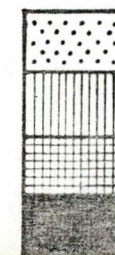
/17. táblázat - XIV. térkép /

A Szigetvári középfokú iskolák bejáró tanulóinak
megoszlása lakóhely szerint /1980/

Település	Gim.	Szak.	Szak.	Össz.	Vonz.	Település	Gim.	Szak.	Szak.	Össz.	Vonz.
tan.köz.	m.	tan.	int.			tan.köz.	m.	tan.	int.		
Szigetvári járás						Baranya megye					
Patapoklosi	4	1	14	19	4,1	Kákics	-	-	3	3	1,0
Basal	2	-	6	8	4,0	Okorág	-	1	1	2	0,7
Almáskerszt.	3	2	2	7	4,0	Hetvehely	3	-	-	3	0,5
Gyöngyösmell.	2	4	6	12	3,2	Ózdfalu	1	-	-	1	0,5
Vásárosbéc	6	1	7	14	2,9						
Tótszentgyörgy	2	2	4	8	2,9	Marócsa	1	-	-	1	0,5
Somogyviszló	3	-	7	10	2,9	Sellye	8	3	3	14	0,4
Várad	-	-	4	4	2,2	Kőrös	-	1	-	1	0,4
Szulimán	-	1	7	8	2,0	Sámod	-	1	-	1	0,4
Dencsháza	3	6	15	24	1,9	Drávaiványi	-	1	-	1	0,4
Mozsgó	9	2	10	21	1,9	Páprád	-	-	1	1	0,4
S. apáti	1	-	9	10	1,9	Csányoszló	1	2	-	3	0,3
Endrőc	1	2	7	10	1,8	Sósvertike	-	-	1	1	0,3
Hertelend	-	-	2	2	1,8	Magyarmecske	1	-	-	1	0,3
Bánfa	-	-	4	4	1,7	Baksa	1	-	-	1	0,1
Nagypeterd	5	2	3	10	1,7	Babarc	-	-	1	1	0,1
Szőrény	-	1	1	2	1,7						
Zádor	1	2	5	8	1,6						
Dobsza	7	1	9	17	1,5	Somogy megye					
Pettend	1	-	2	3	1,5	Pátosfa	2	-	3	5	1,1
Bürius	-	1	1	2	1,5	Tótujfalu	2	-	-	2	0,5
Teklafalu	1	1	4	6	1,4	Istvándi	2	-	1	3	0,4
Nemeske	2	-	3	5	1,4	Darány	5	-	-	5	0,4
B. asszonyfa	2	-	5	7	1,3	Lakócsa	-	3	-	3	0,4
Kétujfalu	5	2	2	9	1,2	Kastélydombó	-	-	1	1	0,3
Botykapeterd	3	-	2	5	1,2	Péterhida	1	-	-	1	0,2
Szentlászló	5	-	6	11	1,2	Lad	2	-	-	2	0,2
Almahegy	-	4	4	8	1,1	Szulok	2	-	-	2	0,2
Somogyhárságy	1	1	6	8	1,0	Barcs	19	-	-	19	0,2
Somogyhatvan	1	-	4	5	1,0	Gállosfa	1	-	-	1	0,2
Drávakereszt.	-	-	2	2	0,9						
Drávafok	2	1	2	5	0,8						
Sumony	2	1	2	5	0,8						
Molvány	-	-	3	3	0,8						
Szentlőrinc	10	3	15	28	0,5						
K. rályegyh.	2	1	2	5	0,5						
Bükkösd	4	1	3	8	0,5						
Csertő	1	-	3	4	0,5						
Nagyváty	1	-	1	2	0,5						
Ny. szenterzs.	-	-	1	1	0,4						
Merénye	-	-	2	2	0,4						
Ibafa	-	1	-	1	0,3						
Kacsóta	-	-	1	1	0,3						
Szabadsszentk.	-	1	1	2	0,3						
Helesfa	-	1	1	2	0,2						
Bogdása	-	-	1	1	0,2						
Felsőszentm.	-	3	-	3	0,2						

**vonzásintenzitás
értéke:**

0,1—1 FŐ/100 LAKOS

1,1—2 FŐ/100 "

2,1—3 FŐ/100 "

3,1—5 FŐ/100 "

b./ A város egészségügyi vonzása

Az egészségügyi intézmények hatáskörét többnyire az adminisztratív úton megvont határok szabják meg, így vonzáskörzetük meglehetősen zárt. Ugyanakkor kölcsönös átfedések is létrejönnek, mert a szomszédos központok intézményei más-más szakrendelővel, kórházi osztállyal rendelkeznek. Az egészségügyi vonzáskörzet kialakításában a kórházaknak, szakrendelőknak van jelentős szerepe.

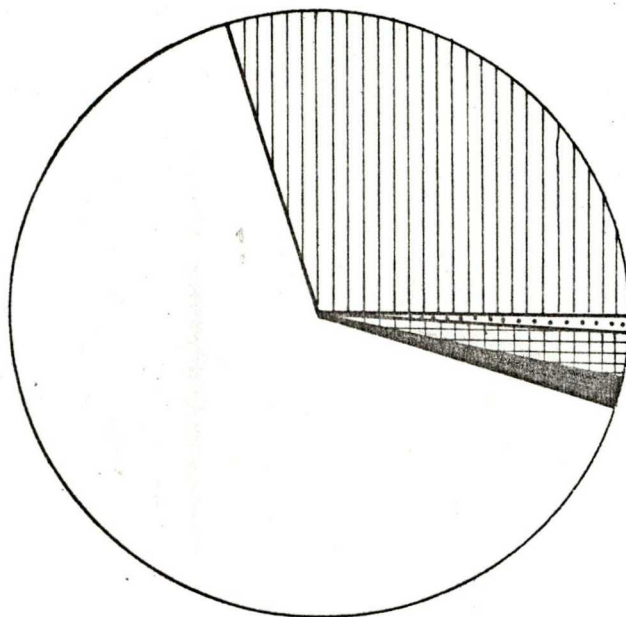
- Szigetváron a szakrendelés a következő területeken valósul meg: belgyógyászat, nőgyógyászat, sebészet, gyermekgyógyászat, fogászat, szemészet, onkológia, röntgen, rheumatológia, és ideggyógyászat, - ez utóbbi szakrendelés az új ideg-elme kórház elkészültével valósulhatott meg, 1980. őszétől. Ezek a rendelőintézeti osztályok járási szintű feladatokat látnak el, a kezelt betegek 30-35 %-a szigetvári, 60-65 %-a járási illetőségű, kb. 5 %-a Somogy illetve baranya megyéből kerül ki. A szakrendelési ágak közül jelenleg még hiányzik az orr-fül-gége, urológiai, orthopéd rendelés - e három területen az egész járás és maga Szigetvár is Pécs vonzáskörzetéhez tartozik. /XV. ábra/

A szakorvosi rendelés betegforgalmi adatai /1980./ :

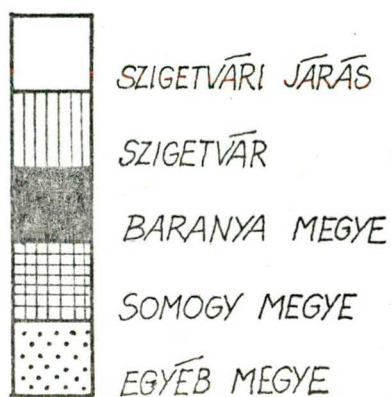
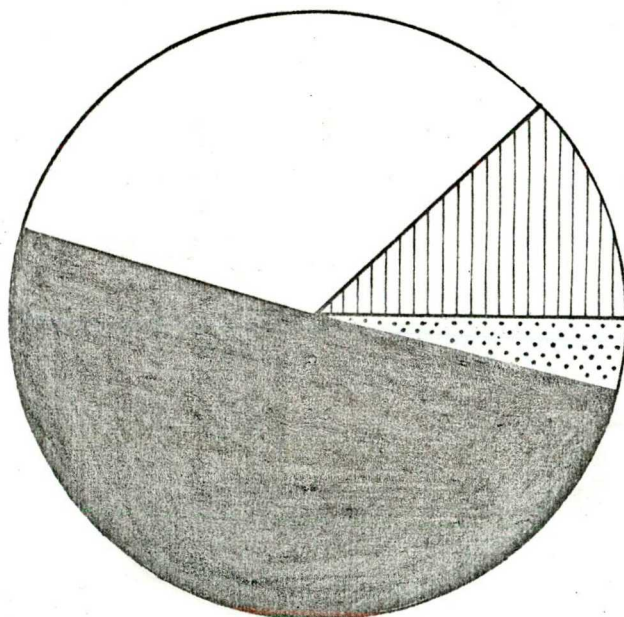
I. Napi szakorvosi munkaórák száma:	99 óra
II. Összes gyógykezelési esetek száma:	217.408
III. Napi átlagos gyógykezelték száma:	754
IV. Egy betegre jutó perc:	6,6

A szigetvári kórházak betegeinek százalékos aránya lakóhelyük szerint (1980)

általános kórház:

ideg-elme kórház:

A betegforgalmi adatok a szakrendelői osztályok szerint:

	I.	II.	III.	IV.
Belgyógyászat	8	12.914	42,2	11,1
Sebészet	10	20.700	67,6	8,6
Nőgyógyászat	11	13.364	43,7	14,6
Gyermekegyógyászat	6	8.256	27,0	12,1
Fogászat	24	19.332	63,2	14,3
Szemészet	6	6.326	20,7	9,5
Onkológia	6	5.897	19,3	15,4
Röntgen	8	33.455	109,3	2,3
Rheumatológia	7	13.474	44,0	8,5
Ideggyógyászat	6	3.685	12,0	26,5

A szakorvosi munkaórák száma 1970-ben csak 72 óra volt naponta, a gyógykezelték száma 166.900 - a rendelőintézeti osztályok számának bővülésével, az ellátott körzet területének növekedésével /járáshatármódosulások, 1966. 1979. 1980./ a betegforgalom további növekedésével lehet számolni.

A szigetvári általános kórház 100 ágyával, épületeinek elavult állagával a megfelelő gyógyítás feltételeinek ma már nem tud megfelelni, a terület beépítettsége miatt bővítésre nincs mód - a tervezett 220 ágyas kórház építése nagyon indokolt. A megye városainak kórházaival hasonlítva ágyszámát:

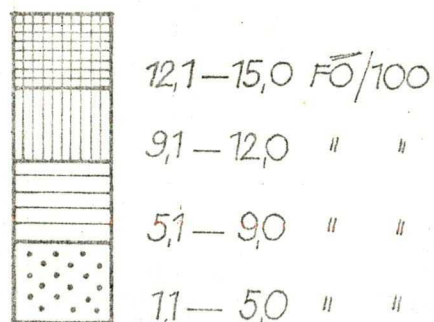
Komlói városi kórház:	220 ágyas
Mohács városi kórház:	310 ágyas
Siklói járási kórház:	140 ágyas
Szigetvári " " :	100 ágyas

A megye kórházainak ágykihasználtsága 89 %-os, a Szigetvári kórházé 92,5 %-os.

AZ ÁLTALÁNOS KÓRHÁZ VONZÁSTERÜLETE

a vonzásintenzitás
mértéke:

Az általános kórház betegforgalma 1980-ban:

	Ágyak száma	Kiírt betegek száma	Ápolási napok száma	Átlag ápolási nap	Ágykihasználás %
Belgyógyászat	28	821	9.813	12	95,8
Sebészet	37	864	11.913	13,8	88,4
Szülészeti-nőgyógyászat	35	1.345	11.950	8,9	94,2
Összesen:	100	3.030	33.676	11,1	92,5

A kórház vonzáskörzete a járás területére terjed ki, kivéve a járás K-i részét, Szentlőrinc, Bicsérd, Bükkösd, Királyegyháza, Szabadszentkirály körzetét. Ezeket a falvakat 1971. jan. 1-vel csatolták a járáshoz, a déli, határmenti településekkel együtt. Ez utóbbi falvak betegeinek az ellátását a város öreg kórháza még meg tudja oldani, a K-i települések betegeiről azonban mindaddig Pécs egészségügyi intézményei gondoskodnak, amíg a város új kórháza el nem készül.

A járástól Ny-ra fekvő Somogy megyei községekből /Lakócsa, Barcs, Istvándi, Potony, Patosfa, Darány, Szulok/ is fogadnak betegeket - részesedésük a betegforgalomból 2,4 %.
/ XVI. térkép/

A kórház 1980-ban kezelt betegeinek a száma 3.137, a betegek lakóhelye:

Szigetvári:	951 fő	30,3 %
Járási:	2.051 fő	65,4 %
Baranya megyei:	46 fő	1,5 %
Somogy megyei:	75 fő	2,4 %
Egyéb megye:	14 fő	0,4 %
Összesen:	3.137 fő	100,0 %

Szigetvár 1980-ban átadott ideg-elme kórháza az új városnegyedben épült, első betegeit 1980. szeptember 4-én fo-

gadta. Jelenlegi ágykihasználási %-a az országos átlagnak felel meg /82 %/, egyes osztályain, pl: neurológia, pszichiátria, alkohológia, az országos átlag felett is van /89 %/.

A mentalhygiénés kórház betegforgalmának alakulása:

Év, hó	Működő ágyak száma:	Összes ki- írt beteg száma:	Ápolási napok száma	Átlag ápolási nap	Agykihasz- nálás %-a
Neurológia					
1980.szeptember	40	10	368	36,8	34,1
1980.december	40	41	659	16,1	53,1
1981.április	40	52	1000	19,2	83,3
Neuropszichiátria					
1980.szeptember	44	29	456	15,7	38,4
1980.december	44	39	690	17,7	50,6
1981.április	44	56	1048	18,7	79,4
Alkohológia					
1980.szeptember	46	1	40	40,0	3,2
1980.december	46	49	1130	23,1	79,2
1981.április	46	54	1238	22,9	89,7
Szocioterápia					
Rehabilitáció					
1980.szeptember	50	-	-	-	-
1980.december	50	2	766	383	49,4
1981.április	50	7	1099	157	73,3
Pszichiátria					
1980.szeptember	50	14	314	22,4	23,3
1980.december	50	18	770	42,8	49,7
1981.április	50	21	1333	63,5	88,9
Pszihoterápia					
1980.szeptember	50	16	258	16,1	19,1
1980.december	50	23	965	42,0	62,3
1981.április	50	37	1141	30,8	76,1
Összesen:					
1980.szeptember	280	70	1436	20,5	19,0
1980.december	280	172	4980	29,0	57,4
1981.április	280	227	6859	30,2	81,7

A kórház betegforgalmát az 1980. szeptember 4-től 1981. április végéig tartott időszakban tudtam vizsgálni, teljes naptári évi betegforgalmát a kórház rövid működési időtartama miatt nem lehetett figyelembe venni.

Az 1980. szeptember - 1981. április-ban fogadott betegek lakóhely szerint:

Szigetvári:	195 fő	12,3 %
Járási:	526 fő	33,2 %
Baranya megyei:	805 fő	50,8 %
Egyéb megyéből:	58 fő	3,7 %
Összesen:	1.584 beteg	100,0 %

A megye részesedése a kórház betegforgalmából 50,8 %-os, elsősorban a Siklósi, Komlói járás betegeit kezelik ebben a kórházban, de körzetéhez tartozik Pécs I. kerülete is. /Pécs 8 hónap alatt 169 beteget küldött a kórházba./
/ 18. táblázat/

A kórház vonzáskörzete a megye területét öleli fel, a megye Keleti területének kivételével - megyei szintű intézmény, ugyanakkor a város és a járás területének ideg- elme ellátásában is részt vesz.

/XVII - XVIII. térkép/

Az ideg -elme kórház betegeinek száma és lakóhelye1980 szept. - 1981. ápr. között.

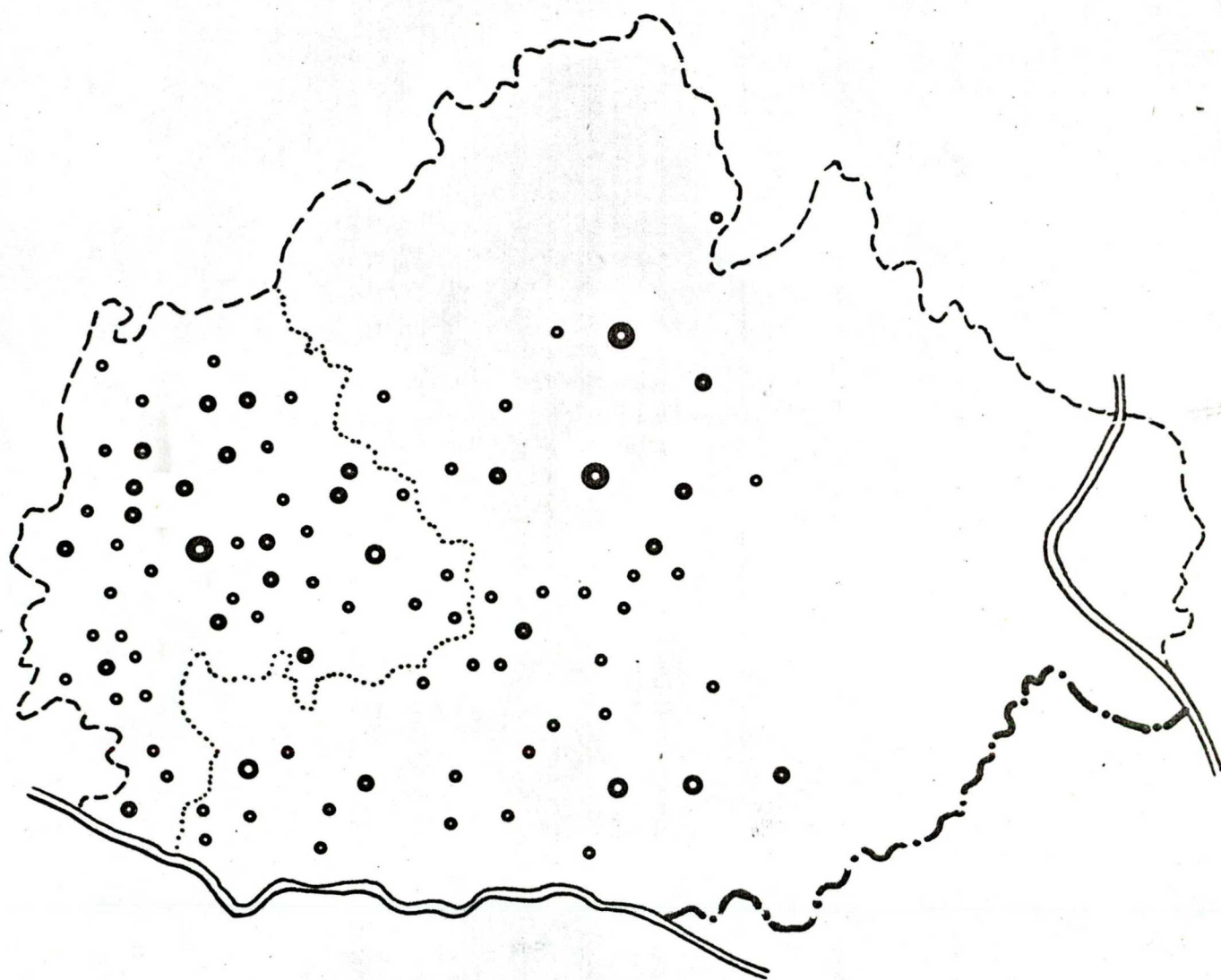
Vonzásintenzitás értékei.

Település	Betegek száma	vonzás intenz.	Település	betegek száma	vonzás intenz.
Szigetvár járás			Baranya megye		
Almáskeresztur	6	3,5	Adorjás	7	3,2
Rózsafa	16	3,5	Luzsok	6	2,6
Katádfa	5	3,1	Kisdér	4	2,4
Bürüs	4	3,0	Okorvölgy	4	2,2
Helesfa	18	3,0	Sósvertike	4	1,6
Somogyviszló	11	3,0	Nagykozár	13	1,5
Gyöngyösmellék	10	2,8	Drávaiványi	4	1,4
Nagypeterd	15	2,6	Brávasztára	9	1,3
Somogyapáti	13	2,5	Pogány	9	1,3
Patapoklosi	11	2,4	Bakonya	6	1,3
Szentlászló	21	2,3	Piskó	4	1,2
Botykapeterd	10	2,3	Kővágószőlős	18	1,2
Várad	4	2,2	Téseny	5	1,2
Vásárosbéc	10	2,1	Orfű	7	1,2
Csertő	15	2,1	Bisse	4	1,2
Szentdénes	8	2,0	Gyód	5	1,1
Nyugatszenterzs	5	1,9	Aranyosgazdány	4	1,1
Dobsza	20	1,9	Görcsöny	17	1,1
Bogdása	8	1,9	Szava	4	1,0
Bánfa	4	1,8	Vajszló	5	1,0
Sumony	11	1,8	Szemely	17	1,1
Ibafa	5	1,8	Diósviszló	7	0,9
Nagyváty	7	1,8	Sellye	27	0,8
B. asszonyfa	9	1,7	Csányoszró	7	0,8
Dencsháza	22	1,7	Berkesd	7	0,8
Endrőc	9	1,6	Kökény	4	0,8
Almamellék	12	1,6	Pécsudvard	5	0,8
Kétujfalu	12	1,6	Baksa	5	0,8
Felsőszentm.	22	1,5	Drávaszabolcs	7	0,7
Merenye	7	1,5	Harkány	22	0,7
Zádor	7	1,4	Nagyharsány	11	0,6
Tótszentgyörgy	4	1,4	Kozármisleny	16	0,6
Drávafok	8	1,3	Szalánta	5	0,5
Bozók	4	1,3	Kémes	4	0,5
Boda	7	1,3	Komló	114	0,4
Teklafalu	5	1,2	Ujpetre	5	0,4
Mozsgó	13	1,2	Magyarszék	5	0,4
Somogyhárságy	9	1,1	Vókány	5	0,4
Nemeske	4	1,1	Mázaszászvár	20	0,4
Molvány	4	1,1	Siklós	38	0,4
Szentlőrinc	58	1,1	Hosszúhetény	14	0,4
Bükkösd	16	0,9	Pécs	169	0,1
Somogyhatvan	4	0,8			
Királyegyháza	7	0,6			
Szabadszentk.	5	0,6			
Bicsérd	5	0,5			

Betegek száma:

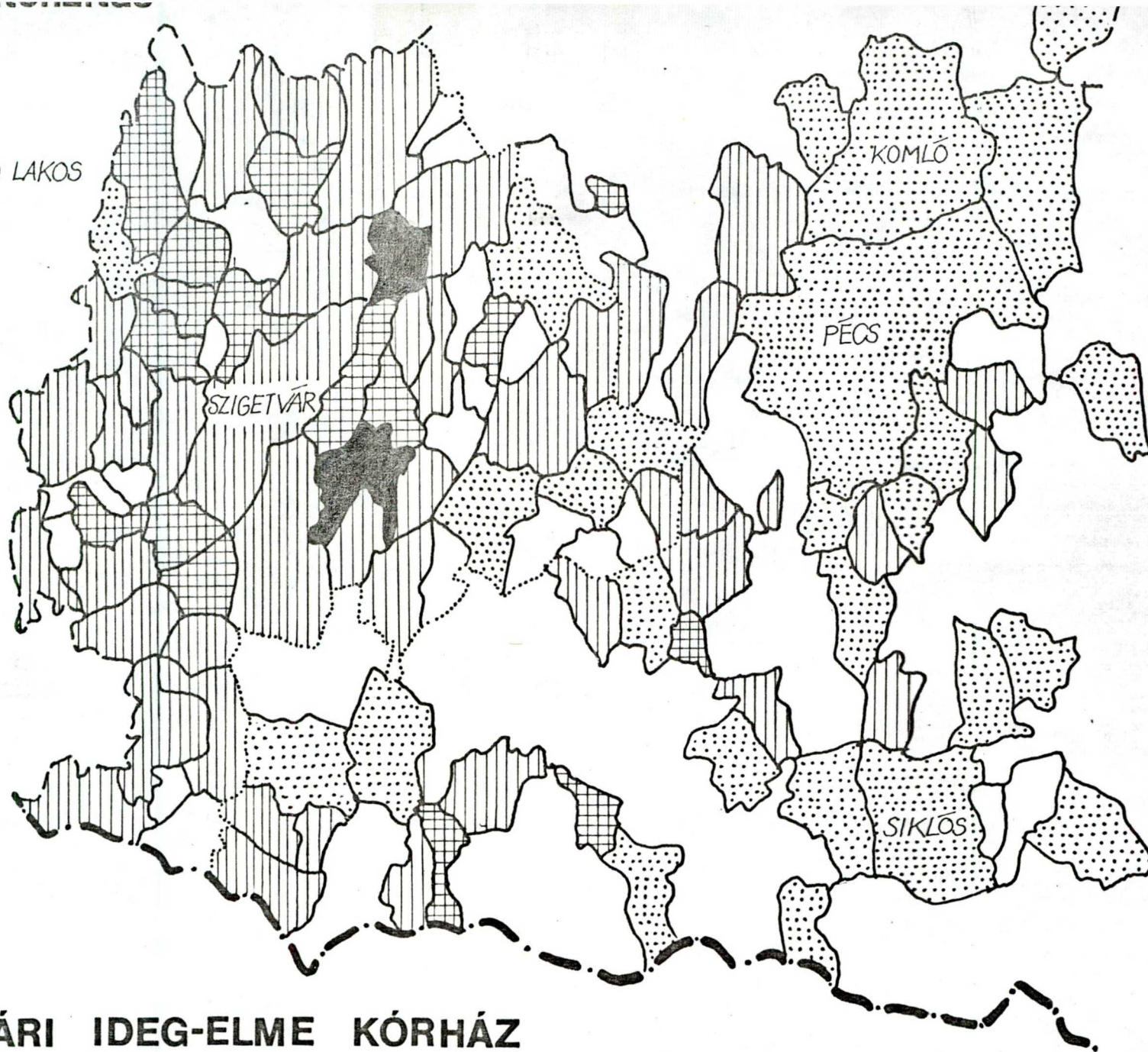
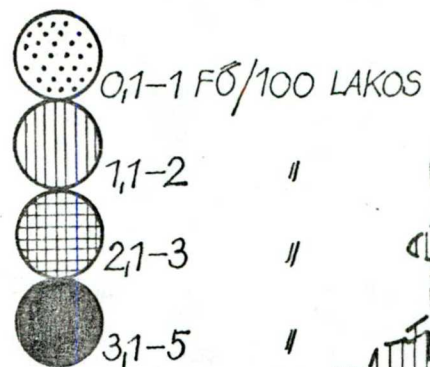
- 1—10
- 11—20
- 21—100
- 100 felett

0 5 10 15 20 km

**A SZIGETVÁRI IDEG-ELME KÓRHÁZ BETEGFOR-
GALMÁNAK TERÜLETI KITERJEDÉSE (1980. IX. –
1981. IV.)**

a vonzáskörzete
mértéke:

**A SZIGETVÁRI IDEG-ELME KÓRHÁZ
VONZÁSKÖRZETE**

5. Szigetvár igazgatási szerepköre

Szigetvár járási székhely, középfoku központ.

A települések hierarchiájában Beluszky P. besorolása szerint Komlóval, Siklóssal azonos módon, járási székhely-szintű kisváros /Mohács középváros/, Boros F. besorolásában, IV. rendű, teljes szerepkörrel bíró központ /Mohács III. rendű, Siklós, Komló IV. rendű/, a járási székhelyekre jellemző funkciókkal rendelkezik.

- A város közigazgatási története röviden:
felszabadulás előtt a járással együtt Somogy megyéhez tartozott - ez a helyzet a török hódoltság megszűnése óta állt fenn, szerepköre az igazgatási, kézműipari funkciók ellátására, némi kiskereskedelmi tevékenységre terjedt ki. 1945 után Pécs és környékének nagyobb ütemű fejlesztése szorosabb kapcsolatokat hozott létre a járással - Pécs munka- és tanulási lehetőséget, jó piacot biztosított, a járás nagy részéről a közlekedés is egyszerűbb volt Pécsre /főútvonal és vasút/ mint Kaposvárra - a régi megyeszékhellyel egyre inkább lazultak a kapcsolatok. 1950-ben került sor az általános területrendezésre, a megyehatár módosítására. Az új rendelkezés a Szigetvári járást Baranya megyéhez csatolta, így lett a megye 7. járása, területén 40 faluval, az akkori nagyközség, Szigetvár lakosságával együtt 30.800 lakóval.

/Szigetvár lakossága akkor 7395 fő volt./

A megye járásai lakosságszámának és kiterjedésének alakulása 1960-tól 1980-ig:

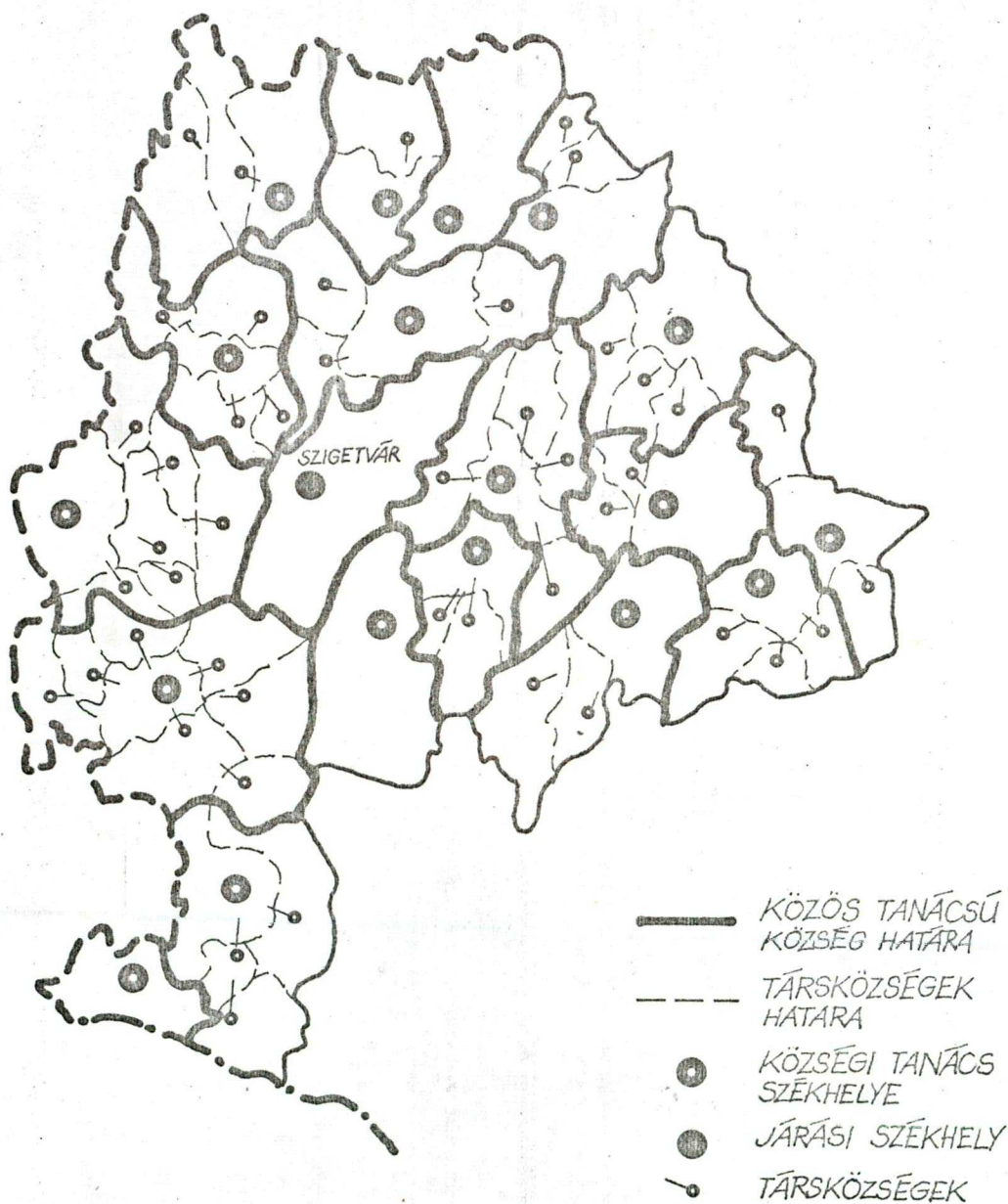
Járások	1960		1970		1980	
	falv.sz.	lakos.sz.	falv.sz.	lakos sz.	falv.sz.	lakos sz.
Mohácsi	32	37.842	45	44.300	49	40.341
Pécsi	62	40.056	81	58.400	-	-
Pécsváradi	32	30.525	-	-	-	-
Sásdi	63	39.788	61	36.800	-	-
Sellyei	49	27.499	-	-	-	-
Siklósi	45	35.917	84	56.974	92	49.258
Szigetvári	40	30.797	45	24.500	64	35.730
Komlói	-	-	-	-	56	44.683

A települések átlagos nagysága: a Mohácsi j.-ban 823 fő, Komlói j.-ban 797, Siklósi j.-ban 535, Szigetvári j.-ban 558 fő.

A Sellyei, Pécsváradi járás 1964. január 1-vel, a Pécsi és Sásdi járás 1979. január 1-ével szűnt meg.

1964-ben 9 települést csatoltak a megszűnt Sellyei járástól a Szigetvári járáshoz. 1966-ban Szigetvár városi rangra emelkedett, területéhez csatolták Hobol, Zsibót, Becefa falvakat, ezzel lakosságszáma közel 1800 fővel gyarapodott, a járás településeinek száma 45-re módosult. Az 1979. január 1-i közigazgatási határváltoztatások tovább növelték a járás területét és lakosságszámát, a megszűnt Pécsi járástól került át 5 község a hozzátartozó társközségekkel együtt, ezek: Bicsérd, Bükkösd, Királyegyháza, Szabadszentkirály, és Szentlőrinc. Ugyanakkor ide csatolták még a Siklósi járás területéről Felsőszentmárton, Drávafok, Drávakeresztur és Markóc falvakat, így jelenleg Szigetvár 64 település 35.730 lakójának járási székhelye. Az átszervezéssel kialakították a közös községi tanácsi székhelyű községek /18/ és társközségek /46/ rendszerét, ez utóbbiakban él a lakosság közel 43 %-a.

SZIGETVÁRI JÁRÁS KÖZIGAZGATÁSI EGYSÉGEI

A települések 90 %-ában 1000-nél kevesebben élnek, és lakosságuk ma is csökken. Ellátásuk színvonalának emelését szolgálják a helyi körzetközpont jellegű települések intézményeinek gyorsított, koncentrált fejlesztése. 1980-ban elkészült Baranya megye településhálózati fejlesztési terve, melyben kijelölték azokat a községeket, melyeknek erőteljesebb fejlesztése a járás népességmegtartó képességét fokozhatja. A településhálózati besorolás a járást körzetekre osztja, a körzetekben alsófoku központ és alsófoku társközpont szerepkörű községeket állapít meg, elhatárolja azokat a falvakat, melyek egy-egy alsófoku központ körzetéhez tartoznak.

A körzetbeosztás a következő:

1. Szentlőrinc	KAK
Csonkamindszent	Af
Kacsóta	Af
Bicsérd	ATK
Boda	Af
Zók	Af
Királyegyháza	ATK
Sumony	Af
Gyöngyfa	Af
Szabadszentkirály	ATK
Gerde	Af
Velény	Af
Pécsbagota	Af
Bükkösd	AK
Cserdi	Af
Helesfa	Af
Dinnyeberki	Af
Somogyapáti	ATK
Basal	Af
Somogyhatvan	Af
Somogyviszló	Af
Patapoklosi	Af
Dencsháza	ATK
Mozsgó	AK
Almáskeresztur	Af
Szulimán	Af
Csertő	Af

Szentlászló	AK
Boldogasszonyfa	Af
Almamellék	Af
Ibafa	Af
Horváthertelend	Af
Csebény	Af
Somogyhárság	ATK
Magyarlukafa	Af
Vásárosbéc	Af
Nagypeterd	AK
Botykapeterd	Af
Nyugodtszenterzsébet	Af
Nagyváty	Af
Szentdénes	Af
Bánfa	Af
Katádfa	Af
Rózsafa	Af
Dobsza	Ak
Merenye	Af
Tótszentgyörgy	Af
Kistamási	Af
Nemeske	Af
Pettend	Af
Molvány	Af
Kétujfalu	Ak
Teklafalu	Af
Endrőc	Af
Bűrös	Af
Várad	Af
Gyöngyösmellék	Af
Szőrény	Af
Zádor	Af
Drávafok	ATK
Markóc	Af
Drávakeresztur	Af
Bogdása	Af
Felsőszentmárton	ATK
Szigetvár	KK

KK	=	középfoku központ
KAK	=	kiemelt alsófoku központ
AK	=	alsófoku központ
ATK	=	alsófoku társközpont
Af	=	alsófoku település

Az alsófoku központok többsége a közös községi tanácsok székhelyei is egyben; önálló községi tanács működik Ibafa, Almamellék, Rózsafa és Dencsháza településeken. 1982-ben Rózsafát Nagypeterdhez, Dencsházát Szigetvárhoz csatolják.

A társközségekben és a közös községi tanáccsal rendelkező mikrocentrumokban élő fiatal lakosság a helybenmaradás feltételeként az alapellátás színvonalának javítását várják, a kommunális ellátás, az egészségügy, a kereskedelem, a művelődés és a közigazgatás terén egyaránt.
/ 19. táblázat/

A táblázatban feltüntetett elemek egy része, elsősorban az alsófoku központokban már megtalálható, emellett sok olyan igény mutatkozik, melyeket kisebb anyagi ráfordítás mellett szervezési intézkedésekkel meg lehet oldani. /Szerződéses boltok, kiskereskedői engedélyek, kisteherautó a helyi szállításához./

A VI. ötéves terv során 6 falu kap autóbuszvárót, Mozsgó orvosi rendelőt, Kétujfalu gyógyszerátart, tornatermet Bicsérd és Dobsza, iskolabővítést végeznek Királyegyházán, és Szabadszentkirályon. Mozsgó, Bükkösd, Kétujfalu artézi kutat kap, Vásárosbéc, Felsőszentmárton ravatalozót, vízműépítés- és bővítésre kerül sor Almamellék, Dobsza, Ibafa településeken. Szentlőrinc, mint kiemelt alsófoku központ bölcsődével, óvodával, könyvtárral, víztárolóval, vízvezetékkel, járdával, csatornával gazdagodik. Az alsófoku központok erősebb ütemű fejlesztésével a városékhöz hasonló körülmények biztosítása a cél, valamint a megszüntetendő, kihalt falvak lakosságának vonzása, letelepedésre való serkentése.

19. Táblázat

Minimális elvárások részletezése a falun, élő lakosság részéről, a helybenmaradás feltételeként.

	TÁRSKÖZSÉG	TANÁCSI SZÉKHELYÜ KÖZSÉG
1. Lakásépítés	- lakásépítési kölcsön - lakásfelújítási hitel - kedvezőbb ingatlanforgalom - elhagyott lakóépület üdülőházként történő értékesítése	- gazdálkodásra is alkalmas lakótelkek kialakítása - csoportos családiházépítésre alkalmas telkek kialakítása - a városépítkezéssel azonos hitel- és szociálpolitikai kedvezmények nyújtása.
2. Energiaellátás	- szervezett tüzelőellátás - p.b. gázellátás - jó közvilágítás	- tüzelő és építőanyag lerakat - gázipalack-lerakat - jó közvilágítás
3. Temetkezés	- ravatalozó építés	- ravatalozó, temető gondnok
4. Viz-, csatorna- és közműellátás	- egészséges vizet adó artézi kút - jó felszíni csapadékvíz elvezetés	- törpe vízmű, vezetékes vízellátás - jó felszíni csapadékvíz elvezetés
5. Helyi közlekedés, szállítás	- Bekötőút, járda - dűlőutak rendszeres karbantartása - fuvarszköz igénylés lehetősége	- pormentes útburkolat - járda, közforgalmú helyen parkirozó - közpark - fuvarhoz igény lehetősége
6. Távolsági közlekedés	- fedett autóbusz - a városi üzemek munkarendjéhez alkalmazkodó buszközlekedés - iskolabusz - vasúti csatlakozás	- fedett autóbuszváró - ha kell több is - buszjáratpárok bővítése - a városi üzemek munkarendjéhez alkalmazkodó buszközlekedés - ünnepi járatok bővítése - vasúti csatlakozás

TÁRSKÖZSÉG

TANÁCSI SZÉKHELYÜ KÖZSÉG

7. Hírközlés	- megbízható telefonkapcsolat - rendszeres postakézbesítés	- megbízható telefonkapcsolat - posta értékcikk és takarékszolgálat
8. Egészségügy	- rendszeres körzeti orvosi ellenőrzés - védőnői ellátás - mentőszolgálat - orvosi vélemény nélküli igénylehetősége / nincs telefonkapcsolat az orvossal./	- körzeti orvosi rendelő, helyben lakó orvos - helyben lakó védőnő - vöröskereszt alapszervezet - bölcsőde
9. Kereskedelem, szolgáltatás	- napicikk árusítás - friss pékáru, hűtött husipari termék, tej- és tejtermék ellátás - kötelező háztáji termékfelvásárlás - háztartási gépszerviz rendszeres hívhatósága	- gyümölcsöt, mirelitet, tőkehúst rendszeresen forgalmazó élelm. üzlet - napicikk ellátás - kötelező háztáji termékfelvásárlás - háztartási gépszerviz rendszeres hívhatósága - férfi, női fodrász
10. Kulturális		
a, oktatás:	-	- óvoda /napi 12 órai m./ - legalább alsótagozatos iskola, napközi otthonos ellátással /étkezés/ - helyben lakó pedagógus családok
b, közművelődés	- fűthető, felszerelt klubkönyvtár, szoba - hetente 1 klubfoglalkozás szakszerű vezetővel	- felszerelt művelődési otthon - vándormozi - önképzőkörök - író-olvasó találkozók - sportterület, sportrendezvények - egyházi szertartások, templomok, paplak karbantartása

TÁRSKÖZSÉG

TANÁCSI SZÉKHELYÜ KÖZSÉG

-
11. Közigazgatás	- eleven tanács-
tagi kapcsolat a
közös tanáccsal
és Tsz központ-
tal	- a testületi munka szín-
vonalának javítása
	- társközsségi ta-
nácstag vélemé-
nyének meghall-
gatása	- dolgozók képzettségének
növelése
		- felszerelt, képzett,
önkéntes tűzoltótes-
tület
		- parlagföldök szervezett
hasznosítása
-

Berta L. a Szigetvári Városi Tanács Tervosztály vezetőjének szóbeli gyűjtése alapján.

Szigetvárnak, mint járási székhelynek, igazgatási szerepköre a járás területére terjed ki, intézményei: városi tanács, járási hivatal, járásbíróság, járási ügyészség, járási rendőrkapitányság. A 64 település lakói ügyeinek intézésekor a város szolgáltatásait is igénybe veszik, egyéb intézményeit is felkeresik, bevásárlást végeznek - így a közigazgatásban betöltött központi szerepköre kihat a többi funkció alakulására, fejlődésére is.

6. A város idegenforgalma

Baranya megye idegenforgalmi folyosóinak egyike Pécs - Szigetvár - Barcs - Jugoszlávia között alakult ki, létrejöttét a városon áthaladó 6. sz. főközlekedési útvonal, a barcsi határátkelőhely megnyitása, nem utolsósorban Szigetvár történelmünkben betöltött szerepe segítette. A négy baranyai település /Pécs, Mohács, Siklós, Harkány/ mellett nemzetközi, illetve országos vonzással rendelkezik. A tanulóifjúság és a turisták elsősorban Pécs nevezetességeit keresik fel, de a Pécsre irányuló forgalom egy része Szigetvárt is érinti - az országjárók ezekrei főként a várat és a termálfürdőt látogatják.

A várlátogatók száma 1980-ban 105 ezer volt, 4 %-a külföldről érkezett - növekedett az NDK-ból, Jugoszláviából idelátogatók száma.

A várban elhelyezett Zrinyi Miklós múzeumot 81 ezer ember tekintette meg, a szervezett tárlatvezetések száma 220 volt. A tárlatvezetések számát és a múzeum látogatottságát csak a Pécsi Janus Pannonius múzeum, és az utóbbit a Siklói vármúzeum haladta meg a megyében.

A város Szállodája 1967 óta működik, 28 szobával, 66 férőhellyel; a várban turistaszálló üzemel. A várost látogató turistáknak kb. 15 %-a veszi igénybe a szállást, a többség csak néhány órát tartózkodik itt - a megye szállásigényes vendégforgalmának 7 %-a bonyolódik Szigetváron.

A város két szállodájának adatai:

	Szálloda	turistaszálló	összes
Vendégek száma	6.106	10.503	16.609
vendégéjszakák száma	9.932	21.463	31.395
átlagos tartózkodási idő	1,6	2,0	1,9

- A város vonzerejét növeli a termálvíz, amely a strandolók és a gyógykezelésre szorulókat csábítja ide. A feltörő forrás percenként 3000 l 62 °C hőmérsékletű vizet hoz a felszínre. Alkalikloridos és hidrogén-karbonátos víz, melynek jelentékeny a fluorid tartalma, ennél fogva alkalmas időskori csontlágylások megakadályozására, csonttörések utókezelésére. Reumatikus, mozgásszervi betegségek gyógyítására is eredményesen felhasználják. A fürdő területén reumatikus szakrendelés működik, ahol a város és a járás betegeit kezelik, masszázst, elektromos kezelést is alkalmaznak. A céljellegű túrizmust az új, nagyobb és korszerűbb termálfürdő építése indíthatná meg. Ma látogatottsága elsősorban a környező településekről és Jugoszláviából jelentős, éves forgalma kb. 120 ezer fő.

A melegvizet a Zrinyi Mg. Tsz. is felhasználja melegházainak fűtésére; ez a melegviz adta a lehetőségét a Zöldség-hajtató és Szaporító Közös Vállalat megalakulásának is, mely évi 9 millió Ft-ot forgalmaz. A vállalat látja el a megyeszékhely üzleteit primőr zöldségfélékkel, és előnevelt tápkockás palántát szállít a megye mezőgazdasági nagyüzemeinek, kistermelőinek - de ellátja a szomszédos megyék zöldségtermelőit is.

IV. SZIGETVÁR KOMPLEX VONZÁSKÖRZETE

1./ Az általános vonzaskörzet intenzitási övei:

" A városi szolgáltatásokkal rendszeresen és szükségszerűen ellátott területet nevezzük a város /szűkebb értelemben vett/ vonzaskörzetének." /4./

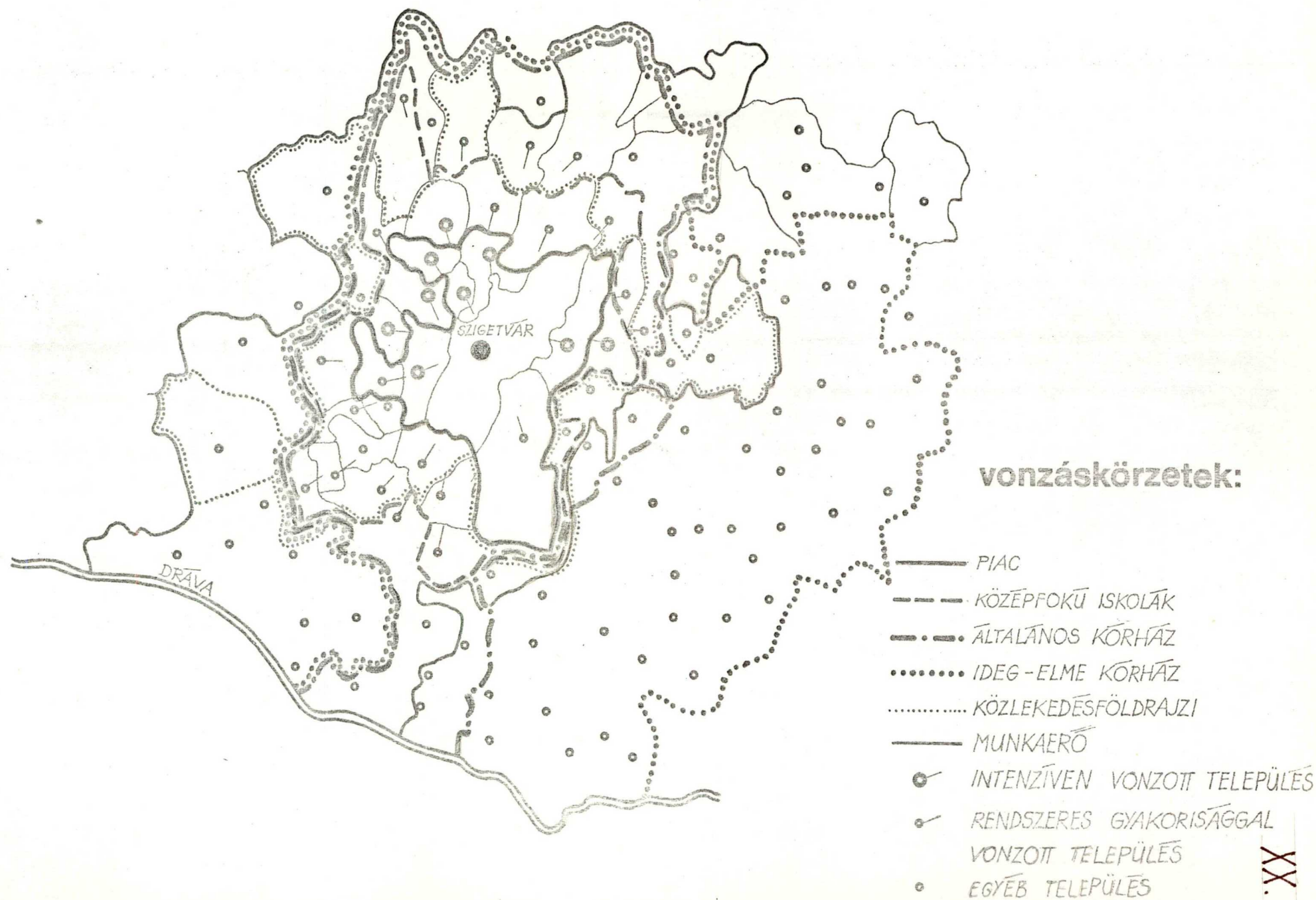
Szigetvár vonzaskörzetének elhatárolását, övezeteinek megállapítását az ágazati vonzaskörzetek szintézisével végeztem el, - figyelembe vettem a város munkaerő-, oktatási, egészségügyi, szabadpiaci vonzását, a város igazgatási funkcióinak területi kihatását, a környező települések közlekedésföldrajzi helyzetét. A város funkcióinak kisugárzása a környező településekre nem azonos intenzitású, egyes falvak a szolgáltatások túlnyomó többségét a városban szerzik be, míg más települések több centrum felé gravitálnak.

Szigetvár vonzaskörzetének elhatárolása nehéz és problematikus, mert a térségben több kisebb vonzáscentrum található, kis vonzásintenzitással, mint Barcs, Sellye, Szentlőrinc, Siklós - és valamennyire rátelepszik Pécs vonzása. A vonzástényezők változása következtében egy-egy központ vonzásterületi kiterjedése gyorsan változhat, alakulhat, ennek következtében egyes települések más-más központhoz kapcsolódhatnak.

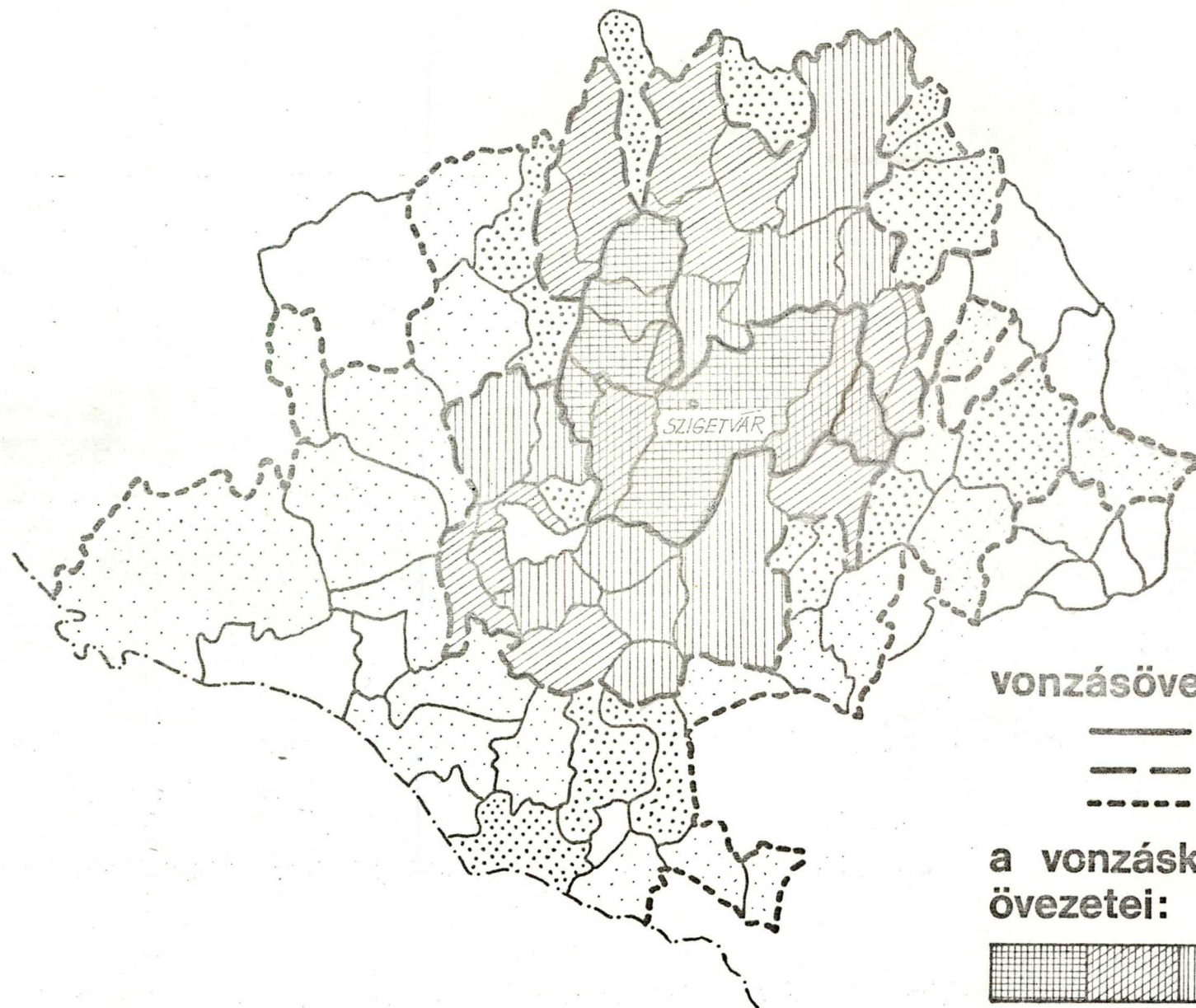
Az általános vonzaskörzet intenzitási övei:

1./ hegemon vonzásövezete: a legintenzívebben vonzott települések alkotják, számszerint nyolc: Basal, Patapoklosi, Molvány, Tótszentgyörgy, Somogyapáti, Somogyviszló, Nagypeterd és Botykapeterd. E körzet lakosságának valamennyi felmerülő, városi szükségletét Szigetvár elégíti ki. Területén közel 4 ezer ember él, a várossal együtt 16 ezer. Basal és Molvány falvakban

Szigetvár néhány városi szerepkörű intézményének vonzáskörzete

Szigetvár vonzáskörzetének intenzitási övezetei

vonzásövezetek:

- HEGEMON
- - - DOMINÁNS
- ÁTMENETI

**a vonzáskörzet intenzitási
övezetei:**

az aktív keresők 45-46 %-a az iparban dolgozik, a többi településnél a mezőgazdaságban dolgozók aránya magasabb, de a foglalkozási átrétegződés itt is jelentkezik. A terület munkaképes korú népességének 20 %-a, az aktív keresők 30 %-a Szigetváron dolgozik, a körzet lakosságának 20 - 25 %-a jár naponta a központba. A városba 15' - 30' alatt juthatnak autóbusszal, három településnek vasúti összeköttetése is van.

2./ domináns vonzásövezete: mintegy 20 - 25 településre terjed ki a járás területén, melyeket középfokú városi szolgáltatásokkal lát el a város /kórházak, rendelőintézeti osztályok, középfokú iskolák, szaküzletek/. Ezen aprófalvak sokaságában közel 15 ezer ember lakik, területükről a város 1 órán belül elérhető. Ide tartoznak a járás É-i és Ny-i területén fekvő települések, valamint a Szigetvártól D-re fekvő kis lélekszámú falvak zöme, melyeknek távolsága a várostól 10-15 km-nél nem több.

3./ átmeneti vagy részleges vonzásövezete: a járás K-i harmadára, déli, Drávamenti területére terjed ki, valamint Somogy megye 1-2 déli településére: mintegy 30 település tartozik ide 20 - 25 ezer lakossal, gyengülő, más központ felé is irányuló vonzással. A járás K-i részén Szigetvár és Pécs között egy átmeneti sáv alakult ki, mindkét város kiterjeszti vonzását erre a területre, ugyanakkor a két város között Szentlőrinc mikrocentruma is kialakított kisebb vonzásterületet, - kereskedelmi, munkaerővonzása a környező településekre kiterjed. /Kacsóta, Cserdi, Dinnyeberki, Bükkösd, Királyegyháza./ A megszűnt Pécsi járástól a Szigetvári járáshoz kapcsolt települések közigazgatásilag ugyan Szigetvárhoz tartoznak, de kötődésük a megyeszékhelyhez, Pécshez, gyors és egyszerű megközelíthetősége, gazdagabb intézményhálózata révén erőteljesebb.

Nem ilyen mérvű, de hasonló a helyzet a járás D-i részén, Sellye kisközpont vonzása mutatkozik Dráva-keresztur, Felsőszentmárton, Markóc, Bogdása esetében.
/ 20. 21. térkép./

2./ A város regionális szerepköre:

Szigetvár rendelkezik azokkal a városi funkciókkal, amelyek kiemelik a környezethől és várossá teszik, funkcióin keresztül gyakorol vonzáshatást környezetére. Szigetvár középfokú központ szerepkört tölt be, vonzáskörzete a járás nagy részére /K-i területet kivéve/ és Somogy megye 1-2 településére terjed ki.

Vonzásterületéhez mintegy 60 település tartozik, a megye településeinek 20 %-a, lakosság száma közel 50 ezer fő. A vonzáskörzet ipara fejletlen, területileg erősen koncentrált Szigetvárra, kisebb mértékben Sellyére, Szentlőrinc-re. A város iparában az élelmiszer és könnyűipar aránya magas, ez elsősorban két jelentősebb üzemének, konzerv és cipőgyárának tulajdonítható.

A konzervgyár nyersanyagellátásában a körzet számottevő szerepet vállal, ugyancsak jelentős munkaerőt is biztosít a terület; a város foglalkoztatottjainak 1/3-át a vidék adja. Szigetvár gazdaságában a szolgáltató ágazat részesedése alacsony, - a lakosság igényeinek növekedése, a vonzáskörzet méretei miatt a hálózat bővítése, korszerűsítése nagyon időszerű. A körzet aprófalvas településhálózata a lakosság szükségleteinek alapellátásában is sok nehézséget jelent. A város sem tudja jelenleg minden területen maradéktalanul betölteni a szerepköréből adódó funkcióit. Középfokú intézményhálózata szűk kapacitású és korszerűtlen, különösen kedvezőtlen a kereskedelmi üzlethálózat összetétele. Az üzletek nagy része elavult, kis raktár- és eladótérrel birnak, nincs áruháza, hiányzik a szaküzletek egy része /Pl. fotó- és optikai szaküzlet, autó-

alkatrészbolt/. A szaküzletek és a vendéglátóegységek számának növelése indokolt.

Hasonló a helyzet az egészségügy területén, intézményei a járás lakosságának ellátására hivatottak, ma még azonban egyes szakterületeken /orr-fül-gége, urológia, orthopédia/ rendelés nincs - ennek megoldása szintén a közeljövő feladatai közé tartozik. Az új ideg-elme kórház megyei szintű intézmény, mely a Mohácsi járás kivételével a megye betegellátását segíti. Az új 220 ágyas általános kórház tervezésénél, mely a VI. ötéves tervben épül az elavult régi helyett, már a város vonzáskörzetének ellátásával is számoltak.

Szigetvár földrajzi fekvése, gazdasági fejlettsége és meglévő intézményhálózata, másrészt a vonzáskörzet településhálózati adottságai mindenképpen indokolják a középfokú gazdasági és ellátó szerepkörét, valamint annak fokozott mértékű fejlesztését.

Fontos feladat a közlekedés fejlesztése és korszerűsítése is /autóbuszpályaudvar építés és járatpárok számának növelése/ - ezáltal a központ részéről biztosított szolgáltatások elérhetősége és az ingázás feltételei javulnak, a vonzás intenzitása növekedik.

Köszönetemet fejezem ki dr. Krajkó Gyula
professzor úrnak, az értekezés elkészíté-
sében nyújtott segítségéért, jó tanácsai-
ért, elvi irányításáért.

T É R K É P E K

- I. Szigetvár fekvése
- II. A szigetvári járás településeinek lélekszáma és a népességszám alakulása 1960-1980. között.
- III. A mezőgazdaságban dolgozók aránya és a járás településtípusai, dr. Lettrich E. nyomán.
- IV. Átmenő vonatpárok naponta és az utazáshoz szükséges idő a járás területén.
- V. Szigetvár közlekedésföldrajzi helyzete - közlekedés - földrajzi vonzáskörzetek.
- VI. Átmenő buszjáratok száma naponta és az utazáshoz szükséges idő a járás területén.
- VII. A szigetvári konzervgyár gyümölcsszállító települései.
- VIII. A szigetvári konzervgyár zöldségszállító települései.
- IX. A Szigetvárra naponként bejáró ingázók száma településenként.
- X. Szigetvár munkaerő vonzásterülete.
- XI. A szigetvári piacra felhozott termények származási területe.
- XII. A szigetvári gimnázium vonzáskörzete.
- XIII. A középfoku iskolák tanulóinak %-os aránya lakhelyük szerint.
- XIV. Szigetvár középfoku iskoláinak vonzáskörzete.
- XV. A szigetvári kórházak beteginek %-os aránya lakóhelyük szerint.
- XVI. Az általános kórház vonzáskörzete.

- XVII. A szigetvári ideg-elme kórház betegforgalmának területi kiterjedése /1980.IX.-1981. IV./
- XVIII. A szigetvári ideg-elme kórház vonzáskörzete.
- XIX. A Szigetvári járás közigazgatási egységei.
- XX. Szigetvár néhány városi szerepkörű intézményének vonzáskörzete.
- XXI. Az általános vonzáskörzet övezetei.

TÁBLÁZATOK

1. A népesség tényleges szaporodása illetve fogyása településenként 1960-1980. között.
2. A város környéki települések lakosságának alakulása, a csökkenés mértéke 1960-1980. között.
3. Az össznépesség, a munkaképes korú népesség és az aktív keresők aránya településenként a járásban, 1980-ban.
4. A népesség kor szerinti megoszlása településenként, 1980-ban.
5. A népesség foglalkoztatottsági struktúrájának alakulása - az iparban és a mezőgazdaságban dolgozók aránya az aktív keresők %-ában.
6. A Szigetvár környéki települések intézményekkel való ellátottsága.
7. A város környéki települések izokrón adatai.
8. A Szigetvári Konzervgyár gyümölcsfelvásárlása 1980-ban.
9. A Szigetvári Konzervgyár zöldségfelvásárlása 1980-ban.
10. A Szigetvárra bejáró dolgozók megoszlása település és nem szerint.
11. A kiskereskedelem eladási forgalma Baranya megyében, területi bontásban - 1980.

12. Baranya megye városainak és járásainak egy lakosra jutó kiskereskedelmi forgalma 1980-ban.
13. Baranya megye középvárosai kereskedelmi szerepkörének változása 1964-1980. között.
14. Az egy főre jutó forgalom alakulása a Szigetvári járásban, 1980-ban.
15. A kereskedelmi hálózat alapterületének megoszlása Baranya megyében 1980-ban.
16. A Szigetvári piacra felhozott termények származási területe 1981. őszén.
17. A Szigetvári középfoku iskolák bejáró tanulóinak megoszlása lakóhely szerint.
18. Az ideg-elme kórház betegeinek száma és lakóhelye 1980. szeptember - 1981. április között.
19. Minimális elvárások részletezése a falun élő lakosság részéről, a helybenmaradás feltételeként.

SZAKIRODALOM:

1. Dr. Antal Józsefné: Baranya megye kereskedelmi vonzaskörzetei - Belker.Kut.Int. közleményei, 1965. Bp.
2. Baranya megye statisztikai évkönyvei 1949-1960-1970-1980.
3. Dr. Beluszky Pál: Mátészalka vonzásterülete Földr.Ért. 1963/2.
4. Dr. Beluszky Pál: Nyiregyháza vonzaskörzete Földr.tanulmányok 13. Bp. 1974.
6. Dr. Beluszky Pál: Berettyóújfalú vonzaskörzete Debrecen 1962.
7. Dr. Beluszky Pál: Az alföldi városias jellegű települések központi szerepköre - Földr.Ért. 1966/3.
8. Dr. Bene L. - Dr. Balogh B.: A népesség mozgásának és a településhálózat alakulásának kölcsönhatása - Mérnöki Továbbképző Intézet Bp. 1967.
9. Dr. Bene L.: Városok és vonzásterületük népességi gazdasági kapcsolatai - Demográfia 5. 1962.
10. Berényi J.: Kiskőrös vonzásterülete - Földr.Ért. 1965/1.
11. Bernát T. - Enyedi Gy.: A magyar mezőgazdaság termelési körzetei, Mezőgazdasági Kiadó, Bp. 1961.
12. Dr. Boros F.: A településnagyság és az ellátó funkció közötti kapcsolat, Földr.Ért. 1967/2.
13. Fördegh Béla: Debrecen piacainak szállítóterületei Földr-i közlemények 1953/3-4.

14. Fördegh Béla: Adatok Debrecen munkaerőgazdálkodásához. Ingavándorforgalom, Debrecen 1956.
15. Erdősi F. - Lehmann A: Mohács földrajza, Mohács 1974.
16. Éliás R: Szeged vonzásterülete Földr.Ért. 1954/4.
17. Fórizs - Orlicsek: Vidéki városaink funkcionális kapcsolatai, Földr.Ért. 1963/12.
18. Dr. Göcsei I.: Győr ipari dolgozóinak ingavándorforgalma, Bp. 1966.
19. Győrffy Gy.: Az Árpád-kori Magyarország történeti földrajza, Akadémiai Kiadó, Bp. 1963.
20. Á. Hanicsek Zs.: Szentendre funkciói és vonzáskörzete, Földr.Ért. 1963/4.
21. Dr. Kapronczay I.: Adatok a Zselic éghajlatához, doktori értekezés 1966.
22. Dr. Kolta J.: Gazdasági földrajzi kiskörzetek Baranya megyében, Dunántúli Tudományos gyűjtemény, Bp. 1961.
23. Dr. Kolta J.: Adalékok Baranya megye távlati településfejlesztési tervéhez, Pécs, 1963.
24. Dr. Kolta J. - Orosz F.: A népesség mozgásának és a településhálózat alakulásának kölcsönhatása, Baranya és Szabolcs megye népességének alakulása Bp. 1967.
25. Dr. Kolta J.: Baranya megye és Pécs város népessége, 1969 - 1968 Pécs, 1968.
26. Krajkó Gy.: Gazdasági körzetbeosztás és a közlekedés összefüggéseinek néhány elvi vonatkozása, Földr.Ért. 1961/3.

27. Dr. Kulcsár V. - Dr. Laczkó L.: Magyarország megyéi és városai, Bp. 1975.
28. Dr. Lettrich Edit: Urbanizálódás Magyarországon, Akadémiai Kiadó, Bp. 1965.
29. Dr. Lettrich Edit: Településhálózat, urbanizáció, igazgatás, Tudományos Akadémia Bp: 1975.
30. Dr. Lovász Gy.: A Dráva-Mura vízrendszer vízjárási és lefolyási viszonyai, Doktori értekezés 1972.
31. Magyarország tájföldrajza - A Dunántúli dombság - Déldunántúl, Akadémia Kiadó Bp. 1981.
32. Markos Gy.: A földrajzi munkamegosztás alapkérdései Magyarországon, Magyar Tud. Akadémia közleménye 1951.
33. Dr. Márton B.: Hajdunánás vonzásterülete, Debrecen 1949.
34. Molnár I.: Szigetvár és környéke, Baranya megyei Idegenforgalom H. 1975.
35. Mendöl T.: Általános településföldrajz, Akadémiai Kiadó Bp. 1963.
36. Németh B.: Szigetvár története, Pécs 1903.
37. Pécsi Műszaki Szemle 1973. XVII. évf. 2-3.sz.
38. Dr. Pénzes J. - Dr. Tóth T.: Szeged vonzáskörzete Földr.Ért. 1971/2.
39. Dr. Pénzes J. - Dr. Tóth T.: Szeged egészségügyi vonzáskörzete és igazgatási-szervezési szerepköre, Földr.Ért. 1970/3.
40. Szentirmai T.: Szigetvár nagyközségi település-földrajza, 1935.
41. Szigetvár. A fejlődő, új város.
Közp. Statisztikai H. Baranya m-i Igazg. Pécs 1966.

42. Szigetvári emlékkönyv, Szigetvár 1566. évi ostromának 400. évfordulójára, 1966.
43. Szigetvár város és környékének fejlesztési problémái, Pollack M. Műszaki Főiskola, Pécs, 1975.
44. Szigetvár városi Tanács VB. - a VI. ötéves tervi fejlesztési elképzelések 1978.
45. Dr. Tóth T. - Dr. Pénzes J.: Szeged oktatási - kulturális vonzása és idegenforgalma, Földr. Ért. 1971/1.
46. Dr. Tóth - Dr. Pénzes - Abonyiné dr.: Szeged élelmiszerellátása és kereskedelmi szerepe, Földr. Ért. 1970/2.
47. Történeti Statisztikai Évkönyv. 1967-1968. Országos levéltár.
48. Dr. Varga K.: Szigetvár és járása 30 éve 1945-1975 Pécs, 1975.
49. VÁTI, Bar.m. településhálózat fejlesztési terve 1970.
50. Dr. Zala György: A gazdasági növekedés és a társadalmi fejlődés egyes területi problémái Baranya megyében, Földr.Ért. 1971/2.
51. Zákonvi F.: A Dunántúl gyógyfürdői és fürdői 1976.
52. Szigetvári Zrínyi Emlékünnepség - A szigetvári Városi Tanács és Várbaráti kör alkalmi lapja 1981. szeptember 7.

